BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

ANUL AL XVII-lea, No. 3.

IUNIE.

TABLA MATERIILOR.

BUCUREŞTI.

Tipografia Cărților Bisericescĭ

54. Str. Principatele-Unite, 54.

1893.

Alegerea, investitura și instalarea I. P. S. Mitropolit al Ungro-Vlachieĭ și Primat al Românieĭ.

D. D. Ghenadie.

Scaunul Mitropolieĭ Primate, devenind vacant, in urma retragereĭ prin dimisiunea I. P. S. Iosif Gheorghiau, și după o locotenență administrativă de 20 ḑile, Inaltul Guvern în solicitudinea sa, ca acest sânt scaun să fie cât maĭ curând ocupat de titular, a convocat pentru ḑiua de 18 Maiŭ curent, marele colegiu electoral comform art. I, din legea pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor eparhioțĭ, cum și a constituireĭ Sântuluĭ Sinod al S-teĭ Bisericĭ autocefale ortodoxe Române.

Inainte însă ca membriĭ acestuĭ colegiŭ electoral, să intre în sala de alegere, a avut loc în cathedrala Mitropolitană un Te-Deum, la care a oficiat P. S. Gherasim Timuș Piteștĕnu. — După finirea acestuĭ Te-Deum, membriĭ S. Sinod, aĭ Senatuluĭ și aĭ Camereĭ, luară loc în sala ședințelor Adunăreĭ Deputaților, care de astă dată a fost presidată de I. P. S. Mitropolit al Moldoveĭ și Suceveĭ D. D. Iosif. La apelul nominal respund în total 233 votanțĭ. Votul a fost secret. Fie care, conform anunțuluĭ presidial, trebuea să depună votul sĕŭ în urnă, chemat pe rând prin apelul nominal.

La despuerea urneĭ, publicul asistent, care um-

plea tribunele adunăreĭ, aştepta cu nerăbdare resultatul votuluĭ, care fu următorul:

Votanţĭ 233.

Voturĭ exprimate 220.

Majoritate absolultă 111....

Aŭ întrunit dintre P. P. S. S. Episcopĭ cu drept elegibil:

P. S. Ghenadie Episcopul de Argeşiu 168 vot.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei Iosif 47 „

P. S. Silvestru Episcop al Huşuluĭ 7 „

Presidiul anunţând mareluĭ colegiu electoral resultatul, proclamă de Mitropolit Primat al Românieĭ, pe P. S. Ghenadie Episcop al Argeşuluĭ.

La acest anuncĭu întréga adunare, cum şi publicul asistent, a erupt în aplause prelungite şi entusiasmate pentru fericita alegere făcută în persóna P. S. Ghenadie. Pe faţa fie căruia să citea o mulţumire sufletéscă şi o bucurie deosebită, că bunul Dumneḑeŭ a dat Mitropolieĭ Primate a Românieĭ, un bărbat plin de calităţĭ nobile şi patriotice, un bărbat plin de pietate şi credincĭos servitor al Domnuluĭ.

Mitropolia Ungro-Vlachieĭ, atât prin posiţiunea sa, ca prima Mitropolie a Regatuluĭ, cât şi prin vechimea şi trecutul eĭ, mare şi netăgăduit i se cuvine să aibă parte de un aşa Ierarh.

P. S. Ghenadie de Argeşiu, urcându-se la tribună rosti următórea cuvêntare:

Prea Sânţiţĭ Fraţĭ Episcopĭ,
Domnilor Senatorĭ,
Domnilor Deputaţĭ;

Un moment de maĭ mare emoţiune de cât cea de astăḑĭ, în viaţa mea n'am avut, privind viitorul şi munca ce mi se desfăşură acum, pentru susţinerea Bisericeĭ nóstre naţionale română ortodoxă.

Mi se ridică vifor de gândurĭ, când cuget la gréua sarcină ce trebue să port; însă nădējduesc în ajutorul

celuĭ À tot Puternic — Dumnedeul părinților noștrĭ — și în concursul fraților meĭ Episcopĭ și al domniilor vóstre și așa cred, că voiŭ învinge orĭ-ce piedică.

Prin acest întreit ajutor voiŭ putea păși pe calea adevěrateĭ propășirĭ cerute de timpul present, pentru ridicarea Bisericeĭ și a némuluĭ acestuia. Nu voiŭ cruța dar nicĭ ostenélă, pentru a ajunge unanima dorință a credincĭoșilor și iubiților noștri părințĭ și a fiilor acestora.

Domnilor Senatorĭ,
Domnilor Deputațĭ,

Prin bine-voitórele domnielor vóstre voturĭ date astădĭ în favorul meŭ, pentru ridicarea la demnitatea de Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ și Primat al Românieĭ, pe care tréptă s'aŭ ilustrat prin o muncă fără preget nemuritoriĭ Mitropolițĭ ca Grigorie, Neofit, Nifon și alțiĭ, ațĭ făcut ca restul viețeĭ mele, cât va bine-voi Bunul Dumnedeŭ să mi-l maĭ prelungéscă, să-l sacrific pentru binele țěreĭ și al Bisericeĭ. Când însă pronunț «Biserică» înțeleg «țara», căcĭ și fericitul apostol Pavel adresându-se către credincĭoșiĭ sěĭ a dis: «Voĭ sunteţĭ Biserica luĭ Dumnedeŭ»; decĭ și eŭ îndreptându-mě către Domniile vóstre dic: «Voĭ sunteţĭ biserica luĭ Dumnedeŭ, și cel ce va strica acéstă biserică, va primi pedepse cereștĭ». Nu voĭ lipsi, Domnilor, nicĭ odată de la înțeleptele sfaturĭ ale Corónei; voiŭ fi atent la tóte bunele și folositórele proecte ale guvernuluĭ — expresiunea țěreĭ,—căruia îĭ voiŭ da tot concursul putincĭos. Nu mě voiŭ depărta de la datoriile mele către țară și Biserică, și orĭ de câte orĭ voĭ fi reclamat de aceste marĭ interese, voiŭ fi gata a'mĭ sacrifica chiar viața.

Cu frațiĭ meĭ întru Christos Prea Sânțițiĭ Episcopĭ și Arhiereĭ, membriĭ aĭ Sântuluĭ Sinod, voĭ păstra cu sânțenie cea maĭ adâncă pace și dragoste canonică, pentru a putea conduce în liniște Biserica luĭ Dumnedeŭ pe calea cea adevěrată, stabilită de Sânțiĭ părințĭ la cele șépte sinóde ecumenice.

Trăiască România!

Trăiască Majestatea Sa Vitézul și înțeleptul nostru Rege Carol I și Augusta nóstră Suverană Regina Elisabeta!

Trăiască Alteţele Lor Principiĭ Moștenitorĭ Ferdinand și Principesa Maria!

La 4 ore ședința se ridică și marele colegiŭ electoral se declară închis.

La eșirea din adunarea deputaților, alesul Inalt Ierarh, a fost întâmpinat de o imensă mulțime care neputând străbate în localul adunăreĭ, așteptaŭ să salute cu respect pe alesul luĭ Dumnedeŭ și al națiuneĭ, pe care 'l primiră cu respectuóse urale.

Actul acesteĭ alegerĭ trebuea solemnisat după orânduială și în adevĕr, diua de 21 Maiŭ, când cathedrala Mitropolitană 'și sĕrbătoreşte pe patroniĭ eĭ, fu designată și pentru investitura și instalarea nouluĭ ales.

Conform frumóseĭ tradițiunĭ, noul Mitropolit avea să mèrgă la Palat, spre a primi din mânele M. S. Regeluĭ toiagul Arhipăstoral.

Acèstă procesiune s'a petrecut conform programuluĭ în următorul mod:

Vinerĭ, 21 Maiŭ, fiind diua hotărâtă pentru investitura I. P. S. S. Părinteluĭ Ghenadie, ales Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ, Exarh al Plaiurilor, Primat al Românieĭ, la orele 2 după amiadĭ, o trăsură de gală a Curțeĭ, merse în curtea Sânteĭ Mitropoliĭ, de unde Inalt Prea Sânția Sa, porni la Palat.

La orele 2¾, cortegiul s'a format în modul următor:

D. Prefect al polițieĭ Capitaleĭ;

Două plutóne de cavalerie;

Amêndouĭ protoiereiĭ Capitaleĭ;

Trăsura regală cu I. P. S. S. Mitropolit Primat;

Alte două plutóne de cavalerie;

La drèpta și la stânga trăsureĭ Inalt Prea Sânțieĭ Sale, se ținea câte un maior.

La orele 3, cortegiul sosind în curtea Palatuluĭ, garda eși, presentă arma, iar musica intonă „spre rugăcĭune“.

Inalt Prea Sânția Sa, întâmpinat la peron de D. Adjutant de serviciŭ și în capul scăreĭ de onóre de D. Șef al Caseĭ militare regale și de D-niĭ Adjutanțĭ regalĭ, a fost condus într'un deosebit salon de primire.

In sala Tronuluĭ și în sala cea mare de primire a Palatuluĭ se aflaŭ adunațĭ: membriĭ S-tuluĭ Sinod, D-niĭ Miniștri, D-niĭ Senatorĭ, D-niĭ Deputațĭ, înalta curte de casație, înalta curte de compturĭ, consiliul comunal, D. Prim-președinte, Președințiĭ, D. Procuror-general și Procuroriĭ curțeĭ de apel, D. Prim-președinte și Prim-procuror al tribunaluluĭ de Ilfov, D-niĭ Secretarĭ generalĭ și Directorĭ aĭ ministerelor, D. Comandant al corpuluĭ II de armată cu D-niĭ Generalĭ și D-niĭ Colonelĭ șefĭ de corpurĭ presențĭ în Capitală, precum și maĭ multe alte notabilitățĭ.

Anunțându-se sosirea Inalt Prea Sânțieĭ Sale, M. S. Regele, însoțit de AA. LL. RR. Principele și Principesa Românieĭ și precedațĭ de D. Șef al Caseĭ militare regale și de D-niĭ Adjutanțĭ, aŭ făcut intrarea în sala Tronuluĭ.

După ce Majestatea Sa s'a suit pe Tron D. Ministru al cultelor cu D. Șef al Caseĭ militare și douĭ Adjutanțĭ regalĭ, aŭ introdus pe I. P. S. S. Mitropolitul Ghenadie, precedat de protoiereiĭ Capitaleĭ și urmat de arhidiaconiĭ Mitropolieĭ.

Inalt Prea Sânția Sa, îmbrăcat în mantie, ajungênd la fața Tronuluĭ, D. Ministru al cultelor luând din mâna arhidiaconuluĭ Cârja, o remise M. S. Regeluĭ și apoĭ dete citire diplomeĭ nouluĭ ales.

Majestatea Sa luând cârja, a dat-o Inalt Prea Sânțituluĭ Mitropolit Primat, dicêndu-i:

«Incredințez Inalt Prea Sânțieĭ Tale Toiagul arhiepăstoresc, spre a Te învesti Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ și Primat al Românieĭ.

Apoĭ a rostit următórea cuvêntare:

«Inalt Prea Sânția Ta fiind ridicat la cea maĭ înaltă «tréptă a Sânteĭ Bisericĭ autocefale române, cu vie mul-«țumire 'Țĭ-am înmânat, tocmaĭ în ḑiua Sânților Impĕ-«rațĭ Constantin și Elena, când Mitropolia prăsnuește hra-«mul sĕŭ, Toiagul arhiepiscopal ca să oblăduescĭ cu dra-«goste și îngăduință turma ce'Țĭ este încredințată.

«Inalt Prea Sânția Ta eștĭ al 3-lea Mitropolit al Ungro-«Vlahieĭ și Primat al Românieĭ, ales de marele Adunări «după legea organică, prin care s'a restabilit Biserica pe «temeliile canonice, păstrând vechile datine ale Țĕreĭ.

«Sunt mândru ca sub Domnia Mea s'a așeḑat stator-«nic Episcopatul și s'a îmbunătățit, în sfârșit starea cle-«ruluĭ mirean, asigurându-se tot-d'o-dată și viitorul sĕŭ.

«Măgulit poțĭ fi Inalt Prea Sânția Ta, că glasul popo-«ruluĭ și încrederea fraților Tĕĭ în Christos, te-aŭ desem-«mat a ocârmui, ca președinte al Sinoduluĭ, trebile bi-«sericeștĭ. Acéstă mare și vrednică sarcină va mângâia «pe Inalt Prea Sânția Ta, că părăseștĭ acum frumósa E-«piscopie de Argeș, pe care aĭ păstorit-o 18 anĭ cu blân-«dețe și cuminţenie și unde aĭ avut fericirea a tîrnosi cel «maĭ falnic monument religios, reînviat din cenușe în «tótă strălucirea sa.

«Te maĭ poțĭ mândri, Inalt Prea Sânte Părinte, de a «fi urmașul atâtor Mitropolițĭ mărinimoșĭ, cari aŭ ridicat «Scaunul Arhiepiscopal al Ungro-Vlachieĭ prin evlavie și «erudițiune, dându'ĭ un renume, care a străbătut peste «hotarele Țĕreĭ. Neuĭtat a rĕmas numele luĭ Antim care, «în fericitele vremurĭ ale luĭ Constantin Basarab, a fost «plin de grije pentru Sânta Biserică și care a încălḑit pe «fiiĭ sĕĭ sufleteștĭ cu cuvêntarea mișcătóre și cu învĕță-«tură evangelicéscă, rĕspândite de el însușĭ, în maĭ multe «limbĭ, în tot rĕsăritul. Didachiile sale sunt încă astă-ḑĭ «pilde frumóse de cugetărĭ adâncĭ și sfaturĭ duhovniceștĭ

«pentru ierarchĭ și slujbașĭ aĭ bisericeĭ. Păstrăm și o a«mintire recunoscrtóre Mitropolituluĭ Grigorie al II-lea. Tălmăcirea sub Vlădicia sa a celor 12 minee, care se »retipăresc astă-ḍĭ, aŭ deschis drept-credincioșilor un isvor «bogat de mângâere și de înălțare de suflet. Episcopul Kesarie de la Râmnic ḍice de acest vrednic Arhiepiscop în precuvêntarea sa a mineelor: Păstorul Ungro-Vlahieĭ, «pe care vécul de acum ’și-l socotește și e de cinste și «patria sa se fălește cu el ca o podóbă .

Nu mĕ îndoesc că veĭ păși, Inalt Prea Sânte Părinte «pe urmele acestor însemnațĭ Mitropolițĭ cari, aŭ desfășurat atâta rîvnă și osârdie, spre a întări credința în ini«ma poporuluĭ.

Suindu-Te acum pe Scaunul Mitropolitan al Ungro-Vlachieĭ, Inalt Prea Sânția Ta poțĭ fi sigur pe tot spri«jinul Meŭ; din adâncul sufletuluĭ ’Țĭ doresc mulțĭ anĭ de stĕpânire și ca Dumneḍeŭ să Te conducă și să Te lumineḍe în sânta Ta chiemare

La care I. P. S. S. Mitropolitul a rĕspuns:

Sire,

Primesc cu recunoștînță și respect din mânile Majestățeĭ Vóstre acest Toiag păstoresc, cu care mĕ voiŭ sili din tóte puterile mele, a păstori Biserica luĭ Dumneḍeŭ și credincĭósa turmă din acéstă de Dumneḍeŭ scutită Eparchie, conducêndu-o, după voia Domnuluĭ, pe calea păceĭ evangelice și a dragosteĭ creștine.

Dumneḍeŭ, carele tot-d’auna pe cele neputincĭóse le vindecă și pe cele ce lipsesc le împlinesce, mĕ va ajuta și pe mine smeritul cu darul sĕŭ cel sânt, spre a fi la înălțimea chiemăreĭ și spre a putea lucra în via Sa pe calea mântuireĭ, pentru care scop El, cu puterea cea nemărginită, și țéra, ’mĭ-a încredințat acéstă cârmă de păstorie, cu aprobarea și întărirea Majestățeĭ Vósue,

Sire,

Cele desăvârșite sub măréța Domnie a Majestăței Vóstre, pentru întărirea și înălțarea Bisericeĭ, și cari aŭ isvorît din nesecata Majestățeĭ Vóstre evlavie și dragoste pentru ale religieĭ și ale țăreĭ aŭ înscris cu litere de aur în analele Bisericeĭ nóstre numele Majestățeĭ Vóstre.

De aceea am convingerea adâncă că puternicul Vostru sprijin nu'mĭ v'a lipsi nicĭ odată în smeritele mele năzuințĭ de a lucra pentru ridicarea Bisericeĭ nóstre naționale și a rĕspunde ast-fel la așteptările Majestățeĭ Vóstre și ale țĕreĭ.

Vĕ mulțumesc, Sire, pentru bunele cuvinte pe care Majestatea Vóstră 'mĭ le-a rostit, și voiŭ căuta, Sire, ca în tot timpul, să împlinesc cu sânțenie și respect înțeleptele sfaturĭ ale Majestățeĭ Vóstre, pe care le voiŭ păstra ca pe cel maĭ scump odor.

Să trăițĭ Majestate!

Să trăiască Majestatea Sa Regina!

Să trăiască Altețele lor Regale Principiĭ Moștenitorĭ aĭ Coróneĭ!

Trăiască și înfloréscă România!

Dupe aceea Majestatea Sa și Alteţele Lor Regale aŭ felicitat pe Mitropolitul Primat și, dupe ce aŭ maĭ convorbit cu maĭ multe persóne presinte, S'aŭ retras în apartamentele Lor.

In urmă, Inalt Prea Sânţia Sa a fost recondus la Mitropolie cu acelașĭ ceremonial ce a presidat la sosire'I, cu deosebire numaĭ că în trăsura Inalt Prea Sânţieĭ Sale a luat loc D. Ministru al cultelor, precedaţĭ fiind:

De către protoereĭ Capitaleĭ;

De către PP. SS. Episcopiĭ eparhioţĭ în două trăsurĭ regale;

De către d. Primar al Capitaleĭ și de către archidiaconul care ţinea Cârja Inalt Prea Sânţieĭ Sale, însoţit de alţĭ douĭ diaconĭ.

In acest timp clopotele tuturor bisericilor din Capitală aŭ sunat.

La uşa Sânteĭ Mitropoliĭ, Inalt Prea Sânţia Sa a fost întâmpinat de către Prea Sânţiĭ Episcopĭ, Archiereĭ şi înaltul cler al Mitropolieĭ şi în urmă făcêndu-şĭ intrarea solemnă în cathedrala mitropolitană, care era plină de credincioşĭ, I. P. S. S. Mitropolitul Primat conform tradiţiuniĭ, sărută sântele icóne, pe când corul ceremonial intonă imnul maĭceĭ Domnuluĭ.

Dupĕ terminarea acesteĭ ceremoniĭ solemne bisericeştĭ I. P. S. S. suind treptele tronuluĭ Archiepiscopal şi încongiurat de PP. SS. membriĭ aĭ Sântuluĭ Sinod, de d. Take Ioı..scu Ministru cultelor de d-niĭ Preşedinţĭ aĭ Corpurilor Legiuitóre, de d. Primar al Capitaleĭ de maĭ mulţĭ domnĭ Senatorĭ şi Deputaţĭ cum şi de alte autorităţĭ civile şi militare salutat în numele Bisericeĭ Române şi al fiilor credincioşĭ de P. C. Sa Arhimandritul Dr. Pimen Georgescu cu urmĕtórea cuvêntare:

Inalt Prea Sânţite Stĕpâne!

Prima şi cea maĭ de căpetenie condiţiune, ce se impune orĭ-căreĭ societăţĭ, fie ea mare saŭ mică, este recunóşterea uneĭ *autorităţĭ* saŭ a unuĭ cap conducĕtor al eĭ. Autoritatea, condiţionéză bunul mers al societăţeĭ şi decĭ ajungerea scopuluĭ ce are.

Biserica creştină este cea maĭ mare societate vĕdută. Ea este acea socieiate, care împreună în sine, aprópe tótă lumea. Fondatorul acesteĭ societăţĭ, este Iisus Christos, ĭară scopul ce să urmăreştede ea, este binele şi fericirea omenireı. Ea, Biserica, trebue să recunóscă o autoritate, care să o conducă la scopul hotărât, alegênd şi întrebuinţând mijlóce potrivite, pentru ajungerea acestuĭ scop, şi înlăturând în acelaşĭ timp, piedicile ce ise opun.

Unicul şi singurul cap al Bisericeĭ creştine, este însuşĭ fondatorul eĭ Iisus Christos. El şi-a reservat dreptul de a

o guverna, ne vĕḍut, până la finitul lumeĭ. Insă când El a voit a se înălţa la cer, însuşĭ natura cea materială a lumeĭ cerea, ca pentru Biserică să înfiinţeze o putere, saŭ o autoritate vĕḍută, prin urmare omenéscă, care după învĕţătura lăsată de Iisus Christos şi ajutorul Spirituluĭ Sânt, să sporéscă binele eĭ, în mod direct omenesc şi vĕḍut.

Cu acéstă autoritate conducĕtóre visibilă, Christos a însărcinat pe Apostoliĭ sĕĭ, adică: cu puterea de a învĕţa, a administra sântele mistere şi a conduce turma cuvêntătóre, saŭ membriĭ bisericeĭ pe adevĕrata cale, şi dupĕ aceştia urmaşilor lor legiuiţĭ;—decĭ a înfiinţat o ierarhie bisericéscă.

Credinţa acésta, s'a susţinut şi practicat în Biserica creştină, în tóte timpurile şi în tóte locurile.

Şi în Biserica nóstră ortodoxă Română, a existat neîntrerupt o ierarhie, care a condus poporul român, nutrindu'l cu sânta doctrină ortodocsă. Ceva maĭ mult, Biserica nóstră naţională, avea partea sa deosebită a înregistra, ca mulţĭ dintre ierarchieĭ, prin faptele şi activitatea lor, aŭ rĕmas până astă-ḍĭ şi vor rĕmânea pentru totd'auna nişte figurĭ sânte, nu numaĭ în cele bisericeştĭ, dar şi în cele ale naţionalităţeĭ şi némuluĭ nostru. Eĭ aŭ fost pătrunşĭ de adevĕratul spirit al constituţiuneĭ ce Christos a dat Bisericeĭ sale, că adică: rolul Bisericeĭ este a face fericirea popórelor, şi că biserica fiind în stat, ea este datóre a lucra pentru binele şi fericirea statuluĭ, de unde atârnă binele şi fericirea Bisericeĭ. Eĭ aŭ legat strâns şi aŭ cimentat puternic, naţiunea de Biserică, şi Biserica de naţiune, ca ast-fel una să vieḍe, fiind însufleţită de cea-l'altă.

Providenţa Divină Inalt Prea Sânţite Stĕpâne, care totd'auna a fost ocrotitóre bisericeĭ şi poporuluĭ Român, a făcut, ca dupĕ retragerea I. P. S. Iosif Gheorghian, să fiţĭ ales de marele colegiu electoral, la Inalta tréptă de Pril mat al Bisericeĭ nóstre ortodoxe Române şi Mitropolit al Ungro-Vlachieĭ.

De acum vi se deschide un întins câmp de muncă. Biserica nóstră are multe nevoĭ, care în trecut aŭ fost cam negligiate, din diferite împrejurărĭ, dar care acum trebue urmărite, pentru că numaĭ ast-fel Biserica va putea aduce fructe reale pentru poporul nostru Român.

Orizontul Bisericeĭ nóstre în timpul din urmă a început a se lumina, atât pentru cerințele culturei bisericeștĭ, cum și cele ale posițiuneĭ materiale a clerulu ĭ eĭ, care eraŭ lăsate la voia întâmplăreĭ. Mulțumită îngrijireĭ M. S. Regeluĭ, care în tot-d'auna a arătat un viu interes pentru Biserică, ast-fel că prin Onor. guvern cu representanțiĭ bisericeĭ și națiuneĭ, se votă în timpul din urmă legea posițiuneĭ cleruluĭ ș'a seminarielor, care lege, va da fructele eĭ bine-făcĕtóre.

Eștĭ fericitul Arhipăstor sub care și cu care să începe acéstă frumósă epocă. Ḑic epocă, pentru că se face prima organisațiune exterióră a bisericeĭ și ea va fi scrisă cu litere de aur în istoria nóstră bisericéscă-națională.

O garanție puternică, că vețĭ lucra cu spor în via Domnuluĭ, sunt bunele disposițiunĭ, unite cu fapte, ce cu înbelșug a-țĭ făcut pentru folosul bisericeĭ și societățeĭ române.

Să trăițĭ I. P. S. Stĕpâne mulțĭ și fericițĭ anĭ pe Tronul de Primat al Românieĭ.

Dupĕ acéstă cuvêntare I. P. S. S. Mitropolit Prirĕspunse :

„Tóte prin trênsul s'aŭ făcut și fără de dênsul nimic nu s'a făcut ce s'a făcut— zice Evangelistul Ión“.

Fraților și Iubițĭ Creștinĭ!

După o muncă de aprópe 20 de anĭ în acéstă Sântă Biserică a Mitropolieĭ țĕreĭ, pe lângă regretatul și fericitul Mitroptolit Nifon protectorul și conducătorul meŭ, care m'a ridica la tóte treptele ierarchice ale Bisericeĭ nóstre naționale română-ortodoxă, și după trecerea din viața acésta, la cea nemuritóre a acestuĭ bun păstor, Dumneḑeŭ a voit ca guvernul din anul 1875 în unire cu Mitropolitul țĕreĭ, să mĕ trimită ca *Locotenent de Episcop la Argeș*, adică la locul ce se vacantase prin trecerea titularuluĭ Iosif Naniescu ca Mitropolit al Moldoveĭ; iar Mitropolitul de aci Calinic Miclescu, a fost înaintat la demnitatea de Mitropolit Primat. In anul 1886, guvernul și națiunea

prin voința luĭ Dumnedeŭ, m'a ales după tóte legile țěreĭ *Episcop al Sânteĭ Episcopiĭ de Argeș*, unde după o muncă după de 18 anĭ, am putut cu ajutorul celuĭ A tot puternic și cu dragostea creștinéscă, să străbat ruina Bisericeĭ din acea eparhie și să reușesc a ridica peste 400 de bisericĭ și să věd restaurat renumitul monument al nemuritoruluĭ Domn Négoe Basarab, pentru carele țara, Regele și guvernul, n'aŭ cruțat nimic spre a'l aduce în starea luĭ primitivă. Sunt adînc mângâiat în sufletul meŭ pentru acéstă dumnedeéscă favóre, că în dilele păstorieĭ mele să pot înregistra aceste fapte pe cariĭ Istoria le va transmite urmașilor noștriĭ.

Astă-dĭ Iubițĭ Creștinĭ, când voința Celuĭ Prea Inalt și țéra, prin votul de la 18 Maiŭ m'a ridicat la acéstă înaltă demnitate de Arhiepiscop și Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ și Primat al Românieĭ pentru conducerea acesteĭ de Dumnedeŭ păzită eparhiĭ, unde am lucrat în tinerețele mele cu aea maĭ mare dragoste și rîvnă—voiŭ ruga bunătatea cea dumnedeéscă, ca să 'mĭ ajute, spre a ptea păși înainte pe calea adevěruluĭ așteptată de toțĭ buniĭ creștinĭ. Voiŭ căuta a îndeplini datoria de păstor cu sânțenie, ca să pot atrage dragostea nóstră și concursul care 'mĭ va fi pururea trebuincios.

Către dragostea vóstră mě adresez maĭ întâiŭ, Iubiților și cucernicilor preoțĭ, către voĭ îndreptez cuvêntul meŭ și vě rog ca pe ceĭ împreună cu mine ostenitorĭ, să lucrăm în via Domnuluĭ cu pace și cu dragoste, cu rîvnă și iubire de țéră și Biserică ca să ne numim adevěrațĭ păstorĭ, iar nu năĭmițĭ cum dice Domnul în Evangelie: *Păstorul cel bun, sufletul sěŭ 'șĭ pune pentru oĭ*; *iar năimitul și care nu este păstor*, *vede lupul viind și lasă oile și fuge*. Dumnedeŭ și țara, nu m'a trimis, de cât sufletul meŭ să 'mĭ pun pentru oĭ și pentru Biserică.

Voiŭ ruga pre Creatorul Ceruluĭ și al pămêntuluĭ, să 'mĭ întăréscă puterile ca să pot lupta contra duhuluĭ rěutățiĭ. Voiŭ ruga pre Dumnedeŭ, ca și pe voĭ să vě întăréscă la lucru în via Domnuluĭ, ca cu toțiĭ să ne arătăm vrednicĭ apostolĭ, să ne întrecem cu cinstea unii pe alțiĭ și ca să corespundem învățătureĭ Mântuitoruluĭ Chrisios care dice: *așa să lumineze lumina vóstră înatntea oamenilor, că vědênd faptele vóstre cele fru-*

mósė, să preamărėscă pre Tatăl vostru cel din ceruri, și tot-o-dată să audim și glasul cel mângâitor *bine slugă bună si credinciósă, peste puține aĭ fost pus, peste multe te voiŭ pune, intră întru bucuria Domnuluĭ tĕŭ* .

Numaĭ așa ne vom putea face vrednicĭ de darul ce este întru noĭ, numaĭ așa vom putea convinge societatea creștină și țéra întrégă, că în adevĕr suntem slugile luĭ Dumnedeŭ, când vom îngriji cu sânțenie și dragoste de Biserica Domnuluĭ nostru Iisus Chrisios. Atuncĭ și numaĭ atuncĭ darul celul A Tot Puternic Dumnedeul Părinților noștriĭ, ne va ajuta și pe noĭ și societatea creștină și ne va conduce pe căile cele bune și fericite, atât în viața acésta trecătóre cât și în cea viitóre.

Terminându-se solemnitatea bisericéscă I. P. S. Sa Mitropolitul Primat. încongiurat de Inaltul Cler îmbrăcat în vestminte sacerdotale, însoțit de P. P. S. S. Episcopĭ și Arhiereĭ, cum și de ceĭ-l'alțĭ iluștri asistențĭ 'șĭ face intrarea solemnă în palatul Mitropolitan, traversând printre rândurile de preoțĭ și elevĭ seminariștĭ până la scara cea mare în capul căreia I. P. S. Sa fu întâmpinat de Membri Consistoriulnĭ Eparhioțĭ, de P. P. C. C. Starițĭ, de Protoereiĭ de Județe, și de personalul Cancelarieĭ S-teĭ Mitropoliĭ.

Publicul representat din diferite clase sociale, se îmbuldea a urma pe noul Chiriarh în sala cea mare a palatuluĭ mitropolitan. La intrare în sala de primire corul seminaruluĭ Central, a intonat un imn. Sosit în sală Inaltul Chiriarh a primit felicitărĭ din partea: Onor. Guvern, Președințiĭ Corpurilor Legiuitóre, D. Primar al Capitaleĭ și altor autoritățĭ Civile la care I. P. S. le rĕrpunse. Dupĕ care conform programuluĭ deja stabilit pentru recepțiunea diferitelor delegațiunĭ administrative și culturale bisericeștĭ se rosti următórele cuvêntărĭ și anume:

P. S. Gerasim Piteşteanu, administratorul Eparhieĭ în timpul vacanţeĭ, în numele Cleruluĭ Eparhial vorbi ast-fel:

Inalt Prea Sânţite Stĕpâne!

Clerul acesteĭ de Dumnedeŭ păzite eparhiĭ, pe deplin convins, că nicĭ un lucru nu se face fără voia luĭ Dumnedeŭ, înalţă rugĭ de mulţumire şi de lauda celuĭ A-tot puternic, care în nemărginita sa înţelepciune, v'a încredinţat conducerea acesteĭ turme cuvêntătóre pe calea mântuireĭ.

Marele colegiŭ electoral, apreciind meritele necontestate şi calităţile pastorale, cu care bunul Dumnedeŭ v'a înzestrat, manifestate cu abondenţă în cursul celor 18 anĭ de administraţie a Episcopieĭ de Argeş, dar maĭ ales: înfrumuseţarea sfintelor luĭ Dumnedeŭ biserică, încurajarea artelor şi ştiinţelor, precum şi alinarea suferinţelor, prin nenumĕrate acte de bine facere, s'a unit într'un gând pentru ca să Vĕ alégă la înalta demnitate de primul ierarh al ţĕreĭ. Iar Majestatea Sa Regele, a căruĭ devisă este: *Nimic fără Dumnedeŭ*, confirmând acéstă alegere a voit să dea bisericeĭ pre bărbatul doririlor, pe acela care este hotărât a lucra din rĕsputerĭ pentru propăşirea sfinteĭ nóstre bisericĭ naţionale.

Mare şi grea este misiunea, ce vi s'a încredinţat! Este cu atât maĭ grea, cu cât suveranitatea naţională doreşte ca şi clerul, care din diferite împrejurărĭ rĕmăsese în urmă, să mérgă înainte şi să 'şĭ ea rolul ce 'i se cuvine de drept, ca primul agent al cultureĭ morale şi intelectuale. Din cauza insuficienţeĭ de cultură, saŭ póte a mediuluĭ în care trăesc, uniĭ clericĭ, cu durere trebue să mărturisim, nu'şĭ daŭ sémă de înalta lor misiune. De aci plângerĭ şi nemulţumirĭ, ba de multe orĭ cuvinte necuviincióse la adresa păstorilor din partea turmeĭ. Este timpul să curmăm cu acéstă stare, să ne pregătim de muncă şi să mergem înainte. Prin răbdare, prin stăruinţă şi cu ajutorul luĭ Dumnedeŭ, care cele cu lipsă le împlineşte, sperăm, că vom ajunge la acel ideal, pre carele-l dorim şi-l urmărim cu toţiĭ.

Cu acéstă ocasiune solemnă, depunând omagiele nóstre la tronul Archipăstoral, Vĕ urăm să trăiţĭ mulţĭ anĭ

cu pace și sănătate, pentru ca să realizațĭ dorințele, ce le nutrițĭ pentru binele și propășirea sfinteĭ nóstre bisericĭ.

Urmă apoĭ P. Sfințitul Innocentie Moisiu, Epis. Romanuluĭ, care a felicitat, cu multă căldură și demnitate în numele Eparhieĭ sale, pre noul Mitropolit Primat, urându-ĭ viață îndelungată și fericită pe scaunul Arhipăstoral; urând Bisericeĭ nóstre autocefale ortodoxe Române, să se bucure un îndelungat timp de conducerea energică, devotată și înțeléptă a nouluĭ Primat.

Prea Sânțitul Innocentie, făcênd alusiune la desele conflicte, care din nenorocire să petreceaŭ în aniĭ din urmă în sânul Sântuluĭ Sinod, spre mare pagubă a Bisericeĭ și spre degradarea autorităţeĭ Episcopale în fața credincioșilor patrioțĭ, uréză ca noul Primat, să fie inspirat din partea Sântuluĭ Spirit, de înalta înțelepciune, de prudența evangelică și de bine făcĕtórea tărie de caracter, ca să impună tuturor confraților sĕĭ în Domnul ordinea, și disciplina, fără care nimenea nu póte atinge ținta dorită, fără care este nenorocită și însușĭ biserica.

Prea Sânțitul Innocentie face apel și la inima I. P. S. Primat, să afirme însușĭ, câtă lipsă de armonie, iubirea frățéscă și pace, n'am simțit fie-care, chiar în sînul Sântuluĭ Sinod?

Suntem fórte însetațĭ, dice P. S. Sa, de aceaste elemente ale prosperitățeĭ și fericireĭ! Dumnedeŭ să te învrednicéscă, Inalt Prea Sânțite Stĕpâne, să ni-le daĭ cu abondență! Dă-ne buna înțelegere, ordinea și pacea, ca să vi să dică: Bine-cuvêntat este cel ce vine întru numele Domnuluĭ!

După acésta D-l Dr. N. Nitzulescu, Decan al Facultățeĭ de Teologie a ținut următórea cuvêntare:

Inalt Prea Sânțite!

Profesoriĭ Facultățeĭ de Teologie vin adĭ c'o deosebită bucurie și reverențios a Vĕ încredința de sentimentele lor de adânc respect și devotament filial.

Eĭ nu uită și nicĭ vor uita vre-odată, că fostul E-

piscop de Argeş, P. S. S. Ghenadie, adĭ Mitropolit Primat, a fost cel dintăiŭ care ridicând vocea Sa în S-tul Sinod, a propus înfiinţarea facultăţeĭ de teologie pentru instruirea clerului pe o temelie maĭ tare. Propunerea acésta, pornită dintr'o ardetóre dorinţă de a vedea clerul formând cu timpul o podóbă alésă a Bisericeĭ nóstre, a găsit maĭ în urmă un resunet puternic la predecesoriĭ Inalt P. S. Vóstre,— cărora li se datoréză multă recunoşĭ tinţă—şi ast-fel într'un şir de câţĭ-va anĭ, prin staruinţa laudabilă şi solicitudiena bine-voitóre a guvernuluĭ, iar maĭ pre sus de tóte, prin Inalta Ingrijire şi buna-voinţă a Majestăţeĭ Sale Regele nostru, facultatea de teologie, a dobândit o existenţă complectă de fapt şi de drept, bucurêndu-se deja de aceeaşĭ onóre cu cele-l'alte facultăţĭ surorile eĭ, pe calea ştiinţeĭ şi a progresuluĭ.

Profesoriĭ facultăţi de teologie, fiĭ devotaţĭ aĭ Bisericeĭ nóstre române, sunt pe deplin pătrunşĭ de datoriele ce le impune chemarea lor şi în îndeplinirea cu succes a acestor datoriĭ, aŭ încrederea nestrămutată că I. P. S. V. ne veţĭ da pururea un puternic, bine-voitor şi *roditor* concurs.

Ve urăm decĭ, Inalt Prea Sânţite, să trăiţĭ anĭ îndelungaţĭ, pe înaltul scaun Arhipastoral, şi precum la St. Episcopie de Argeş aţĭ avut mulţumirea sufletéscă să vedeţĭ, în timpul păstorieĭ de acolo, reînoindu-se şi desăvêrşindu-se cel maĭ măreţ monument, coróna arhitectureĭ bisericeştĭ din epoca clasică, tot aşa şi aci, să aveţĭ bucuria inimeĭ şi mulţumirea sufletuluĭ, d'a vedea ridicându-se monumente ale gândiriĭ chreştine, în ştiinţa şi literatura teologică, pentru mărirea luĭ Dumnedeŭ, pentru mândria Bisericeĭ nóstre în fruntea căreia staţĭ acum şi spre lauda neamuluĭ nostru românesc.

Să trăiţĭ, Inalt Prea Sânţite, anĭ mulţĭ, pacĭnicĭ şi plinĭ de róde ale credinţeĭ nóstre creştine.

Iconomul Alex. Mironescu, Directorul Internatuluĭ Teologic a felicitat pe I. P. S. Sa, cu următórea cuvêntare:

Inalt Prea Sâţite Stĕpâne !

Direcţiunea Internatuluĭ facultăţeĭ de teologie pe deplin convinsă de solicitudinea părintéscă a I. P. S. Vóstre pen-

tru tóte institutele de cultură și educație, iar în special pentru aceste bisericești, cu adânc respect depune astădĭ la treptele tronuluĭ Arhipăstoresc al I. P. S. Vóstre, sentimentele cele maĭ viĭ de gratitudine și devotament.

Dea a tot puternicul Dumnedeŭ, ca suirea I. P. S. Vóstre pe cel întâiŭ scaun ierarhic al Bisericeĭ Române, se întăréscă în sinul eĭ dragostea creștinéscă și să desăvârșească înflorirea eĭ morală și materială, după cum suirea mareluĭ Constantin, pe tronul Cesarilor, a inaugurat o nouĕ epocă de înflorire culturală și materială în biserica universală, care pentru acésta îl sĕrbătorește cu laude astă-dĭ.

Să trăițĭ I. P. S. Stĕpâne!

Domnul Dr. B. Cireșénu a ținut următórea cuvêntare în numele societățeĭ studenților în Teologie:

Inalt Prea Sânțite Stĕpâne!

Inimile tinere ale studenților în Teologie, simțesc cu vioiciune, bucuria pricinuită de acéstă sĕrbătóre. Aceștĭ tinerĭ, aștéptă de la Eminenția Vóstră, *formarea viitoruluĭ lor*, și aŭ o nădejde neclintită că vețĭ încuraja ca și până acum, munca și talentul.

Eĭ sciŭ că în timpul trecut al Arhipăstorieĭ episcopale de 18 anĭ, Inalt Prea Sânția Vóstră, v'ațĭ încongiurat *cu tóte elementele care s'aŭ distins* pe terenul bisericesc; și atuncĭ când ațĭ vĕdut un bărbat *cu dor de muncă și cu aptitudine*; l'ațĭ apropiat și ațĭ sacrificat totul, pentru a'l avea spre marele folos al eparhieĭ.

Preoțiĭ energicĭ ca și membriĭ muncitorĭ din orĭ-ce ramură a societățeĭ, *aŭ fost cu îndestulare* încurajațĭ prin mărinimiea sufletéscă a Eminențieĭ Vóstre. Cu deosebire însă, atențiunea a'țĭ îndreptat'o *asupra tineretuluĭ* pentru că acesta va da maĭ târdiu din sânul sĕŭ, bărbațĭ folositorĭ țĕreĭ.

Tineriĭ membriĭ aĭ *„Societățeĭ studenților în Teologie“* se apropie astă-dĭ cu căldură lângă sânul părintesc al Inalt Prea Sânțieĭ Vostre și Vĕ rógă prin mine *Președintele lor de onóre*, să bine-voițĭ a primi din parte-le, cele maĭ respectuóse felicitărĭ.

Eĭ împreună cu noĭ, *să rógă Părinteluĭ Ceresc*, să

Vĕ dăruiască anĭ mulțĭ și fericițĭ ca să puteţĭ da *acestor tinere odrasle* adevĕrata direcțiune bisericéscă și științifică.

Să trăițĭ Inalt Prea Sânțile Arhipăstor!

P. S. Dionisie Crajovénu, Directorul Seminaruluĭ Central a felicitat pre I. P. S. prin următórea cuvêntare:

Inalt Prea Sfințite Stĕpâne!

Directorul Seminariuluĭ Central, împreună cu corpul Profesoral și eleviĭ Seminariștĭ, vin cu cel maĭ profund respect, dragoste și devotament—spre întîmpinarea Inalt Prea Sânțieĭ Vóstre, ca și óre când poporul Ierusalimuluĭ—țiind în mânĭ stâlpărĭ — semn de adâncă supunere și devotament — cântênd imnul de triumf «Osana bine este cuvêntat, cel ce vine întru numele Domnuluĭ».

Cu drept cuvênt ḑic acestea, pentru că astă-ḑĭ, Biserica și Țara, vin prin piosul, virtosul și bravul lor cap —Majestatea Sa Regele Carol I și Vĕ învestește pe tronul Arhipăstoresc, de Primat al Românieĭ, Exarh al Plaiurilor și Președinte al S-tuluĭ Sinod al Bisericeĭ autocefale ortodoxe Române. Pe acel tron, pe care aŭ stat strălucițiĭ și nemuritoriĭ în virtute: Antim, Grigoriŭ și alțĭ demnĭ Arhipăstorĭ.

Astă-ḑĭ fiiĭ spiritualĭ aĭ Inalt Prea Sfințieĭ Vóstre, celebréză cu bucurie și adêncă mulțumire sufletéscă, săvêrșirea acestuĭ mare și misterios decret al Providențeĭ devine ce cu dreptate s'a împlinit—pentru că nu în zadar ḑice Psalmistul «Dé-țĭ Domnul după inima ta și tot sfatul tĕŭ să-'l plinéscă».

Am ḑis misterios, pentru că tótă darea cea bună și tot darul desăvêrșit de sus este—așa glăsuește sf. nóstră biserică. Am ḑis misterios pentru că vocea poporuluĭ este vocea luĭ Dumneḑeŭ, și dar vocea mareluĭ colegiu electoral, n'a fost decât cum ḑice Scriptura: Ca o suflare de vifor, ce vine repede aŭ a umplut tótă casa, unde eĭ ședeaŭ».

Tocmaĭ așa suflarea dumneḑeéscă, aŭ umplut inimele, representanților națiuneĭ și aŭ găsit pe Arhipăstoriul și

Primatul Românieĭ, în eminentul și virtuosul Episcop Ghenadie al Argeșuluĭ, care s'a ilustrat în Eparhia Sa timp de 18 anĭ numaĭ prin acte generóse, rîvnă și credință în Dumnedeŭ rĕstaurând și rîdicând locașurile dumnedeeștĭ, până și prin cătune, dându-le splendórea din timpurile strămoșeștĭ. Aŭ găsit în fine pe bărbatul dorirelor și pe sacrul reservoir: de iubire, de înfrățire, de dreptate și adevĕr. Să ne bucurăm dar cu toțiĭ de o potrivă și cu inimă curată, că am dobândit pe care am dorit și am căutat—și iată-Te Arhipăstorul nostru.

Noĭ, Directorul Seminariuluĭ, Profesoriĭ, și eleviĭ Seminariștĭ, vĕ aducem cinste și laudă, precum dice Sântul Apostol Pavel: «Cinste și laudă tot celuĭ ce lucréză binele cu rîvnă și cu credință .

Inalt Prea Sfinte Stĕpâne!

Ațĭ rîvnit tot-d'auna binele și nu v'ațĭ rușinat, precum dice Sânta Scriptură Și am rîvnit binele și nu mĕ voĭ rușina .

Acésta este una din calitățile, cele maĭ principale, a unuĭ păstor sufletesc că numaĭ așa 'l așédă Domnul păstor poporuluĭ sĕŭ,

Rîvna acésta a avut'o Dumnedeeștiĭ: Proorocĭ, Apostoliĭ și toțĭ dascăliĭ bisericeștĭ, și cu acésta s'a învrednicit apostolul Petru de dicerea luĭ Christos ‹Tu eștĭ Petru, și pe acéstă peatră, voiŭ zidi Biserica mea și porțile iaduluĭ nu o vor birui pe ea. Cu acésta în fine Biserica luĭ Christos, s'a intemeiat, rĕspândindu-șĭ învĕțăturile luĭ, în tot universul. Rîvna naște virtuțĭ și face pe creștinĭ slugă bună și credinciósă Domnuluĭ, iar pe păstorul sufletesc 'l împuternicește și 'l împodobește, ca pe un adevĕrat servitor taĭnelor dumnedeeștĭ, și pe carĭ păstorĭ Sânta Evangelie 'ĭ numește luminătorĭ, aĭ tărieĭ, celeĭ gânditóre ce coprinde înșine cuvêntul viețeĭ și sfeșnice care ard și lumineză.

Sunteţĭ înzestrațĭ cu aceste calitățĭ I. P. S. Stĕpâne și de aceia suntem sigurĭ, că vețĭ păstori și apăra Biserica luĭ Christos cu rîvnă, cu caldură și cu bărbăție și pe fiiĭ spiritualĭ, 'ĭ vețĭ conduce pe calea Evangelică.

Termin, I. P. S. Stĕpâne, cu aceste puține cuvinte, rugând pe a tot puternicul Dumnedeŭ, să Vĕ întăréscă, în-

tru voința și poruncile sale, să vě întăréscă pașiĭ, care i-ațĭ avut tot-d'auna, pe calea bunătățiĭ, a dreptățiĭ și a ințelepciuneĭ. Să vě dea Dumnedeŭ, o Arhipăstorie îndelungată, cu sănătate, cu pace și plină de glorie și fericire, spre mărirea numeluĭ celuĭ sânt și spre binele păstoriților, care însetéză de cuvêntul luĭ Dumnedeŭ, cum însetéză cerbul de isvórele apelor și să vě învrednicéscă, ca darul sěŭ, să fie cu *Voĭ* întru ostenelile *Vóstre* Arhipăstoreștĭ, și să rămâe cu voĭ până în sfîrșit și păstorițiĭ voștriĭ, să Vě fie pecetea Apostolieĭ Vóstre în Domnul.

Să trăițĭ I. P. S. Stěpâne.

Urmă apoĭ D. Constantin Gogu, Epitropul Aședĕmintelor Nifon Mitropolitul, care a ținut următorul discurs:

Inalt Prea Sânțite,

Nădějduind în ajutorul celuĭ a tot puternic—Dumnedeul părinților noștriĭ, — a'țĭ dat Țěreĭ mângâetórea promisiune, că vețĭ păși pe calea adevěrateĭ propășirĭ, cerute de timpul present, pentru ridcarea Bisericeĭ și a némuluĭ nostru românesc».

Sufletul mareluĭ și nemuritoruluĭ Mitropolit Nifon, întâiul Primat al Românieĭ, al căruĭ urmaș sunteţĭ, din împěrăția Ceruluĭ, a trebuit să audă cu mulțumire acéstă solemnă promisiune.

Tótă averea luĭ, tóte îndelungatele luĭ economiĭ, tot ce a agonisit în lunga luĭ viață, cu inima voiósă a consacrat la învěțământul fiilor Românieĭ, scumpa și mult iubita luĭ și a nóstră Patrie.

Fondând Seminarul, ce'ĭ pórtă numele, a voit să asigure Bisericeĭ Române, altă dată paladiul naționalitățeĭ al limbeĭ și al tradițiunilor de glorie, de frăție și virtute strămoșască, preoțiĭ avênd cunoștința chemăreĭ și datorieĭ lor. Noĭ Epitropiĭ și D-niĭ Profesorĭ aĭ acestuĭ Seminar, cu inima plină de încredere că vom găsi la Inalt Prea Sânțenia Vóstră, sprijinul necesar pentru aducerea la îndeplinire a marelor și frumóselor dorințe exprimate în actele de fondațiune ale Prea fericituluĭ fondator Nifon

Mitropolitul, depunem astă-ḑĭ la Tronul la care ţéra V'a înălţat, sentimentele nóstre de respect şi devotament, urându-Vĕ Inalt P. S. Să trăiţĭ anĭ mulţĭ încununat cu gloria faptelor marĭ pentru Ţară şi Biserică.

Apoĭ Preşedintele Societăţeĭ Cleruluĭ Român „Ajutorul" Econ. C. Dumitrescu, a rostit următórea cuvêntare:

Inalt Prea Sânte Stĕpâne!

Astă-ḑĭ, când întréga naţiune tresaltă de bucurie, astă-ḑĭ când Sf. nóstră Biserică, îmbrăcată în haine de sĕrbătóre, deschide sanctuarul sĕŭ spre a-l oferi aceluia în care Tronul şi marele colegiŭ şi-aŭ unit voinţa sa; fie-'mĭ permis şi mie în numele societăţeĭ cleruluĭ Român Ajutorul› din Bucureştĭ ca secţiune centrală, a ridica vocea spre a Vĕ ḑice: Bine aţĭ venit. Bine aţĭ venit pe tronul Arhipăstoresc al ţĕreĭ, spre a conduce turma cuvêntătóre ce pronia divină v'a încredinţat, la limanul dorit, la isvórele răcoritóre ale vieţeĭ morale. Speranţele nóstre şi ale naţiuneĭ găsesc Inalt Prea S. Stĕpâne probe în viaţa-Vĕ trecută, spre a se îndemna şi maĭ departe, la asceptărĭ mângâetóre despre resultatele bine-făcĕtóre ale activităţeĭ Eminenţeĭ Vóstre. Căcĭ devotamentul şi cele alte virtuţĭ pastorale, ce Vĕ însufleţesc, sunt adevĕratele comorĭ de care biserica are trebuinţă în aceste timpurĭ de grea cumpănă. Eruditul nostru istoric şi filolog d. B. P. Haşdăŭ într'o mică notiţă biografică apărută asupra unuia din ceĭ maĭ învăţaţĭ prelaţĭ, ce-l a avut biserica nóstră ḑice: La un episcop în genere multă învĕţătură e o însuşire secondară. Apostoliĭ luĭ Christ sciaŭ puţină carte. Biserica pune pe Sf Nicolae, om bun şi numaĭ bun, maĭ presus de fericitul Augustin, unul din capetele cele maĭ ştiinţifice ale epociĭ sale şi ale tuturor epocilor. A se jertfi pe sine însuşĭ, pentru binele altora, a lumina prin faţă senină, prin bun simţ şi inimă curată, a crede şi a iubi pentru a fi iubit şi creḑut, acésta este calitatea sublimă a unuĭ păstor sufletesc .

Aceste însuşirĭ se intrevĕd în faptele din trecut ale Eminenţieĭ Vóstre, şi cu ele aţĭ făcut fala Eparhieĭ Argeş,

care adĭ plânge perderea din sînul sĕŭ a Em. Vóstre. Dar dacă aceea plânge pentru ceea ce a perdut, inimile nóstre se umplu de bucurie pentru ceea ce am dobândit. Și dacă e verĭ una din ramurile de activitate a se bucura maĭ mult, aceia e a societățeĭ nóstre a cleruluĭ Român Ajutorul» secțiunea centrală; căcĭ pașiĭ noștriĭ vor găsi un mentor în calea lor, inimele nóstre un îndemn și pildă vădită, neputințele nóstre un sprijin și protector spre a se îndemna și maĭ departe în făptuirea binefacereĭ a căruia realisare a fost un cult în viața Eminențieĭ Vóstre. Spre realisarea a acestora și a fericireĭ bisericeĭ némuluĭ nostru, Vĕ urez Eminență să trăițĭ mulțĭ anĭ pe tronul Arhipăstoresc al țĕreĭ.

La tóte aceste urărĭ I. P. S. Mitropolit, mulțumi cu următórele cuvinte:

Prea Sânțițĭ și iubițĭ frațĭ Episcopĭ, prea cuvioșilor Archimandrițĭ, prea cucernicilor preoțĭ și iubițĭ Creștinĭ!

Mulțămindu-vĕ din adâncul inimeĭ pentru bunele și frumósele urărĭ ce 'mĭ facețĭ astă-dĭ, cu ocasiunea suireĭ mele pe scaunul Arhiepiscopal de Mitropolit al Ungro-Vlachieĭ și Primat al Românieĭ, voiŭ căuta a'mĭ îndeplini cu cea maĭ mare sânțenie datoriele ce'mĭ sunt încredințate de pronia dumnedeéscă.

N'am destule cuvinte să mulțumesc luĭ Dumnedeŭ și țĕreĭ pentru acéstă favóre ce mi s'a făcut cu întărirea și aprobarea Majestățeĭ Sale Regeluĭ.

Nu pot în destul să mulțumesc dragosteĭ vóstre, pentru căldurósele felicitărĭ ce 'mĭ aducețĭ și pentru dorința ce avețĭ de a merge cât maĭ repede pe calea dorită și așteptată de țara întrégă.

Dorința vóstră; iubiților, îmĭ dă mare curajiŭ, pentru ca cu toțiĭ să pășim cât maĭ repede pre calea adevĕrateĭ propășirĭ, cerută de timpul present. Ajutat de darul luĭ Dumnedeŭ și de concursul vostru și al bunilor creștinĭ, voiŭ îndoi forțele mele, pentru a vedea Biserica luĭ Dumnedeŭ încălzită cu dragostea inimeĭ tuturor creștinilor și maĭ cu sémă a servitorilor altaruluĭ.

Iubiților ! *Inima mea este mult maĭ mare de cât*

puterile mele fisice; dorințele mele de a străbate calea prin care trebue să trecem, pentru ridicarea naţiunei nóstre sunt numeróse. O radă de mângâere însă mě îmbărbătéză, sciind că a venit vremea, când cu toţiĭ trebue să păşim către ţinta dorită, ca darul celuĭ a tot sânt să ne umbréscă şi ca Biserica naţională română-ortodoxă, să 'şĭ ea sborul către vechea eĭ splendóre.

Scânteĭa ce zace în inima fie-căruĭ român pentru dragostea către ţară şi Biserică, trebue noĭ ceĭ duhovniceştĭ s'o aprindem cu puterea duhuluĭ—care este cuvêntul luĭ Dumnedeŭ—ca găsindu-ne în acéstă armonie şi dragoste înflăcărată, lucrând cu ardóre în via Domnuluĭ, să primim premiul împĕrăţieĭ cereştĭ. Să aducem prin faptele nóstre cele frumóse omagiĭ luĭ Dumnedeŭ şi credincioşilor noştriĭ străbunĭ.

Să ne facem decĭ, prin aceste mijlóce vrednicĭ de gloriosul renume al fericiţilor străbunĭ, ca urmaşiĭ noştriĭ, să ne laude prin adunărĭ, prin biserici şi rĕspântiĭ, tot aşa cum şi noĭ 'ĭ lăudăm pre dênşiĭ.

Ast-fel s'a terminat acéstă solemnitate, care este o bună şi frumósă prevestire, pentru arhipăstoria I. P. S. Mitropolit Primat Ghenadie.

DOCOMENTE INEDITE

privitóre la

ISTORIA NAȚIONALA, POLITICA ȘI BISERICÉSCA a ROMANILOR

(Urmare. Vedĭ Biserica Ortodoxă, anul XVII, No. 2).

Acéstă copie, care este o traducere de sigur din limba ruséscă, presupunând că conceptul original a fost făcut de un țîrcovnic rus, ea póte servi ca model de corupție al graĭuluĭ românesc. Stil greoiŭ, frase resucite, cuvinte nepotrivite și sintex strein limbeĭ nóstre. Dacă Greciĭ ne-aŭ introdus în limbă pe adresarisi, metahirisi, periclisi, periorisi etc. etc. și Rușiĭ nu s'aŭ lăsat maĭ pe jos, ni-aŭ gratulat cu: otnoșeniĭ, predlojeniĭ, zacóne, poslușanie etc. etc. și o sumă de numirĭ în administrație. De abea după renașterea presentă am început a curăți tina de pe limba românească și a scutura praful de pe figura eĭ măreață. Dar să lăsăm acestea celor în drept de a le cerceta și cu timpul a le alunga din graĭul neamuluĭ nostru. Prin acéstă disposiție rigurósă, ce miróse a dovar și cnut rusesc, fără nicĭ un menagĭament și considerație pentru persóna Șefuluĭ Bisericeĭ Valahe și președinteluĭ Divanuluĭ Adunăreĭ Țăreĭ, se ĭa hotă-

rîre de a se surguni Mitropolitul betrân, blând și liniștit, Grigorie, cel cu trupul curat și cu sufletul de ânger, încunoștiințându-l despre acesta prin cuvintele amare ca fierea în fond, și dulcĭ ca mierea în formă: „*Dupe cele date mie poruncĭ cu numele Domnuluĭ Imperat, eŭ vĕ stătuesc, lăsând fără zabavă orașul Bucureștilor, să plecațĭ spre sălașluire în Basarabia!...*“ Care este causa surgunuluĭ seŭ întâiŭ din Bucureștĭ? S'a împrotivit de a se supune mănăstirile țĕreĭ și preoțiĭ Românĭ la angaralele cerute de comandanțiĭ oștirilor ruseștĭ pentru caratul proviantuluĭ trebuitor armateĭ. Mitropolitul Grigorie n'a interdis absolut monastirilor și preoților de a nu face căraturĭ de podvozĭ, ci numaĭ că numĕrul pretins de comandanțĭ era fórte mare, lucru la care nu s'a învoit. Sa știe ca individul luat la podvódă, orĭ cărăturĭ de provianturĭ pentru armatele ruseștĭ ba și turceștĭ, egala cu mórtea orĭ, în casurĭ maĭ favorabile, cu săracia sa totală. Iată cum: Carul și boiĭ cum și cheltueala trebuitóre era pe comptul seŭ. Intrat odata în tabara de cărăturĭ, nu ĭeșa de cât cu sufletul, boiĭ și carul și-ĭ pĭerdea, baniĭ și-ĭ cheltuĭa și când rĕmânea la sapă de lemn, maĭ muncea și cu brațele pănă când maĭ putea; apoĭ lăsat sărac, lipit pămêntuluĭ, remânea orĭ peste Dunărea, orĭ peste Prut! Acesta era sórta podvodaruluĭ Român și sub Turcĭ și sub Rușĭ! Multe miĭ de suflete româneștĭ de felul acesta s'aŭ pĭerdut și s'aŭ expatriat, pentru cuvêntul, ca în Rusia saŭ Turcia 'ĭ era asigurată viața, și dar dus acolo nu se maĭ întorcea, renunța, de nevoe, la femee, la copiĭ, la casă și la neam! Seculul al XVIII și al XIX vor fi marture viĭ de suferințele dureróse ale acestuĭ popor nobil și generos, dar atât de mult umilit și strivit de nenorocirile împrejurarilor timpurilor! Mitropolitul Grigorie, care știa ce însamna angarale și

podvoḑĭ pentru armate, care vĕḑusę cu ochiĭ luĭ resbóile de la finelę seculuïuĭ trecut, de la 1806 şi 1821, maĭ avea óre nevoe de a i se dovedi că nu se va întâmpla tot aşa şi în resboiul din 1829? Iată dar pentru ce s'a împrotivit Mitropolitul: Dorul sufletuluĭ luĭ pentru neamul seŭ de a-l ocroti dupĕ putinţă şi pentru clerul românesc de a nu-l înjosi! Boeriĭ ţĕreĭ nu se puteaŭ opune, pentru că se temeaŭ; puşı însă câţĭ-va sub scutul seŭ căutaŭ a maĭ uşura povóra de de-asupra ţĕreĭ. Aceştia aŭ suferit. Dar tocmaĭ aceste suferinţĭ le-aŭ mărit numele şi aŭ pus în respect pornirile violente ale vrăjmaşilor şi impilătorilor ţăreĭ. Caracterile de fier, ca a luĭ Grigorie şi alţiĭ, tăria şi persistenţa lor în suferinţĭ, tenacitatea fanatică în ideile lor patriotice şi naţionale, aceste figurĭ, modele de imitat, ne-aŭ conservat ţara şi ne-aŭ dat putinţa de a fi cea ce sîntem astă-ḑĭ! Nu vorbele góle, late şi sforăitóre, dupre cum niciĭ frica, orĭ supunerea şi slugăria la strĕinĭ!

Preosfinţia Vóstră milostivule Domn *şi Arhipăstor.*

LXIII) In întórcerea mea de la Iaşĭ la Bucureştĭ, eŭ am primit pĕ drum raportul celuĭ ce ocărmueşte datoria de Viţe-presedent a Valahieĭ Divan, Gheneral maĭor Marcovicĭ, pentru împrotivirile cele ce aŭ întimpinat Stĕpânirea la orînduirea podveḑilor pentru aducerea celor de îndestulare pripasurĭ, cele ce se aduc din Rosia. Din cuprinderea aceşteĭ înştiinţărĭ, eŭ am cunoscut că acéstă împrotivire maĭ mult izvoreşte din neunirea glăsuireĭ a Preosfinţieĭ Vóstre, spre de o potrivă orînduirĭ, că însemnateĭ dăriĭ luı întru potrivirile cuvîntărilor lŏcuitorilor, fără osăbirea averilor cele ce sînt mănăstireştĭ şi persónelor duhovniceştĭ numirĭ.

O ast fel de împrotivire despre partea a Preosfinţieĭ Vóstre şi Arhipăstoriŭ, cu atât maĭ mult m'aŭ făcut a mĕ

mira, că în cea-de la 15 Maĭ (ce) avea glăsuirea de la anul trecut, sub No. 468, eŭ am făcut arătare Preosfinţieĭ Vóstre acele atingĕtóre cu cea duhovnicéscă stĕpânire, care dupĕ voinţa a Domnuluĭ Impĕrat se pun în tótă vremea, pĕ cât va fi cuprins Prinţipatul Valahieĭ de oştirile nóstre.

Intr'acea a mea glăsuire fórte desluşit fu închipuite acele de jos însemnate: „Cele Bisericeştĭ averĭ rĕmân neatinse, dar împreună cu acestea că nu sînt slobode de darea în natură de podvóde şi de cerirea pentru armie, care vor fi puse pe cea-l-altă parte a noroduluĭ sălăşluire.

Pre acest fel de temeĭurĭ mănăstireştile averĭ şi cea cu mult numĕr duhovnicirea, care face cea maĭ bogată cuvêntare (a) acestuĭ Prinţipat, dară dator a se împărtăşi cu deopotrivă cu ceĭ-l alţĭ lŏcuitorĭ în cele osteştĭ cisle, cele trebuincĭóse a Roseneşteĭ armiĭ.

Ci în loc ca se urmezĭ acesteĭ drepte pravilĭ, eu fórte scârbit am aflat, că boeriĭ de aicea lucrând sub voinţa a Preosfinţieĭ Vóstre aŭ departat duhovnicia din împărtăşirea obşteştelor dărĭ, aşa în cât că tótă greutatea acelora s'au întors asupra celor maĭ saracĭ lŏcuitorĭ.

De iznóvă dovadă 'mĭ slujaşte mie acest rĕu la cea de acum stare a vremeĭ, orînduirea carelor pentru aducerea proviantuluĭ, neuĭtându-vĕ la cele ce face ştiut Gheneral Maĭorul Marcovici, de faţă cu Preosfinţia Vóstră şi împotriva dorinţeĭ óre-cărora bine-voitorĭ boerĭ, Preosfinţia Vóstră aţĭ hotărît a pune hotar ajutoruluĭ despre partea duhovnicească, cu orînduirea numaĭ a treĭ sute patru-ḑecĭ de care. Şi fiind-că acéstă orînduire s'au parut cu neajungere, Gheneralul Maĭor Marcovicĭ s'aŭ aflat silit a cere de iznóvă măsurĭ maĭ multe hotărîtóre. In cercetarea acésta Divanul aŭ maĭ intrat în maĭ îndelungată închipuire dupĕ acéstă treabă. Ci neoglăsuirea a Preosfinţieĭ Vóstre n'au dat voe pănă acum Divanul a face hotărîre la cea de acum întâmplare a stăreĭ. Intru o ast-fel de nesĕvîrşire aŭ trecut treĭ sĕptămânĭ şi cel dilicat punct a aducereĭ pripasurilor din năuntru Impĕrăţieĭ n'are o mişcare.

După numirea cea pusă mie de Domnul Impěrat, eŭ nu sînt dator a răbda maĭ mult nicĭ o ḑi acéstă zabavă, care se înduplică cătră cea desěvêrşit stricare a armieĭ Impěrăteştiĭ sale măririĭ.

Eŭ nu (mĭ) daŭ voe a vě judeca pentru pricinele, pentru care Preosfinţia Vóstră nu vě înduplicaţĭ de-opotrivă a glăsui, spre a pune pre cea duhovnicească cuvêntare de o potrivă dare pentru uşurinţa lŏcuitorilor, pentru purtarea celor ostĭşăştĭ greutăţĭ, şi ne dorind a vě putea urma împrotiva celuĭ primit chip a gândirilor.

Urmând după cea dată mie a Inălţimeĭ Sale voe, cea făcută mie ştiută, încă de la luna luĭ Avgust trecutuluĭ 1828 an, eŭ silit mě cunosc a face ştiut Preosfinţieĭ Vóstre, că Domnul Impěrat, n'are socotеală asupritóre, măcar a orĭ-cuĭ va fi ştiinţa, ce se leapădă d'a spori măsurilor stěpânireĭ nóstre.

Preosfinţia Vóstră milostivule Domn şi Arhipăstor nu puteţĭ împreună lucra cu cele bine făptuitóre chipuiĭ a Impěrăteştilor măririĭ spre folosul Valahieĭ şi cu urmare nu puteţĭ fi la vremea cea viitóre celor duhovniceştĭ chip acesteĭ stăpânirĭ.

După cele date mie poruncĭ cu numele Domnuluĭ Impěrat *dreptatea*, (sic) eu vě sfătuesc, lăsând fără zabavă oraşul Bucureştilor să plecaţĭ spre sălăşluire în Basarabia. Lângă acéstă întâmplare, dupre prea înalta voe, ocârmuirea Mitropolieĭ, spre întemeеrea ale loculuĭ obiceĭurĭ, să dă în samă Episcopuluĭ Rîmniculuĭ, ca unuĭ maĭ bětrân aicĭ duhovnicesc person.

Făcênd ştiut pentru o acest fel de orînduire obşteascăĭ Adunărĭ a Divanuluĭ de aicĭ, eŭ puĭ înainte Preosfinţieĭ Vóstre a face ce este trebuincĭos cu oglăsuirea acesteĭ sěvîrşirĭ atingětóre spre partea duhovnicieĭ.

'Mĭ rěmâne mie a adăuga, că pentru suma cea trebuinĭósă Preosfinţieĭ Vóstre pentru ducă la Basarabia banĭ, asеminea şi la cele trebuincĭóse pe lună celor trebuincĭóse, eŭ voiu aştepta de la Preosfinţia Vóstră, milostivule Domn,

înştiinţare, spre a da cuĭ se cuvine cea cuviinciósă predlojenie (ordin) pentru trimiterea cea trebuinciósĭ pentru Preosfinţia Vóstră sumă din venitul acesteĭ Mitropoliĭ.

Pentru ḑiŭa în care, Milostivule Domn, veţĭ orîndui spre eşirea Vóstră din Bucureştĭ, eŭ aseminea voiŭ avea cinste a aştepta de la Preosfinţia Vóstră înştiinţare, spre a o trimite Impěrăteşteĭ măririĭ. Cu adevěrată cinste şi desěvêrşită supunere, cinste am a fi al Preosfinţieĭ Vóstre.

(fară dată).

Prea plecată slugă, *Pallin.*

[Copie scrisă reŭ de un rus].

(Academia Română, Manus. M. B. Vol. 8).

Documentul ce urmează are aprópe aceeaşĭ cuprindere ca şi cel precedent, deosebirea este, că acela cuprinde încunoştiinţarea făcută personal Mitropolituluĭ Grigorie, pe când acesta, cea către Divanul ţěreĭ, prin care-l vesteşte cum s'a regulat cu Mitropolitul. Prin acesta li dă a înţělege, că dacă se vor arăta încă Divaniştiĭ recalcitranţĭ ucazurilor şi predlojeniilor ruseştĭ, se pot găsi uşor ca şi pentru Mitropolitul, locurĭ de petrecere şi pentru eĭ. Lucru fórte aprópe de înţeles. Observăm că copia acestuĭ document este maĭ clară şi stilul maĭ românesc, aşa că cu acesta să póte uşor înţělege maĭ bine şi cela-l-alt.

Către obşteasca Adunare a Divanuluĭ Românesc.

No. 701. Ghenarie 24, 1826.

LXIV) Intorcêndu-mě de la Iaşĭ la Bucureştĭ, pě drum am primit respunsul Viţe-presedinteluĭ Divanuluĭ Valahieĭ, Gheneral Maĭor Marcovicĭ, pentru anevoinţele ce întimpină Otcârmuirea la orînduirea carelor, pentru caratul zaharalelor ce vin din Rosia. Din cuprindérea acesteĭ arătărĭ am înţěles că cea maĭ mare parte a nevoinţelor să pricinueşte

din neunirea Mitropolitulul Valahieĭ a orîndui de opotrivă acéstă povóră pe te tóte stările deobşte ale ómenilor, fără a scóte avuturile mănăstireştĭ şi persónele duhovniceştĭ. Acest fel de împrotivire din partea Preosfinţieĭ Sale cu atâta maĭ mult m'aŭ făcut să mě mir, căcĭ în adresarisirea mea de la 15 Maĭ în anul trecut, sub No. 468, am deslușit Mitropolitulul cele ce s'aŭ aşězat pě partea duhovnicească, dupě voinţa prea puternicului Impěrat, în câtă vreme Prinţipaturile vor fi prinse de oştirile nóstre. In acéstă adresarisire a mea destul s'aŭ desluşit acea ce urmează :

„Bisericeştele avuturĭ rěmân nesupěrate, însă nu se apără şi de cele trebuinciόse precum : care şi cărat pentru armie, care se vor pune şi asupra celeĭ-l-alte părţĭ a obştieĭ".

Pe acest temeiŭ avuturile mănăstireştĭ şi mulţimea popilor, ce alcătueşte o destulă parte a acestuĭ Prinţipat, trebuea a se împărtăşi de-opotrivă cu ceĭ-l-alţĭ locuitorĭ la cerutele trebuinţe ale Rosieneşteĭ arme. Dar în loc să se povăţuiască dupě acéstă dréptă pravilă, eŭ cu întristare am aflat că boeriĭ lucrând sub voinţa Mitropolitulul aŭ scos partea bisericească din împărţirea angaralelor asupra obştieĭ, în cât tótă greutatea acestora s'aŭ întors asupra sermanilor locuitorĭ. Intêmplarea orînduireĭ carelor pentru caratul proviantuluĭ îmi slujeşte drept nouă mărturie a acestuĭ rěŭ, nevědênd desluşirea Gheneralului Maior Marcovicĭ, când s'aŭ întâlnit cu Mitropolitul, şi împrotiva voinţeĭ unor boerĭ cu cuget bun, au hotărît a periorisi tot ajutorul din partea duhovnicească, orînduind numaĭ 340 de care. Şi fiind-că acéstă orînduiala nu aŭ fost de-ajuns, Gheneralul Maior Marcovicĭ aŭ fost silit a cere de iznóvă măsură maĭ hotărîtóre. De aceea Divanul aŭ intrat în maĭ pě larg chibzuire a aceşteĭ pricini. Dar neunirea Preosfinţieĭ Sale nu aŭ dat voe Divanuluĭ până acum a face acea desěvârşită punere la cale a acesteĭ întêmplărĭ. In acest fel de ticăloşie aŭ trecut treĭ sěptămânĭ şi cea maĭ mare treabă

a căratuluĭ proviantuluĭ din lăuntrul imperieĭ nicĭ s'aŭ mișcat.

După slujba ce mi s'aŭ dat de către prea puternicul Impĕrat, eŭ nu pociŭ să maĭ sufér nicĭ măcar o ḑi acéstă înlârḑiere, pornită spre cea maĭ desĕvêrșită pagubă a armieĭ Impĕrăteșteĭ Sale măririĭ. Eŭ nu voesc a judeca pricinele pentru care Mitropolitul Valahieĭ nu primește a da asupra părţeĭ duhovniceștĭ de-opotrivă angaralele, spre a se ușura locuitoriĭ de greutăţile ostășeștĭ și nicĭ voesc a îndatora pĕ Preosfinţia Sa să lucreze impotriva cugetelor ce ș-aŭ pus. Povăţuindu-mĕ de către înalta voinţă ce mi s'a deslușit încă din luna luĭ Avgust 1828, am socotit de trebuinţă a face cunoscut Mitropolituluĭ Valahieĭ Grigorie, că prea puternicul Impĕrat nu are de gând să pricinuĭască nimuluĭ mustrare de cuget; dar fiind-că nu aŭ voit ca să ĭa măsurele otcârmuireĭ nóstre, Preosfinţia Sa nu póte lucra de-opotrivă cu bunele cugete ale Impĕrăteșteĭ Sale măririĭ spre folosul Valahieĭ, și în sfârșit de acum înainte nu póte avea acea putere asupra părţeĭ duhovniceștĭ.

După puterea ce ni s'aŭ dat în numele Impĕratuluĭ, am pus înainte Preosfinţieĭ Sale Mitropolituluĭ Grigorie, că lăsând îndată orașul Bucureștilor să mérgă spre locuinţă în Basarabia. După voinţa Impĕrăteșteĭ Sale măririĭ la acéstă întêmplare otcârmuirea Mitropolieĭ, pe temeĭul pămênteștilor obiceĭurĭ, se încredinţazĭ Episcopuluĭ de Rîmnic ca un maĭ bĕtrên aicĭ între persónele bisericeștĭ. Inștiinţând pentru acéstă punere la cale obșteșteĭ Adunărĭ a Divanuluĭ, și puind înainte Mitropolituluĭ Grigorie a face din partea dohovnicéscă cuviincĭósa punere la cale a aceșteĭ predlojeniĭ, îmĭ rĕmâne a adăuga că pentru suma trebuincĭoșilor Preosfinţieĭ Sale de banĭ, pentru călătoria Basarabieĭ, precum și pentru cheltuelile sale pe fieșĭ care lună, aștept de la dênsul înștiinţare ca să daŭ cuĭ se cuvine predlojeniĭ a-ĭ trimite ceruta sumă din veniturile Mitropolieĭ. Aseminea voiŭ aștepta știința pentru ḑiŭa plecăreĭ

Preosfinţieĭ Sale din Bucureştĭ, ca să facem arătare Impărăteşteĭ Sale măririĭ.

(copie fără data)

(Academia Română, Docoment. M. B. Vol. 8).

Generalul Leitenant P. Chisilev, reuşind a chema din exil pe Mitropolitul Grigorie, în urma cerireĭ Sale (veḑĭ documentul LXII), îl încunoştiinţază despre acesta şi-ĭ face cunoscut că a luat măsurile trebuincióse, pentru a avea tótă comoditatea la reîntórcere. Sermanul Mitropolit! Nicĭ se visa la ce-l aştepta, credea că vine, plin de bucurie, la turma sa. Dar lucrul n'a fost aşa, cum vom vedea.

Monseigneur,

LXV) Am înţeles cu adevĕrată plăcere, prin scrisórea ce aţĭ avut onóre a'mĭ adresa, sosirea Eminenţeĭ Vóstre la Focşanĭ şi alegerea ce aţĭ făcut pentru reşedinţă la Episcopia Buzeuluĭ, spre a Vĕ opri cât-va timp. Eŭ m'am grăbit de a da ordine, dupĕ dorinţa Vóstră, în scop de a Vĕ continua tratamentul de care V'aţĭ bucurat pe timpul petrecereĭ Vóstre în Basarabia şi a Vĕ procura tóte comodităţile de care aţĭ avea trebuinţă în cas de dorinţă.

Eŭ mĕ felicit prin anticipaţie de speranţa pentru a Vĕ putea face curând cunoştinţa personală a Eminenţeĭ Vóstre şi a Vĕ esprima prin viŭ graiŭ asigurările înalteĭ consideraţiunĭ, cu care am onóre de a fi, Monseigneur, al Eminenţeĭ Vóstre cel maĭ umilit şi maĭ ascultător servitor.

[Orig. franţuzeşte].

(Iscălit) *P. Chissilef.*

Bucureştĭ, 1 Februarie 1832.

Adresa:

Eminenţeĭ Sale Monseigneuruluĭ Mitropolit Grigorie.

Primind Mitropolitul Grigorie învoire de a ĭeşi din Basarabia şi a veni în ţară, mulţămeşte cu recunoştinţă pentru acesta Generaluluĭ comandant Chisilev. Trecênd de peste Prut pe la Sculenĭ în Moldova spre a se re'ntórce în Patria sa, Mitropolitul Veniamin, protectorul de altă dată şi acum prietenul seŭ, îĭ prepară o primire strălucită la intrarea sa în Iaşĭ. Acésta era şi o manifestaţie politică şi o ovaţie din partea Cleruluĭ şi a poporuluĭ Moldoveĭ, pentru că-l ştieaŭ şi-l cunoşteaŭ toţĭ Moldoveniĭ ce merite avea acest pe nedrept exilat Prelat. După ce a stat câte-va ḑile în Iaşĭ, Mitropolitul Grigorie îşĭ ĭa drumul spre Valahia. La Focşanĭ însă, unde era graniţa fatală din seculĭ între Românĭ şi Românĭ, primeşte o ştafetă din partea comandantuluĭ General Chisilev prin un amploĭat Neculachi Mavru, care-l vesteşte că îĭ este interḑis, pentru cuvinte politice, de a veni Mitropolitul Grigorie direct la Bucureştĭ şi a reintra în administraţia Eparhieĭ Sale. Mitropolitul îşĭ alege ca loc de retragere temporala Episcopia Buzeuluĭ. Aicea împreună cu Episcopul meritos Chesarie îşĭ petrece timpul în traducerĭ şi revederĭ de traducerĭ făcute în Basarabia şi încearcă a înfiinţa o mică tipografie, spre a imprima operile sale, ceea ce şi reuşeşte.

LXVI) Către Excelenţia Sa Domnul Gheneral Aghiotant Chisilev, comandirul corposuluĭ armieĭ deosebite al Măririeĭ Sale Impĕratuluĭ a tótă Rosia, deplin împuternicit, Presedent al Divanurilor Valahieĭ şi Moldoveĭ, Cavaler maĭ multor ordinn.

Exelentisime Preşedinte.

Prea cinstită scrisórea Excelenţieĭ tale, care mi s'aŭ trimis la Chişinăŭ, cu multă cinste şi bucurie o am primit o

ca pre cea ce este vrednică de tótă cinstea şi pricinuitóre de mare bucurie, pentru care şi mulţămesc Exelenţiei tale fórte fórte. Şi plecând de acolo îndată, după poruncă, am ajuns la Focşanî, sirguindu-mě ca să aduc şi de faţă împreună cu închinăciunele şi mulţămirile cele prin viŭ glas; dar întimpinând aicea pre D-luî Sovednicul Kirion Neculachi Mavru, mi-aŭ arătat din gură sfătuirea Exelenţieĭ tale, pentru óre-care cuvinte să nu merg de-adreptul în Bucureştĭ, ci să aleg vre-un loc în care adecă să zăbovesc vre-o câtă-va vreme. Decĭ eŭ supus fiind poruncilor Exelenţieĭ tale, acelor pricinuitóre de tot folosul, m'am supus Exelenţieĭ tale şi am socotit să zăbovesc în Episcopia Buzeuluĭ; pentru aceea mě rog, ca precum m'aĭ învrednicit de bunătatea Exelenţieĭ tale pentru slobozirea din Basarabia, aşa să mě învredniceştĭ de purtarea de grijă pentru trimiterea cheltueleĭ celeĭ rânduite de la Sf. Mitropolie, ca să fiŭ cel de-apururea îndatorit, însă maĭ mult îndatorit de a aduce smeritele mele rugăciunĭ cătră Dumnedeŭ pentru sănătatea Exelenţieĭ tale.

18 Ianuarie.

Original.
(Academia Română, Manusc. M. B. Vol. 8).

Intristat până la suflet bětrânul şi blândul Mitropolit Grigorie de purtarea necorectă a administraţieĭ ruseştĭ faţă de el, scrie acéstă relaţie intitulând'o: „*De la a doŭa surgunie şi pentru a doua surgunie, care este întru unele maĭ grea, iar întru altele maĭ uşóră...*" Din acéstă relaţie autografă să constată, că Mitropolitul Grigorie a avut a indura multe şi dureróse ameninţărĭ, numaĭ şi numaĭ pentru a-l decide să se lepede singur de Mitropolie; el însă protestă energic, scrie Generaluluĭ Datcov în Petersburg, scrie preşedinteluĭ Guvernuluĭ rusesc şi arata că este oprit de a reintra în administraţia Eparhieĭ Sale. Pricina interdicereĭ era un pretext

inventat de Chisilev—că adecă să nu vină în Bucureştĭ *„fiind-că acum are a se face obştească Adunare şi póte multe vĕduve şi săracĭ să vie să se înscrie ca scutelnicĭ şi neputându-ĭ depărta, mĕ voiu uni cu dênşiĭ“*. Mitropolitul era Preşedintele de drept al obsteştiĭ Adunărĭ, dar dupĕ disposiţiile Guvernuluĭ Rusesc, în realitate exercita acest înalt oficiŭ Generalul Chisilev. Pentru a se evita influința morală a Mitropolituluĭ şi conflictele politice ce probabil s'ar fi ivit între Mitropolitul Grigorie şi vederile ruseştĭ, a fost pus la opreală, de aceea fórte ironic să exprimă bĕtrânul nedreptăţit: *Eu mişcarea acésta o socotisem de necuviincĭósă şi cu prepus“*. Representantul luĭ Chisilev către Mitropolitul Grigorie maĭ avea şi misiunea delicată, de a-l învita să-şĭ dea dimisia, la care propunere Mitropolitul cu caracter de fĭer, respunde hotărîtor: *„Iar pentru paretisis (dimisionare) ĭ-am ḑis: că Dumneḑeu mi-au dat suflet şi Eparhia, şi când îmĭ va ĭeşi sufletul, atuncĭ îmĭ voiu lăsa Eparhia...“* In fine descriid scopul bine-voitor al politiceĭ ruseştĭ pentru Românĭ se exprimă aşa curajosul şi néoşul Mitropolit Român: *„Decĭ de va fi stĕpânirea rusască* (la Românĭ, adică dacă ne va incorpora la Imperiul seŭ, cum a făcut cu Basarabia), *negreşit va rândui Împĕratul vre-un rus ştiut Impărăţieĭ Sale*; *ĭara de va fi stĕpânirea Sultanuluĭ* (adecă, de vor rĕmânea dupĕ resboĭ Româniĭ tot sub suzeranitatea Porţeĭ), *nu póte să se amestice Preşedintele* (Guvernuluĭ rusesc)“. Aşa se purtaŭ Româniĭ cu durere de inima pentru neamul lor şi ceĭ Bisericeştĭ şi ceĭ politiceştĭ. Aşa se cuvine să ne purtăm şi noĭ, că numaĭ acésta-ĭ calea dréptă ce ne póte duce la mântuire şi mărire. Cine caută stĕpânĭ slugă să móra!

LXVII) De la a doŭa surgunie şi pentru a doŭa surgunie scriŭ, carele este întru unele maĭ grea şi întru altele maĭ

uşóră, adecă, după aceea în luna luĭ. . . . . . . am scris o scrisóre către Datcov Gheneral la Petresburg, a căria copie o împerichisesc (o închid) aicea cu Nr. A. După aceea am primit scrisórea Proedruluĭ Preşedinteluĭ ca să viŭ aicea, după care urmând am venit la Focşanĭ şi acolo eşindu-mĭ Mavru înainte mi aŭ spus, că scrisórea ce o am scris luĭ Datcov o aŭ trimis Niselrod luĭ Chisilev şi îĭ scrie, că de ĭaste folos venirea mea în Valahia să mĕ cheme şi aşa lasă pricina la socoteala Exelenţieĭ sale. Decĭ Excelenţia sa socoteşte să nu merg drept în Bucureştĭ, că fiind că nu am voe de la Impĕratul să intru în ocărmuirea duhovnicească ; este lucru necuviincĭos să şĕz neîmpedecat, ci se aleg un loc la o vreme, până când va lua respuns, că aŭ scris şi aşteaptă poşta să vie. Eŭ nu ĭ-am dat respuns atuncea, ci ĭ-am ḑis că sĕ vie diminéţa. Şi aşa venind dimineaţa ĭ-am ḑis: că alt loc nu socotesc maĭ potrivit mie afară de Buzeu. Dar însă mişcarea acésta o socotisim de necuviincĭósă şi cu prepus. Că dacă nu aveam voe, ce trebuinţă era să'mĭ scrie să viŭ. El mĭ-aŭ ḑis, că maĭ ĭaste şi altă pricină, că fiind-că acum se face obştească Adunare, póte multe vĕduve şi săracĭ să vie să se paranglisească (înscrie) de scutelnicĭ şi neputêndu-ĭ depărta, mĕ voiŭ uni cu dênşiĭ, pentru aceea să zăbovesc până se va sĕvêrşi obşteasca Adunare. Imĭ va scrie pe drum a treĭa ḑi. După acésta aŭ venit ḑicênd că aŭ luat respuns de la Proedrul şi trebue să-ĭ scriŭ şi eu ca o să rĕmâiu la Buzeŭ. Eŭ leniĭ dându-mĕ de acésta, după multe cuvinte, după acésta m'am plecat şi ĭ-am scris acest respuns cu Nr. B. Dar pentru cuvêntul cel însemnat sfătuire, eŭ (în locul seŭ?) aveam poruncă, el însă nu m'aŭ primit, ḑicênd că o să-mĭ tălcuească cum să-l împung, şi de ce să-l dobândesc vrăjmaş pentru un cuvênt aspru şi altele ca acestea. Cu tóte acestea, l'am schimbat, dar l'am întărit maĭ jos că să vie la aceĭaşĭ noĭmă. Iar pentru paretisis ĭ-am ḑis că Dumneḑeŭ mĭ-aŭ dat suflet şi Eparhia · şi când îmĭ va ĭeşi sufletul, atuncĭ îmĭ voiŭ lăsa Eparhia. Iar după tóte acestea, eŭ ştiŭ acum rânduelele rusăştĭ, ca

pre Arhiereŭ, adecă îl scóte singur Impĕratul pentru vre-o pricină. Mi-aŭ ḑis, că de nu mĕ voiŭ ţinea de paratisis va numi ïară singur pre care'l ştie şi voeşte, însă rus nu alt neam. Decĭ de va fi stĕpânirea rusască, negreşit va rândui Impĕratul vre-un rus ştiut Impĕrăţieĭ Sale, ïar de va fi stăpânirea Sultanuluĭ nu póte să se amestice Proedrul Iar după tóte acestea lucrurile acestea sînt lucrurĭ care privesc spre mântuirea sufletuluĭ, pentru care Domnul s'aŭ vârsat sîngele, şi nu le va lăsa în voïa nebunilor, ci le va iconomisi după cum va socoti că ïaste de folos.

Original

(Idem Academia Română, Manus. M. B. Vol. 8).

Divanul Ţăreĭ mijloceşte la 1829 către Presedentul Divanurilor Moldoveĭ şi Valahieĭ, Pavel Dimitrievicĭ Chisilev, ca prin intervenirea luĭ la Impĕrat să se dea permisiune Mitropolituluĭ Grigorie sa se re'ntórcă în Patrie, pentru că acum s'a făcut pace, spre a se bucura şi ţara, avênd în mijlocul eĭ pe al seŭ *duhovnicesc părinte şi Arhipăstor*. Acéstă mijlocire a Divanuluĭ avu ca resultat eliberarea din exilarea în Basarabia a Mitropolituluĭ, dar nu şi absoluta sa independenţă; pentru că a fost reţinut un timp la Buzeŭ, apoĭ la Căldăruşanĭ, şi'nurmă la Cernica, şi numaĭ după aceste popasurĭ lungĭ, regularisite de Comandirul rusesc P. Chisilev, aŭ putut se reintre în Bucureştı!

LXVIII) Către Inaltă Exelenţia sa, deplin împuternicitul Presedent al Divanurilor Prinţipatelor Moldoveĭ şi Valahieĭ, Domnul Leïtenent Gheneral i Aghiotant al Măriei Sale Impĕratuluĭ a tuturor Rosiilor şi a felurĭ de ordine Cavaler, Pavel Dimitrievicĭ Chisilev.

Ştiut este înalteĭ Exelensieĭ vóstre, că Preosfinţia Sa părintele Mitropolitul nostru, Chir Grigorie, la Ghenar trecut, primind poruncă prin strălucirea sa Graf Pallin, fostul

deplinul împuternicitul presedent, cuprindĕtóre ca să se tragă din ocărmuirea Mitropolieĭ și să mérgă să vietuéască în vremea resboĭuluĭ la Basarabia, aŭ și urmat Preosfinția Sa după poruncă, râdicându-se de atuncĭ și ducêndu se la locul cel orânduit. Acum fiind-că milostivul D-ḑeŭ incununând armele împĕrățieĭ cu strălucită biruință ne-a miluit cu pacea pricinuitóre de mare bucurie și veselie, pentru îmbunătățirile ce de acum înainte nădăjduim deobște de a dobândi spre întreaga nóstră mângâere, între care aceste bunătățĭ socotim una și petrecerea Preosființieĭ Sale, a Duhovniculuĭ nostru parinte și Arhipăstor, între noĭ ; îndrăsnim a ne ruga cu plecăcĭune Exlențieĭ Vóstre, ca primind acéstă rugăcĭune a nóstră să bine-voițĭ a mijloci ca să se slobódă să vie aicĭ la Scaunul pă torieĭ Sale, ca un legĭuit Arhiereŭ și ca unul ce l'am avut, și ĭarășĭ dorim ca să-l avem părinte duhovnicesc și păstor al nostru. Și primindu se de către înalta Exelenția Vóstră acéstă rugăcĭune, va fi catră noĭ și către tot norodul Valahieĭ ca o facere de bine din parte-Vĕ, ĭar noĭ ne vom cunóște îndatorițĭ a fi de-apururea propoveduitorĭ aceste bunatățĭ a Inalteĭ Exelențieĭ Vóstre.

(Iscălițĭ): *Otcărmuitor Mitropolieĭ Neofet al Rîmniculuĭ, Ilarion Argeș, Chesarie Episcop Buzeŭ, Grigorie Brâncoveanu biv vel ban, Constantin Crețulescu biv vel ban, Barbul Văcărescu biv vel ban, Constantin Bălăceanu biv vel ban; Grigorie Filipescu biv vel Dvornic. Mihalache Ghica biv vel Dvornic, Gheorghe Filipescu Dvornic, Iordache Golescu, Scărlat Grădișteanu, Dimitrie Racovitză, Ioan Știrbeĭ, Constantin Câmpineanu vel Spătar, Alexandru Filipescu, Nestor, Mihalache Cornescu, Alexandru Ninculescu, Dimitrache Ralet, Filip Lenju, Constantin Bălăceanu, Constantin Cornescu, Ioan Falcoĭann.*

Anul 1829 Decemvrie 9, Bucureștĭ.

(Copie).

(Academia Română, Manus. M. B. Vol. 8).

Vornicia cea mare face cunoscut la 1833, Maĭ 1, Mitropolituluĭ, că s'aŭ luat dispoziţiĭ de către puterea administrativă de a i se pune la îndămână caĭ pentru a se transporta de la Buzeŭ, unde nu maĭ voïa Ruşiĭ, ca el să stea şi să se aşeze spre petrecere liniştită la Căldăruşanĭ.

Vornicia Mare dinlăuntru a Prinţipatuluı Ţareĭ Romîneştı, No. 2447, Luna April 14, anul 1833. Secţia I, Masa 1, Bucureştı.

Preosfinţieĭ Sale părinteluĭ Mitropolit al Ungro-Vlahieĭ Chir Grigorie.

LXIX) In urma primireĭ Ofisuluĭ Inalt Exelenţieĭ Sale D-luĭ plenipotentuluĭ presedent de sub No. 72, care cu cinste să alătură pe lângă acésta, Dvornicia grăbind a încunoştiinţa pe Preasfinţia Vóstre, nu lipseşte tot de-odată a face cunoscut că s'aŭ dat cuviincĭósele poruncĭ, atât către otcărmuirea judeţuluĭ Buzeŭ şi a Ilfovuluĭ a împlini Preosfinţieĭ Vóstre tot felul de îndemânărĭ privitóre la odihnăcĭósa şi mulţămita petrecere de acolea până la Mănăstirea Căldăruşaniĭ şi darea cailor, orĭ din ceĭ dĕ poştă saŭ din sate, precum veţĭ pohti maĭ bine cât şi către năstavnicul pomeniteĭ Mănăstirĭ a primi pĕ Preosfinţia Vóstră cu cea maĭ adâncă smerenie. Iar către acestea prin acest prilej Dvornicia nu lipseşte a mărturisi către Preosfinţia Vóstră adâncul seŭ respect şi plecăcĭune.

Iscălit: *Directorul Dreptăţeĭ, Mihalache Cornescu. Şeful Secsieĭ, C. M. Manu.*

[Original].

(Academia Română. Manus. M. B. Vol. 8).

La încunoştiinţarea Vornicieĭ respunde mitropolitul, că fórte mulţămeşte pentru îngrijire, dar li face ştiut, că el deja s'a dus la Căldăruşanĭ, spre a nu arăta nesupunere.......... dupĕ porunca Generaluluĭ Chisilev.

Către cinstita mare Vornicie din lăuntru.

LXX) Am primit cinstita scrisóre întru care mi se arată că sînt date poruncĭ la Ispravnicul Buzeuluĭ şi al Ilfovuluĭ pentru caĭ spre înlesnirea venireĭ mele la Sf. Monastire Căldăruşaniĭ şi fórte mulţămesc. Ci veţĭ şti, că dupĕ porunca ce mi s'aŭ dat de Exelenţia sa Gheneralul ca se nu petrec la Buzeŭ, îndată am venit la Mănăstirea Căldaruşanilor în 14 ale aceşteĭ lunĭ, ca se nu mĕ arĕt nesupus şi cu mi'a luĭ Dumneḑeŭ petrec aicĭ.

Original.

(Idem Academia Româna. Manus. M B. Vol. 8).

Ducerea saŭ transferarea Mitropolituluĭ de la Episcopia de Buzeŭ, unde petrecea în conînţĕlegere şi conlucrare spirituală cu Chesarie Episcopul, a fost regulată de Administraţie încă de la 14 ale luneĭ April. Prin acéstă măsură ĭ-a ridicat putinţa de a se maĭ ocupa cu cartea şi ĭ-a tăĭat orĭ-ce comunicaţie cu persónele politice. L'a aruncat într'o separare totală de afacerile lumeştĭ, şi acésta pentru că n'a voit se demisioneze.

Plenipotentul presedent G. Chirilov, către sfatul administrativ.

1833, April 14. No. 72.

LXXI) Mitropolitul Grigorie dupĕ a sa cerire slobod este, ca din Buzeŭ să meargă a se aşeza la Mănăstirea Căldăruşaniĭ. Drept acea sfatul Administrativ îndată va încunoştiinţa acésta Preosfinţieĭ Sale.

Pentru tălmăcirea întocmaĭ,

Şeful Secsieĭ, C. M. Manu.

(Idem Academia Romînă, Manus. M. B. Vol. 8.)

Mitropolitul Grigorie scrie acéstă epistolă probabil către Guvernatorul Basarabieĭ, cerênd să intervină la locul competent de a i se permite re'ntórcerea în Patrie. Stilul din acéstă epistolă este un model de energie şi de laconism. In treĭ rândurĭ spune tot ce vrea şi'şı face şi apărarea sa.

LXXII) Bat în uşa Exelenţieĭ tale, óre mi se va deschide? Mi se va deschide negreşit. Că aşa au ḑis Domnul: Bateţı şi se va deschide. Intrând dar înlăuntru, rog bunatatea Exelenţieĭ tale, ca printr'ânsa să aĭb-slobozenie la Patria mea, cel fară de nicĭ o vină, ci numaĭ pentru năpăstuire osîndit cu depărtarea aicea în Chişinăŭ.

[Original]
(Academia Rómâna Manusc. M. B. vol. 8.

In Epistola următóre laudă meritele literare ale Episcopuluĭ de Argeş Iosif, şi'l îndeamnă a'şĭ continua activitatea. Eraŭ dar şi pe acele vremurĭ bărbaţĭ în Biserică, cariĭ se ocupaŭ neîntrerumpt cu cultura religiósă scriind, traducênd şi imprimând cărţĭ, spre folosul neamuluĭ Romànesc.

Preosfinţieĭ Sale părinteluĭ Chirio Chir Iosif, întâĭ Episcop al Sfinteĭ Episcopiĭ Argeşuluĭ.

LXXIII) Sfinţia Sa ş'aŭ ales partea cea bună, a-şĭ folosi adică neamul cu felurĭ de cărţĭ şi a bine-face, că va fi maĭ lăudat de cât Martha, ceea ce cu alte chipurĭ şi grijĭ îl foloseşte. Şi cu atâta maĭ mult cu cât sufletul ĭaste maĭ ĭnalt de cât trupul. Şi rog dar de la Dumneḑeŭ putere şi înţĕlepcĭune ca se o pótă da în lumina limbeĭ nóstre, şi altele maĭ multe.

(Original
(Academia Română, Manusc. M. B. vol. 8).

Documentul ce urmează este de cea maĭ mare importanţă istorică pentru timpurile dintre aniĭ 1827—1832. Epistola este autografă a Mitropolituluĭ Grigorie, ca şi maĭ tóte documentele publicate în acéstă serie. Mitropolitul Grigorie dar avea obiceĭul de a concepe singur respunsurile oficiale ca şi corespondenţa particulară însemnată, ş'apoĭ acele concepte le conserva. Cu modul acesta ni s'aŭ păstrat maĭ tóte relaţiile sale, atât oficiale cât şi particulare. Epistola presupun că este adresată sau mareluĭ Clucer Domnul Nicolaĭ Tiesnea saŭ Directoruluĭ Mitropolieĭ, Logofătul Neculaĭ. In ea se descrie icóna vie a intrigilor existente pe atuncĭ între Episcopĭ şi între boeriĭ ţĕreĭ, şi care intrigĭ se refereaŭ la persóna Mitropolituluĭ Grigorie. Ceĭ ce ţĕsaŭ aseminea intrigĭ diabolice eraŭ boeriĭ ţĕreĭ, dar semnalul se da de politicianiĭ ruseştĭ şi turceştĭ, cariĭ puneaŭ în vrajbă pe Episcopĭ între eĭ, arĕtându-le dealul Mitropolieĭ, nutrindu-le ambiţiile de mărirĭ deşarte, acestea tindeaŭ la resturnarea Mitropolituluĭ Grigorie, care era atacat de către fostul Mitropolit Dionisie Lupu, susţinênd că acela ar fi necanonic, pentru că el n'a dimisionat din Mitropoliat, ci a fost în mod violent îndepărtat de Domn de la demnitatea sa. Aseminea reclame de ale Mitropolituluĭ Dionise Lupu, făcute către Domn, Divan şi maĭ ales către óameniĭ politicĭ aĭ Rosieĭ posedăm destule, dintre care pe unele le-am publicat deja, ĭar pe altele le vom publica treptat. Boeriĭ ţĕreĭ de aseminea eraŭ împărţiţĭ în douĕ tabere, una era a naţionalilor cu Mitropolitul Grigorie în frunte, ĭar alta a şoviniştilor, adică a acelor duşĭ de influinţĭ exteri-óre în politica Valahieĭ, în timpurile în care suntem, aceştĭ şoviniştĭ compuneaŭ partitul rusesc. Pe lângă aceste partite maĭ existaŭ ómenĭ de profesie păscuitorĭ de banĭ şi favorurĭ, fără scrupul de moralitate,

Contra amĕndurora se rădică meritosul Grigorie, bărbat moral, virtuos şi iubitor de patrie. După ce Mitropolitul declară că a primit baniĭ pentru susţinerea sa în exil, apoĭ îşĭ dă pe faţă vederile sale personale asupra situaţiei politice, că adica eraŭ provocate şi nutrite de intrigi.

Maĭ întâiu declară că fostul Mitropolit Dionisie Lupu în zadar umblă cu proteste pe la Divanul Ţereĭ şi pe la Consuliĭ ruseştĭ, reclamându-şĭ mitropoliatul, pentru că el (Mitropolitul Grigorie) este hirotonit Mitropolit cu voĭa Patriarhuluĭ şi a Soboruluĭ şi prin alegerea ţĕreĭ, şi dar ex-Mitropolitul Dionisie Lupu să se adreseze către Patriarhie, *„că noĭ*, ḑice el, *de a ne improtivi Bisericei în pricinele bisericeştĭ nicĭ nu puteam, nicĭ credinţa nóstra ne slóbóde, şi acestea îl astâmpară* pe ex Mitropolitul Dionisie. Partidul rusesc al boerilor ţĕreĭ însă nu se mulţămea numaĭ cu atâta asupra lui Grigorie, despre cariĭ se exprimă aşa: *„Se vede că D-lor (boeriĭ) voesc să o ducă pricina ca şi cu popa Ilarion, adecă luthirianeşte, dupĕ cuvêntul Banuluĭ Bălăceanu catră Barbul Văcărescul, Iscăleşte ḑicea: Că noi acum facem şi popĭ şi preotese.* Cu Ilarion Episcopul de Argeş s'aŭ petrecut lucrurile aşa: Ales Episcop la 1820. In timpul Resmeriţeĭ la 1821, s'a retras la Braşov împreună cu Mitropolitul Dionisie Lupu, şi ne'ntorcêndu-se în ţară sa'şi reĭa Scaunul, dupe învitările domneştĭ ce i s'aŭ făcut, pentru ca făcea oposiţie Domnuluĭ împreună cu alţĭ boerĭ şi cu Mitropolitul, a fost şi el înlocuit prin Grigorie la 1823. Dupĕ trecerea din viaţă a acestuĭa la 1828 şi recunoscêndu-i-se meritele luĭ păstorale i s'a dat iarăşi Episcopia de Argeş, unde a păstorit până la 1845, Ianuarie 7. In acéstă descriere Mitropolitul Grigorie face alusie la schimbarea orĭ suspendarea necanonica a Episcopuluĭ Ilarion prin voinţa orĭ machinaţiunele po-

litice ale boerilor Divaniştĭ. Drept aceea, ḑice Mitropolitul Grigorie, dacă mĕ vor scóte pe mine Divaniştiĭ prin intrigile puse între eĭ de Guvernatorul rusesc, se va întâmpla şi cu mine, ceea ce s'a întâmplat cu Episcopul Ilarion. Acela a fost în timpurĭ nenormale dat afară, ş'apoĭ stabilindu-se şi liniştindu-se vremurile aŭ fost readus la Scaunul seŭ. Dupĕ Mitropolitul Grigorie motivul obârşieĭ rĕuluĭ era Pangrationésa, nepóta Barbuluĭ Văcărescu. Pangration era bine cunoscut lumeĭ Bucureştene încă de la 1809, când dupĕ mórtea Generalului suprem Prozorovschi l'a înlocuit în Principate ca an şef General. Acesta a luat în căsĕtorie, ceea ce se întâmpla pe atuncĭ pentru cuvinte politice, pe o nepóta a Barbuluĭ Văcărescu, care dupĕ încetarea resbeluluĭ s'a dus cu el la Petersburg. Cum petrecea acolo şi cât de modest trăĭa ni spune în puţine cuvinte virtuosul mitropolit Grigorie. Petrecênd în lux şi orgiĭ de tot felul, ne maı ajungêndu-ĭ banĭ ş'a imaginat sa şi-ĭ procure din Valahia, executând un bir de la preoţĭ, numit baniĭ Cârjeĭ, pe timpul ocupaţieĭ ruseştı. Mitropolitul Grigorie de la suirea sa pe tron, n'a maĭ voit să ĭa de la preoţĭ *darea Cârjeĭ*, şi dar nefiind luata de el, să gasiră alţiĭ ca sa-o perceapa, adică Iancul Vacărescul pentru Pangrationésa. Aci-ĭ vine la îndămâná Mitropolituluĭ şi le dă banı pe mĭere la toţı ceı amestecaţĭ în aseminea afacerı necinstite şi nedrepte. Dupe acésta ne spune Mitropolitul Grigorie, că din causă că n'a voit să scótă darea Cârjeĭ să ivise treĭ concurenţĭ la mitropoliat şi fie-care 'şĭ avea partida sa ; dar ca cel maı cu şanse ar fi fost un Arhiereŭ grec din Basarabia, pe care-l susţinea partida boerilor rusofilı. Arhiereul grec despre care se aminteşte în document era Mitropolitul titular al Iraclieĭ, Grigorie, care luase parte activă în Iaşĭ la Eterie în 1821, şi

care era partizan rusesc și se retrăsese în Basarabia, după năvalirea oștirilor turcești în Moldova. Iată dar câte intrigĭ eraŭ și pe timpul acela și în cler și între boerĭ, care tóte eraŭ țesute numaĭ în scop de a resturna pe Grigorie Mitropolitul, numaĭ pentru că era caracter de fĭer și nu'șĭ puteaŭ ajunge scopurile deșarte pețitoriĭ de intrigĭ. Nu dormea dar pe rose nicĭ Mitropolitul Grigorie, ci din contra se'nțepa mereŭ în spiniĭ așternuțĭ de invidiea și rĕutatea omenească!

LXXIV) Am primit baniĭ ceĭ dațĭ de la Mitropolie de D ta prin mijlocul ce s'aŭ trimis și primițĭ în galbenĭ olandezĭ 381, îțĭ mulțămesc, precum și prin deosebit respuns cătră chir Lazar am scris. Am primit și cinstită scrisórea D-tale de la 26 ale trecutuluĭ August, împreună cu copia jalbeĭ Preosf. chir Dionisie. Așișderea și cea de la 29 ale aceliașĭ lunĭ, cu copie de anafora Cinstituluĭ Divan, la pricina jalbeĭ, și am înțĕles porunca Preosf. Sale, pe carea boeriĭ Divanuluĭ aceluĭa, de voĭea, cu prea puține cuvinte putea să o întâmpine, cum că adică Preosf. Sa după ce aŭ ĭeșit din Brașov și se vedea nedreptățit, trebuea să scrie îndată la Preosf. Patriarh și la cel împreună cu Preosf. Sa sobor al Arhiereilor, care aŭ dat voe, și de se orânduesc Arhiereĭ aicea, și de acolo, de avea dreptate să ș'o fi câștigat. Că noĭ de a ne împrotivi Bisericeĭ în pricinele bisericeștĭ nicĭ puteam, nicĭ credința nóstră ne slobóde, și acestea îl astâmpăra. Dar se vede că D-lor voesc să o ducă pricina ca și cu popa Ilarion, adică luthirianeşte, după cuvêntul Banuluĭ Bălăcénul către Barbul Văcărescul. Iscăleşte ḑicea: *Că noĭ acum facem și popĭ și preotese.* Apoĭ eŭ întru aceste a mĕ amesteca îmĭ ĭaste rușine, și rĕmâne, că de vor face ceva în vremĭ ca de acestea pline de nerânduĭală, să se îndrepteze maĭ pre urmă de stĕpânire și de Biserica cea Mare, atât acésta cât și a părint. Ilarion. Dar nu creḑ că vor isprăvi ceva după știința ce am eŭ în pricina acesta, care ĭaste

întru acest fel. Tótă pricina turburăreĭ aŭ fost şi ĭaste Pangrationésa, nepóta Barbuluĭ Văcărescul. Acésta cheltuĭala ce aŭ făcut în Petruburg în zefĭclinirile sale o pretendariseşte de la săracii preoţĭ, lucru cu totul diavolesc, că acolo să se zĕfclentisască, şi preoţiĭ din Valahia cheltuĭala să ĭ-o plătească în nume de baniĭ Cârjeĭ. Şi acéstă înţĕleaptă aflare ĭaste a pricopsituluĭ Iancul Vacărescul, odrasleĭ ceĭ bune (cu bine), precum mi-aŭ spus aicea înşuşĭ Ruşiĭ, ceĭ ce aŭ fost lucrătorĭ în pricina acésta. Insă nu este lucru de mirare de a pătimi preoţiĭ o nedreptate ca acésta de la dênsa, că aŭ pătimit şi Ilie de la Isabela şi Ioan Botezetorĭul de la Irodiada, şi Ioan Gură de aur de la Evdoxia. Pentru acésta ceĭ marĭ din partea rusască aŭ umblat că să mĕ pléce pre mine prin uniĭ, îndemnându-mĕ, ĭar prin alţiĭ înfricoşându mĕ, că Preosf. Sa chir Dionisie da Pangrationeseĭ 100 000 leĭ (una sută miĭ leĭ), ci eŭ de voesc să scoţ câte doĭ galbenĭ de preot, cu nume de baniĭ Cârjeĭ, pre care nu ĭ-am scos şi vĕḑênd că aŭ aflat zid nemişcat, aŭ întors'o în alt-fel, ca se pue alt Mitropolit; Şi aşa se scóţe baniĭ Cârjeĭ. Şi la acésta au aflat osîrduitorĭ din boerĭ pre uniĭ pentru patima ce o avea asupra mea, precum Barbul Văcărescul pentru Anica, că nu aŭ putut să o nedreptăţască, precum pre Bălăceanul, că nu m'am sculat să fac marafet (u) D-luĭ asupra Măriеĭ Sale, precum pre Vulpe, că nu au putut să nedreptăţască Mănăstirile dupre cum voĭa, ĭar pre alţiĭ pentru hatârul acestora, precum Deleanul, Iordache Golescu şi pre alţiĭ ca aceştia. Şi făcênd aceştia jalbă asupra mea, o aŭ trimis la Petruburg, cerênd ca să mĕ scóţă pre mine, pentru ce mincĭunĭ eŭ nu ştiŭ, că scrisórea n'am vĕḑut'o, eĭ ştiŭ, vênḑĕtoriĭ aceştia şi în locul meu avênd scopos să pue pe părint. Rîmnicul, dar la acésta nu eraŭ uniţĭ toţĭ; ci ceĭ din partea rusască avea aicea în Basarabia gătit pre un grec Arhiereŭ, titularĭul, căruĭa îĭ scosese atuncĭ şi cavalerie, ĭar din boerĭ uniĭ voĭa pe părint. Rimnicul, ĭar alţiĭ pe părint. Ilarion, precum Barbul Văcărescul, Vulpe, Iancul Văcarescu şi

alţiĭ, dintru cariĭ unul aŭ scos şi cuvênt de otravă asupra mea, de nu voiŭ ĭeşi, să se pue Ilarion,—hristianĭ prea bunĭ şi ĭubitorĭ de turma luĭ Christos Intru acea dată încă aŭ scris jalbă la Petruburg şi părintele Dionisie, cerênd şi Preosf. Sa Mitropolia. Acestea aşa făcêndu-se de acolo s'aŭ dat poruncă ca eŭ să mĕ depărtez de la Mitropolie în Basarabia şi în locul meŭ să se orînduĭască Vechil Rîmnicul, cel cerut de Mitropolit, precum s'aŭ urmat dupĕ poruncă, pre carea uniĭ de aicea o ştia cu douĕ lunĭ maĭ înainte de a veni eŭ. Pentru aceea cele ce aŭ scris Graful Pallin aŭ fost numaĭ pricinuirĭ mult (e) spre prihănirea Exelenţieĭ Sale între norod. Şi aşa aŭ rĕmas tóte gândurile tuturor deşarte, şi eŭ mĕ odihnesc aicea. Acum auz acéstă mişcare ĭarăş, şi semuesc din cea-l-altă că va rĕmânea şi acésta ca şi aceea, că fără de ştirea Impĕrătească un lucru ca acesta nu se póte face. Apoĭ de acolo s'aŭ dat odată porunca. Iar dacă va urma vre-o mişcare improtivă, fără de ştirea de acolo, pentru ceva chilipirurĭ, este alt cuvênt, şi rĕmâne precum am ḑis, în vreme de pace a se pune la rânduĭală [1]). (Iar ceva copiĭ de a trimite şi de aş voi nu pociŭ, că nu am nimic cu mine. Am auḑit că s'aŭ facut o anafora pentru o carte tălmăcită de părintele Ilarion, a Gheneraluluĭ Sturḑeĭ, ca să se tipărească şi să se împărţască la preoţĭ şi sub acésta să-ĭ jăfuească ĭarăşĭ pentru cheltuĭală aceĭ muerĭ, dar acésta de să va face şi mĕ voiŭ înştiinţa, dupĕ tótă datoria o voiŭ înştiinţa o şi eŭ unde se cuvine, şi pentru acésta să se păzască părintele Rîmnicul, ca nu cum-va să se ameţască să iscălească, precum şi din gură ĭ-am ḑis, şi apoĭ să se ruşineze între ómenĭ, deosebit de darea de samă la Dumneḑeŭ. Şi aceste s'aŭ însemnat: Dupĕ aceea uniĭ m'au îndemnat ca puind înainte acele ale luĭ Graf Pallin, să daŭ jalbă către Impĕratul, dar nu am voit, ca să nu mĕ arăt ĭubitor de tur-

[1]) Este stearsă acéstă pericopă ce este închisă în parintes.

burare, şi urîtor de linişte întru acéstă vréme, (întru acéstă vréme) întru carea mě odihnesc, din milostiva poruncă, fără de mustrarea ştiinţeĭ, întru tótă pricina acésta (a) depărtăreĭ. Şi bine-cuvêntat să fie numele Domnuluĭ, precum pentru tóte, aşa şi pentru acésta). [2]) Amêndouě cinstitele scrisorĭ ale Preasf. Tale şi cea de la 14 şi cea de la 25 ale trecutuluĭ Avgust cu mare bucurie le-am primit. Am vědut şi cele scrise pentru trimiterea banilor şi pentru trimiterea cărţilor, şi cât pentru cea dintâĭ fórte mulţămesc dragosteĭ Preosf. tale, pentru pioeresul cel bun, carele în vremĭ ca acestea să arată, ĭar pentru cea de adoua îţĭ va mulţămi maĭ mult Dumnedeŭ şi aicea şi în veacul viitor, pentru folosul sufletesc ce se va pricinui oilor bunatăţeĭ Sale. Pentru cărţile ce-mĭ trimite părintele Efrosin dascalul fórte ĭ mulţămesc, măcar că nu ştiŭ de le voiŭ vedea, că nu-ĭ slobod a intra cărţĭ strěine aicea; ĭar pentru cele trimise de Preosf. ta s'aŭ luat voe şi slobozenie anume, a le căruĭa sînt şi cât la numěr, tocmaĭ de la Petruburg prin Graful Voronţov, Guvernatorul de la Odesa, dar cu tóte acestea s'aŭ scris şi pentru ele la vamă, ca dóră vor tréce prin cele-l-alte.

(fară dată)

(Academia Româna, Manusc. M. B. Vol. 8).

Mitropolitul Dionisie scrie din Braşov către un boer din Divan că pretenţiile râdicate de unii datornicĭ, cariĭ posedaŭ înscrisurĭ pe numele Mitropolieĭ, nu este drept a li se plăti acele datoriĭ de către casa Mitropolieĭ, ci de către predecesorul seŭ (procatohul) fostul Mitropolit Nectarie, caruĭa i s'a dat la paretisire, pentru susţinerea sa 1000 leĭ pe lună,

[2]) Presupun ca de aici se începe o alta Epistola, adresata Episcopului de Râmnic, pentru ca ceea ce urméza n'are nici o legatura cu cele dise mai sus, dar fiind ca în original se continua scrierea autografa, am decopiat documentul aşa cum l-am gasit.

o mănăstire cu veniturile eĭ, scutelnicĭ etc. Şi dar el este dator să plătească acele inscrisurĭ, maĭ ales că şi hotărîrea Domneasca aşa dispune. După a-césta declară că se va întórce curând în ţară, de şi este suferind.

Părintească blagoslovenie trimitem D-tale.

LXXV) În cea de la 8 ale următóreĭ scrisóre către Pitarul Ioniţă am vĕdut însĕmnând şi nişte condee cu numire de datoria Mitropolieĭ, cerêndu-se de către aceĭ creditorĭ. Noĭ ştim şi D-luĭ ĭaste ştiut, precum şi la mulţĭ din D-lor veliţiĭ boerĭ, încă şi chĭar Măria Sa ştie; Că la râdicarea nóstră s'aŭ hotărît de către reposatul Domn, ca nicĭ o datorie pĕ numele Mitropolieĭ nu se primeşte, ci tóte să se respunză de procatohul nostru, pentru aceea i s'aŭ dat cu hrisov Mănăstirea, scutelnicĭ, posluşnicĭ şi leafă câte talerĭ 1000 leĭ pe lună. Precum se face dovadă chĭar din davagilîc, ce aŭ făcut Caminaru Dedulescu, de aŭ închis pĕ Caminaru Ilie la cămară, de unde ce învoĭală va fi făcut nu ştim, precum aseminea şi din devagilîcul logofeteseĭ reposatuluĭ Mateiŭ, că i s'aŭ făcut pitac domnesc a i se plăti din leafa procatohuluĭ nostru, de unde i s'aŭ şi făcut plătirea de talerĭ 2000. Dar fiind-că în vremea trecuteĭ Răzvrătirĭ de către siluirea strĕinilor stĕpânitorĭ aŭ fost siliţĭ D-lor Boeriĭ Divanuluĭ prin pitac a porunci E-pitropuluĭ nostru, de aŭ dat acestor davagiĭ. Oare se cuvine şi acum a primi acele datoriĭ de bune, când avem liniştită şi dréptă oblăduire? Nu dicem însă a rĕmânea creditoriĭ păgubaşĭ de dreptul lor, ci prin luminată poruncă gospod, să se plătească atât lor, ceea ce vor maĭ avea a lua, cât şi sf. Mitropolie, ceea ce din siluire aŭ respuns (din) venitul Mănastireĭ, dintr'ale scutelnicilor şi din leafa procatohuluĭ nostru, precum şi de reposatul Domn ĭaste hotărît, fiind cu mare nedreptate Sf. Mitropolie, dupĕ pĭerderea a tot venituluĭ în atâţa anĭ, ce aŭ păstorit procatohul

nostru, apoĭ să rĕmâe şi datóre? Măcar că ne aflăm acum şi cu o umflătură la falcă, nu ştim din măsălele de jos în partea stângă saŭ din alt ceva. Insă noĭ maĭ uşurându-se gerul de aicea, socotim a ne călători spre Patrie şi Eparhie, măcar şi cu primejdia vieţeĭ nóstre, pentru ca să ne împlinim datoria către Măria Sa. Şi ḑicem că acest fel de pricină nu s'aŭ cuvenit cu grabă a se hotărî, ci maĭ cu întârḑiere şi fiĭ blagoslovit.

1822, Decemvrie 28.

Iscălit: *Al Ungro-Vlahieĭ Dionisie.*

Original.

(Academia Româna Manusc. M. B. Vol. 8).

Acest document ce urmează cuprinde suspendarea uneĭ pedepse de-asupra unuĭ preot ce sevêrşise o cununie necanonică. Mitropolitul Grigorie scrie Episcopuluĭ de Rîmnic *ca luarea de dar să nu fie cu rasul de barbă, ci numaĭ cu desevêrşita poprire de a maĭ lucra cele bisericeştĭ*, lucru în adevĕr barbar şi care se vede cĭ se obicĭnuĭa pe la noĭ. De acolo ne-a rĕmas proverbul: S'a dus vestea ca de popă tuns.

Cu cea în Christos frăţasc dragoste Aghie Rîmnic.

LXXVI) Facem ştiut frăţieĭ tale că aicea s'aŭ arătat nişte peoţĭ din judeţul Vâlcea plângêndu-se fórte tare asupra Protopopuluĭ Apostol dintr'acel Judeţ. Şi cu tóte că era gătiţĭ şi porniţĭ a da jalubă şi catră Măria Sa, însă dupĕ sfătuirea ce le-am dat, să vie aci la frăţia ta şi li se va face îndestulare, nădĕjduim că vor veni. De aceea făcêndu-ţĭ maĭ nainte de ştire, scriem ca să li se asculte plângerile şi să se facă cuviincĭósa îndreptare de a înceta de acest fel de pîrĭ, care aduc supărare la auḑul stĕpânireĭ, fiind şi improtiva duhovniceşteĭ otcărmuirĭ a Sfinteĭ Bisericĭ.

Cătră acestea maĭ alalta erĭ la respunsul ce am făcut fraţieĭ tale pentru acea nelegĭuită cununie, am scris pĕ lângă cele-l alte şi acésta, ca preotuluĭ ce aŭ cununat să i se ĭa darul, dar ĭarăşĭ poftim, ca luarea de dar să nu fie cu rasul de barbă, ci numaĭ cu desĕvêrşita poprire de a maĭ lucra cele bisericeştĭ, fiindu-ĭ destul acésta. Sîntem al frăţieĭ tale în Christos frate.

1825 April 18.

Grigorie al Ungro-Vlahieĭ.

[Orginal].

(Academia Româna, Manusc. M. B. Vol. 8).

Episcopul de Argeş Ilarion fiind chemat a doŭa óră la Episcopat dupe mórtea luĭ Grigorie, reclamă la Divan de a i se da monastirea Cozia sub stepânirea sa cu tóte veniturile eĭ, pentru că aşa a fost maĭ 'nainte; căcĭ alt-fel nu se póte întreţinea Episcopia şi nicĭ are de unde sa'şĭ plateascā datoriile.

Cătră Slăvitul Divan.

LXXVII) Arăt slăvituluĭ Divan, că dupĕ mórtea reposatuluĭ Episcop Argeşiu Iosif, orînduindu-mĕ la acéstă sfântă Episcopie, împreună cu dênsa ni s'aŭ dat în stĕpânire şi Mănăstirea Cozieĭ, precum aŭ avut'o şi maĭ sus numitul Episcop; dar îndată dupĕ aceea întâmplându se Răsvrătirea, în lipsa mea de aicĭ am pĭerdut dinpreună cu altele şi dreptul ce aveam asupra acesteĭ maĭ sus ḑiseĭ Mănăstirĭ. Şi fiind-că acum la adoŭa a mea aşezare am găsit Episcopia în mare lipsă, şi trebuinţă de chĭar maĭ multe, mĕ rog slăvituluĭ Divan să mi se dea, precum mi se dăduse, pomenita Mănăstire, ca să pocĭu întâmpina grelele cheltuelĭ ce se urmează la Episcopie, care fiind între tóte maĭ mică de cât tóte, nu póte făr' de acest ajutor nicĭ să se icono-

misască,nicĭ să se uşureze de datoriile cu care nestatorniciile vremilor aŭ impovărat'o. Și cum va fi bună-voința Slăvituluĭ Divan.

[Original]

Ilarion Argeş.

(Idem, Manusc. M. B. Vol. 8).

Să recomanda cerirea Episcopuluĭ Ilarion Episcopuluı de Rîmnic şi Logofetuluĭ de Țara de sus să cerceteze cestiunea monastireĭ Cozia şi să se refereze resultatul Divanuluĭ.

De la Divanul judecătoresc.

LXXVIII) Iubitorule de Dumnedeŭ, Sfinția ta Episcope al Rîmniculuĭ, Otcărmuitorule al Sf. Mitropoliĭ şi D-ta cinstite vel Logofete de ţara de sus, cercetaţĭ acéstă arătare şi cerirea ce face ĭubitorul de Dumnedeŭ Sf. sa Episcopul Argeşiu, şi se arătaţĭ Divanuluĭ înscris.

(Oficial)

Biv vel Sardar.

1829 Fevruarie 17.

(Idem, Manusc M. B. Vol. 8).

Un bancher de sigur din Bucureştĭ, Lazar Calenderoglu, trimite Mitropolituluĭ în Chişinaŭ suma de 12,000 leĭ, pensiunea sa pe un semestru, pe care ı-a depus'o marele Clucer Neculaı Tresnea şi-l rógă să-ĭ respundă de primire.

LXXIX) Mĕ închin cu smerenie Preosf. Vóstre, sărutându-Vĕ respectata Vóstră dréptă.

Respectate Stĕpâne! Astă-dĭ predaŭ la poşta rusască pentru primirea stĕpâneşteĭ Vóstre respectabilă mie un

grop cu galbenĭ Olandezĭ, bucățĭ treĭ sute opt-ḑecĭ, No. 380, două carbóve și 85 capeice de argint, care mi s'aŭ înmânat mie de către nobilul boer, marele Clucer Domnul Neculaĭ Tresnea, pentru leĭ 12,000, pe care primindu-le fițĭ bunĭ să mĕ înștiințațĭ spre liniștea mea. In lăuntru se află scrisórea ḑisuluĭ boer. Cu acestea sĕrutându-vĕ drépta Vóstră, sunt al Preosf. Vóstre cel maĭ mic serv,

Iscălit: *Lazar Calenderoglu.*

București, 24 Fevruar 1831.

Originalul în Grecește.

(Idem Academia Română. Manus. M. B. Vol. 8).

Neofet, Episcopul de Rîmnic, Ocârmuitorul provisoriŭ al caseĭ Mitropolieĭ pe timpul surgunuluĭ Mitropolituluĭ Grigorie 'ĭ dă relațiĭ despre starea lucrurilor în țară și în special despre Mitropolie. Important este, că în ea se descrie holera din 1831, despre care ḑice că n'a făcut multe victime, grație mĕsurilor luate și maĭ ales retragereĭ familiilor marĭ și ómenilor cu stare afară la munțĭ și în locurĭ unde aerul este maĭ curat. Ne maĭ spune, că în Iașĭ holera a fost mult maĭ rea, a făcut mult maĭ multe victime. Chĭar Domnul, ḑice, că a fost nevoit a se retrage din Capitală, la Breaza.

LXXX) Cu smerită plecăcĭune închinându-mĕ sĕrut blagoslovitórea dréptă a Preosfințieĭ tale. După aducerea plecatelor mele închinăcĭunĭ și scumpă cercetarea stăreĭ sănătățeĭ și petrecereĭ Preosf. tale, nu lipsesc a înștiința Preosf. tale că din mila luĭ Dumneḑeŭ și cu rugăcĭunele Preosf. Vóstre mĕ aflu până astăḑĭ sĕnătos, împreună și cu toțĭ ómeniĭ aĭ sfinteĭ case. Epidimia, holera, aŭ intrat și aci în Bucureștĭ de la 22 ale luĭ Iunie și aŭ secerat un numĕr de ómenĭ, ĭar din ḑiua Adormireĭ Maĭceĭ Domnuluĭ, aŭ încetat deodată, și până astăḑĭ nu s'aŭ maĭ lovit nimenĭ;

de frica eĭ s'aŭ spărgăluit Bucureştiĭ, eşind afară ceĭ maĭ mulţĭ din boerĭ i neguţătorĭ şi alte stărĭ de ómenĭ, cu familiile lor, şi cu acéstă rărime a locuitorilor s'aŭ folosit Politia mult, neputând să facă bóla atâtea jertfe, câte aŭ făcut la Iaşĭ şi aiurea, şi la acésta trebue să cunóscă politia har Domnuluĭ deplin împuternicit prezedent, pentru îngrijirea părintéscă şi înţelepte mĕsurĭ ce aŭ luat. Din ceĭ maĭ însemnaţĭ aŭ murit de acéstă bólă numaĭ D-luĭ Banu Văcărescu, amêndouĕ fiĭcele D-luĭ şi doĭ treĭ boerĭ din ceĭ maĭ micĭ. D-luĭ Banul Brâncovénu să află şi până astădĭ la Rîmnic peste Olt, D-luĭ Banul Bălăceanu aŭ reposat de la Maiŭ 8, de bólă firéscă, adică de disuerie, pricinuită din surpătură, de holeră aŭ murit şi părintele Neofit Evcarpias, proegumenul sf. Gheorghe de aicĭ din politie. Boeriĭ, neguţitoriĭ băjănarĭ s'aŭ întors ceĭ maĭ mulţĭ, pĕ'n câte-va judeţe pe afară tot maĭ loveşte holeră, acum de curând aŭ trecut şi la Craiova, dar este nădejde a nu face mult rĕŭ nicĭ acolo, căcĭ aŭ ĭeşit ómeniĭ pe afară. Din slujbaşiĭ Mitropoliĭ aŭ murit vr'o cincĭ, însă împrejur, iar în lăuntru nu s'aŭ întâmplat nimic, robiĭ caseĭ s'aŭ scos la Cucu şi aĭurea şi s'aŭ pădit. D-luĭ Logofĕt(ul) Nicolae şi Pitarul Ióniţă, fratele D-sale dintăĭa ḑi Iulie aŭ plecat la Aninósa, unde s'aŭ păḑit; acum de vre o sĕptămână de ḑile întorcêndu-se D-luĭ Pitarul nu lipsesc a trimite Preosf. tale 12,000, examinia de al doilea a acestuĭ an, în galbenĭ Impĕrăteştĭ i Olandezĭ, tot prin mijlocul ce s'aŭ trimis şi ceĭ de maĭ nainte, de a cărora primire mĕ veţĭ cinsti cu rĕspuns. Măria sa Grigorie Vodă Ghica aŭ fost dus din pricina holeriĭ la o moşie Breaza, din Jud. Prahova, aceste ḑile s'aŭ întors aicĭ.

Estimp avem de la mila Domnuluĭ o aftonie (abundenţă) de bucate aicĭ şi de rodirĭ, ce n'aŭ pomenit ceĭ maĭ bătrânĭ. In clironomia reposatuluĭ Părinteluĭ Dionisie Mitropolitul nu m'am amestecat nicĭ de cum, de cât de la Mitropolie i s'aŭ făcut cheltuéla pogrebanieĭ, cum şi a pomenirilor până acum şi din cele ce'mĭ însemnaţĭ s'aŭ

luat aicĭ până acum numaĭ cârja de fildeş, hărăzită de D-luĭ Banul Brâncovénu i crucea cu sf. lemn, ĭar cele lalte staŭ pecetluite şi maĭ cu vreme să vor lua şi acele. Acestea cu plecăcĭune înştiinţând rog blagoslovenia Preosf. Vóstre să mĕ umbréscă, fiind a Preosf. tale smerit şi plecată slugă.

Iscălit: *Neofet Rîmnicu.*

1831, Septemvrie 3.

Nota. Preosf. sa Părintele Galaction din pricina holeriĭ este dus la Rîmnic, peste Olt. Părintele Stratonichios πάσχει ἕνα εἶδος ἀτροφίας (sufere un fel de atrofie).

[Original].

(Academia Româna. Manus. M. B. Vol. 8).

C. Erbiceanu.

(Va urma).

INVEŢATURA BISERICEASCA
A
VLĂDICĂI ANTHIM.

(Urmare. Veḑĭ B'serica Ortodoxă, anul al XVII-lea, Nr. 2).

Alte învĕţăturĭ trebuincĭóse.

1) Verĭ-care preot afară din enoria luĭ va face liturghie, saŭ osteştanie, saŭ va cununa, saŭ va ispovedui, saŭ va cumeneca pre cine-va, şi dupĕ ce va muri îl va îngropa, saŭ verĭ-ce alt lucru beserecesc va face făr' de voĭa Preotuluĭ aceluĭa, a căruĭa va fi noria, unul ca acela de Pravilele sfinţilor părinţilor noştri să lépădă de tot darul preoţesc, şi-l vom lepăda şi noĭ [1]).

---

[1]) Iata cum se exprimă Mitropolitul Iacob Putneanu, în cartea sa „Floricica“ în acéstă cestiune:

„Pentru Preoţii carii să muta fară de voia şi cartea Arhiereuluĭ, hotarâşte canonul al un spre-ḑécilea de la Antiohia ca sa fie dejghinaţi, şi departaţi de alţĭ preoţi, şi goliţi de darul stepâniriĭ ceĭ preoţeşti. Aşijderea şi canonul saborului celui dintaĭ ḑice: ca care preot va cuteza şi fară de carte de slobozire a Arhiereului sa va muta de la o Besérică la alta, sau de la o Eparhie la alta, acela sa fie neînpreunat şi înstreinat de darul preoţiei, şi în locul luĭ sa intre altul. Tot într'un chip hotarâsc şi canónele de la Cathargheni, de la Gangra, şi canonul soborului al şaselea, ḑicênd: Care preot sa muta de la o Eparhie la alta, sau de la un popor la altul fară de cartea şi voia Arhiereului, aceea dinpreune cu ceĭ ce-i primesc, sa fie înstrainaţĭ de darul preoţiei. Deci ori-care preot va paşi preste hotarârile sfinţilor parinţi, şi ale Dumneḑeeştilor sobóre,

2) Aşijderea nicĭ unul din voĭ să nu îndrăznească să cunune vre-un om saŭ vre-o muĭare strĕină dintr'altă ţară, aŭ din ţara acésta şi să fie neştiuţĭ, până nu ĭ veţĭ cer

---

hotăraşte canonul de la soborul Neochesarieĭ, cum că sînt nu numaĭ înstreinaţĭ de darul preoţieı, ci şi ca nişte calcatorı de poruncile céle Dumneḑeeştı, şi departaţı de adunarea norodului creştinesc, pre aceştı preoţı porunceşte şi Neara a prea învеţatuluĭ Leon împeratul, că unde sa vor afla a sluji acéle preoţeştı fara de cartea Arhiereuluĭ, dupe golirea daruluĭ lor sa se şi pedepsésca".

De asemenea şi în Prăvilióra editată pe timpul Mitropolituluı Ungro-Vlahieı Grigorie, dându-ı în urma o esplicare maĭ amanunţită. Iată ce ḑice:

„Verı-care preot, afară din enoria luı va face liturghie, sau osfeştanie, sau va cununa, sau va ispovedui, sau va cumineca pe cine-va, şi dupe ce va muri îl va îngropa, sau verı ce alt lucru beséricesc va face far-de voıa preotuluı aceluıa, a caruıa va fi noria, pe unul ca acela dupe Pravila sfinţilor paıinţı îl vom lipsi de darul preoţieı. Iar de sa va întâmpla cuıva nevoe de mórte, şi preotul enorieĭ de va fi lipsind unde-va departe, sau nu va fi lipsind, ci de va fi bolnav, atuncı de nevoıa morţiı, preotul din enoria care va fi maĭ aprópe sá aıbă voe să-l ispove luıasca, şi sa-l cuminece, şi de va muri să l şi îngrópe (aşijderea şi la botez) pentru ca de se va afla omul în cumpana morţiı, când va lipsi preotul vre-uneı enoriı, şi preotul aceı-l-alte enoriı chemîn lu-se de ómeniı bolnavuluĭ, de nu va vrea sa mérgă, ci de va pune pricina ca are trébă, sau vrajbă cu preotul enoriı, şi de să va întâmpla a muri acel bolnav ne grijit, un preot ca acela sa va lipsi de darul preoţieĭ, că au murit un suflet şi au perit, pentru a caruĭa mântuire, Dumneḑeŭ s'au facut om, şi aŭ primit mórte, sa cade dar şi preoţilor ce au enoriile aprópe, sá dea unul altuıa înştiinţare, când vor vrea sa mérga unde-va".

In Enciclica Episcopuluı de Rîmnic Filaret, la capitulul V cetim ĭarăşı tot acéstă oprire (Veḑĭ NN..... din Biserica Ortodoxa), unde am publicat şi comentat acésta însemnata Enciclica. Iata ce se ḑice şi în catihisul imprimat în Chişinau la 1816, şi în care se espun disposiţiile şi regulamentele Bisericeĭ Ruseştı, şi care au avut aplicaţie în Moldova.

„Sfântul Sobor a tótă Lumea al patrulea de la Halchidnon în Pravila a şăselea opreşte a hirotonisi preoţĭ şi diaconĭ fără popor, care nicĭ la o Bisérică nu atârnă, şi ceĭ hirotonisiţĭ fără de popor, să nu fie slobodĭ a sĕvêrşi nicĭ o slujbă preoţască saŭ diaconéscă, ĭară în Rosia măcar că nu să hirotonisesc preoţĭ şi diaconĭ fără popor, însă mulţĭ să hirotonisesc către o Bisérică peste trebuinţă, şi mulţĭ lăsând Bisérica sa, la care aŭ fost hirotonisiţĭ umblă într'o parte şi într'alta, care tot una ĭaste cu cea dintâiŭ greşală, pentru ca o aşa fără rânduĭală în urmă să lipsască, datorĭ sînt feţele mireneştĭ a nu primi aşa preoţĭ şi diaconĭ, nicĭ la un fel de slujirĭ

ceta și-i veți ispiti, pentru că vin mulți din țara ungurească și din țara turcească, și dintr'alte locurĭ departate, și să însóră aicĭ, și pe la locurile lor aŭ muerĭ, saŭ mue-

---

Bisericeștĭ; ĭar Episcopiĭ datorĭ sînt a nu hirotonisi preste trebuință, ĭar pre ceĭ ce aŭ lăsat Bisérica sa, uniĭ ca aceștia unde să vor ivi, să se prindă și se pedepséscă, și dacă nu vor vrea să se întórcă către Bisericile sale, și până la mórte într'ânsile să slujască cu orânduĭală, încă și aceĭa prin chizeșia a fețe cinstite, uniĭ ca aceștia să se lipsască de Preoție; ĭar de prisos slujitorĭ de cele sfinte să nu să hirotoniséscă nicĭ supt orĭ-ce feliurĭ de chipurĭ, fiind-că mulțĭ fugind din slujba ostășască să hirotonisesc, și în rândul clericilor să primesc, pentru care în grabă să va hotărâ prin Ucaz numĕrul lor.

Iar dacă preotul saŭ diaconul, pentru cea maĭ sus pomenită, saŭ pentru alta vre-óreșĭ-care călcare de lége fiind lipsit de Darul sĕŭ de la Arhiereŭ să va duce pin lume cu chip preoțăsc, saŭ diaconesc, și va începe a sluji cele sfinte, pe unul ca acesta prinḑêndu-l, să-l trimată la prea Sfântul Indreptătoriul Sinod, ĭar din Sinod se va tremite la politicĭasca judecată, măcar că póte și singur Arhiereul a trimete pe unul ca acesta către judecata politecĭască, unde să cuvine.

Iar dacă poporul din vre-o grea întâmplare, atât să va sărăci cât Preotul cu cliriciĭ nicĭ de cât nu se va putea hrăni, pentru uniĭ ca aceștia însușĭ Arhiereul să aĭbă purtarea de grijă, nelăsându-ĭ pre dênșiĭ să umble din loc în loc, ci să-ĭ orânduĭască pre dânșiĭ unde cer preot noŭ".

Mitropolitul Veniamin, împreună cu Episcopiĭ Eparhioțĭ, Meletie al Romanuluĭ și Sofronie al Hușilor, da în 1834 o Enciclica, privitóre la cununiile abuzive, pe care le oprește cu multa asprime în 11 articule, ĭar la finele eĭ se exprima așa: .... *Căcĭ carele (preot) nu va urma și va greși improtiva acestora, să știe cu hotarîre că va fi fără ertare canonisit cu luarea daruluĭ, și dat în bir cu locuitoriĭ țĕreĭ, ca un neascultator poruncilor Arhiereștĭ și călcător de canóne bisericeștĭ...*. Canónele sf. nóstre Bisericĭ sa pronunță fórte categoric în contra preoților, carii ș'ar parasi enoriile lor, ar umbla din loc în loc, ș'ar îndrazni a face vre o lucrare sfințita sau s'ar incumeta a sevêrși vre-un sf. Mister în parohie streina. Pentru acéstă calcare canonica se depune din preoție, adica se caterisește. Iata câte-va din aceste canóne: Canon 41 din Laodicia ḑice: *Că nu se cuvine ca sfințitul saŭ clericul să călătorească fără învoirea Episcopuluĭ.* Iar canonul 42 ḑice: *Nu se cuvine ca preoțiĭ și clericiĭ să călătorească fără de scrisorĭ canonice.* Ambele aceste canóne reclamă de rigóre permisiunea Episcopuluĭ respectiv pentru preotul și clericul, adeca cântarețul și paraclisierul etc., când voește a ĭeși din enoria lor pentru afacerĭ particulare. Acésta se aplică și la Episcopĭ, când ĭes din Eparhiile lor, și trec în altele. La noĭ se face

rile aŭ bărbaţĭ şi lăsându-ĭ aŭ fugit, saŭ sînt a treĭa cununie, şi vin aicĭ pentru ca să ĭa a patra muĭare, saŭ muĭarea să ĭa al patrulea bărbat, care lucru ĭaste cuı vie şi

---

esceptiune pentru Inalţiĭ Prelaţĭ, fiind că sînt membri aĭ Senatuluĭ, pentru care s'a şi prevěḑut prin lege aseminea esceptie (Veḑı Legea Organică, Regulamentul pentru atribuţiunele de precădere Art. 7). In vechime, în Biserica Orthodoxă eraŭ în uz epistolile numite irenice, (εἰρηνικαὶ—de pace) şi recomendatóre (συστατικαι). Zonara aşa le esplica: „Epistole irenice sînt acele ce se daŭ Episcopilor de către Mitropoliţiı la cariĭ aparţin, şi Mitropoliţilor de către Patriarhiĭ de către cariĭ se primoveaza, când se duc la Impěratul pentru vre-o trebuinţă necesara. De aseminea şi acele ce se daŭ clericilor (preoţilor, diaconilor, cântareţilor etc.) de catra Episcopiĭ lor, saŭ voesc să se ducă în alt oraş, şi ca sa se înscrie la Biserica de acolo, conform canonuluĭ 17 a Sinoduluĭ ţinut în Palatul din Trula..... Iar dacă cine-va din alt oraş ar veni în altul (cleric fiind) fară voĭa Episcopuluĭ seŭ sub epitimiu (pedépsă canonica) este şi acela şi cel ce l'a primit pre el. Clericul încetează de a liturgisi, ĭar Episcopul cel ce l'a primit se aforiseşte, dupě canonul al 15-lea şi al 16-lea apostolic. Iar Episcopiĭ ceı ce sě duc la Impěratul fără scrisorile Mitropolituluĭ şi a Episcopilor din Eparhie, nu numaĭ cad din împărtăşıre, dar şi din demnitatea ıeratica, dupě canonul 11 al Sinoduluĭ din Antiohia. Epistole recomendătóre se ḑic cele înmănate clericilor saŭ laicilor aforisiţı sau ceteţilor în genere, cariĭ se duc în alte oraşe şi recomanda pe aceĭ bărbaţĭ Episcopuluĭ aceluĭ oraş ca deslegaţı de pedepsele canonice sau că sînt credincĭoşĭ, comform canonuluĭ 12 Apostolic şi 33; sau când acuzat fiind cine-va şi s'ar arăta inocent cel acuzat, şi i se dă luĭ epistolă recomendatóre către cel care este trimis şi arătând c'a fost acuzat în mod calomniator. Ast-fel sînt aceste epistole, ḑice canonul" (Veḑĭ Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων ὑπὸ Ῥάλλη καὶ Πότλη, Vol. II, pagina 243). La noĭ în timpurile moderne au dispărut aseminea epistole, pentru Clerul din interiorul Rigatuluĭ, comform art. 46 din legea organică, (Regulamentul pentru disciplina Bisericeascà). A rěmas însă în vigóre pentru orı-ce persóna streină clericală, care adecă ar veni de aiurea. Un aseminea pentru a putea fi primit în comunicaţie cu clericiĭ localĭ, pentru a putea oficia, trebue de rigóre se aıbă din partea loculuı seu, de la Episcopul ce l'a hiro onit carte irenică, şi declaraţie că nu este sub nicĭ un prepus şi că póte servi cele ale graduluĭ seu, cu voıa Episcopuluĭ către care este recomendat. In alt mod Episcopul ce l'a primit cade sub respundere canonică. Preoţĭ ambulanţĭ nu exist în Biserica Orthodoxă, eĭ trebue sa fie hirotoniţĭ pe o anume Biserică şi numaĭ la vacanţă. Hirotonia fară vacanţă, fară a se spune precis pentru care anume parohie se hirotoneşte, este absolut interḑisă prin canonul al 6-lea al Sinoduluĭ Ecumenic al IV-le din Halcedon. Acest canon sună aşa: „*Nimene să nu se hirotonească nederminat,*

fără de lége, ci pre unii ca aceștea fără scrisóre de mărturie de la preotul locului lor, care să scrie cum că nu s'aŭ însurat, aŭ s'aŭ însurat și i-aŭ murit muĭarea, saŭ

---

nicĭ Presviter nicĭ Diacon, nicĭ alt cine-va din ordinul preoțesc, dacă nu i se va determina de cel ce-l hirotonește în particular vre-o biserică în oraș saŭ în sat, saŭ un martiriŭ saŭ o monastire. Iar ceĭ hirotonisițĭ nedeterminat a decis Sfântul Sinod ca aseminea hirotonie să fie nevalabilă și se nu pótă de loc a lucra (cele ale preoțieĭ) spre insulta celuĭ ce l'a hirotonit" (Vedĭ Histoire des conciles, d'après les documents originaux par M-gr Charles-Ioseph-Héléfé, tome troisieme, pag. 105). In comentariile acestuĭ canon Héfélé singur recunóște, ca hirotoniile nedeterminate sînt nevalide: „D'après le droit canon en viqueur aujoued'hui, ces ordinations dites *absolutae* sont, il est vrai, *illicitae*, mais cependant validae. Adică: După dreptul canonic în vigóre astă-dĭ (la Ramano-catolicĭ) aceste hirotoniĭ dise absolute sînt, este adevĕrat, ne permise, dar cu tóte acestea valide (Héfélé opera citată, pag. 106). Să înțelege, că Héfélé ca Romano catolic trebuea să susție validitatea hirotoniilor nedeterminate, pentru cuvêntul, ca la papistașĭ tóte hirotoniile se fac ast fel, recunóște însă că sînt ne permise.

Dacă pe lângă canónele citate, referitóre la obligațiunea clericuluĭ de orĭ-ce grad, de a sta la postul seŭ ca un străjar ne adormit și a nu părăsi Mitropolia, Episcopia și parohia sa fără epistolă canonică, dacă dic pe lângă canónele amintite maĭ citĕm și Nuvela 86 a luĭ Iustinian, atuncĭ avem pe deplin convingerea formată, că nu trebue nicĭ o persónă din Ierarhia Bisericéscă să parăsască îndatorirea sa fară voe dată din partea celuĭ în drept. Nuvella dice: „.... Ordonăm ca nicĭ monah, nicĭ cleric, nicĭ Episcop să nu vină aicea (în Constantinopol) fără epistolele prea piosuluĭ lor Patriarh, orĭ să știe, că s'au făcut nevrednicĭ de shima lor". Din aceste dise resultă: Că parohul în parohia sa este singur stepân și respundĕtor, el este în drept a opri fie pe orĭ-ce cleric a sevêrși vre-un serviciŭ în enoria sa fără permisiunea sa, ba încă responsabil, dacă ar tolera pe altul strĕin. De aceea spre a se păzi ordinea și disciplina în Biserică, la noĭ la Românĭ, din tótă vechimea comunele orĭ satele sînt împărțite în popóre, când la o Biserică sînt doĭ sau treĭ preoțĭ. Ast-fel nu îndráznea și nu îndrăznește nicĭ acum un preot de la aceĭașĭ Biserică a face serviciĭ sfințite în poporul colegului seu fără voia luĭ. Numaĭ la împrejurărĭ grele, bóle sau altele, după cerirea și permisiunea parohuluĭ în drept, póte un alt paroh, cunoscut ca canonic, să vină în parohia sa spre a lucra cele ale preoțieĭ. De aseminea când cere vre-un creștin de a i se face sf. Masle, trebue ca preotul din parohia în care este creștinul să învite pe alțĭ parohĭ la sĕvêrșirea acestuĭ sf. Mister, și numai așa pot intra canonic în parohia sa. Afară de Episcopul seu respectiv, nimene absolut nu póte liturgisi în Biserica în care exista paroh canonic. Chiar Protoĭereiĭ trebue să-șĭ

ĭaste a doŭa nuntă, şi i să cade să maĭ ĭa încă o muĭare, să nu'ĭ cununaţĭ, pentru ca să nu să facă fără de legĭ, precum ca acéstea multe ni s'aŭ întâmplat de am judecat *).

---

ceară permisiune din partea parohuluĭ respectiv, când ar voi se slujasca Sf. Liturgie în vre-o parohie din circumscripţia sa administrativă. Protoiereul este numaĭ inspectorul, privighitorul ordineĭ şi al disciplinei în protopopiatul seŭ, nu şi stepânul preoţilor. El represinta puterea administrativa şi judeciara a Episcopuluĭ, celui ce i-a dat încrederea. Dacă s'ar permite acésta, apoĭ prin acel act s'ar micşura prestigiul preotului paroh, şi i s'ar calca drepturile lui, ce le-a câştigat la numirea în Parohie, de singur parinte sufletesc şi moral al poperănilor sĕĭ.

*) In Pravilióra din 1781, imprimată în timpul Mitropolituluĭ Grigorie la pagina 40 este reprodusa acéstă disposiţie a lui Anthim aprópe literar, de aceea n'o mai reproducem. Observ însă ca Pravilióra a unit douc disposiţii de ale luĭ Anthim în una. In Enciclica Episcopului de Rîmnic Filaret la disposiţia a 12-a se tratează tot acésta cestiune, dar maĭ specific şi cu privire la ţiganı, carii nu puteau, comform legilor ţereĭ de pe atunci, se contracteze casatorii cu românı orı romănce, pentru ca ţiganii erau robi. Aceste disposiţiĭ legislative s'au introdus în obiceiurile şi legile nóstre din legile împerateşti, numite Basilicale (Vedı Biserica Orthodoxa No..... unde am publicat acésta Enciclică, comentând'o). In Catihisul imprimat la Chişinăŭ în 1816 la pagina 23, ĭata ce disposiţie se cuprinde şi care s'a pazit în Moldova cu rigóre.

„Pentru taĭna Nunţiĭ din aşăzările Bisericeştĭ ce sînt în cartea Indreptăriĭ Legiĭ arătate.

Ca taĭna Nunţiĭ să se sĕvêrşască cinstit şi fără nicĭ o legiuită înpiedecare, Preotul de popor acésta în tocmaĭ să o păzască, adecă: înştiinţindu-se pentru ceĭ ce voesc a să cununa, maĭ întăiŭ să înţĕleagă, cine şi ce fel de ómenĭ sînt, şi óre nu ĭaste între dânşiĭ vre-o împiedecare după Pravilă, adecă: de nu sînt rudenie aprópe; óre însuşĭ de a lor voe să însoţesc, ĭar nu de sila părinţilor, şi a némurilor, saŭ a stĕpânilor sĕĭ; óre aŭ vârstă cuviinciósă; fiind-că feciorul trebue să aĭbă macar cincĭ-spre-ḑece anĭ, ĭar fecióra doĭspre-ḑece, şi să se siléscă Preotul, ca aceĭ ce vor să se cunune, maĭ înainte de vreme de cununie, să înveţe mărturisirea credinţeĭ, adecă: Creḑ întru unul Dumneḑeŭ, şi rugăcĭunea Domnuluĭ. Tatăl nostru, Născĕtóre de Dumneḑeŭ Fecĭóră, şi céle ḑece poruncĭ a luĭ Dumneḑeŭ. Lângă acésta să se înveţe Preotul de la ceĭ înţelepţĭ învĕţătorĭ, care sînt înpiedecările spre sĕvêrşirea legiuiteĭ cununiĭ, şi după care ceĭ cununaţĭ să despărţesc, şi care sînt treptele némurilor, aşijderea care trepte sînt din legătura nunţiĭ, adecă din cuscrie, ĭar deosebit să ştie Preotul, cum că nunţile între cel ce fură şi cea furată, aşijderea céle tăĭnuite, şi tóte cele-l-alte nunţĭ, care nu cu blagoslovenia Bisĕricéscă, saŭ care nu de la Preotul de popor cu

3) Iară de să va întâmpla şi nu va fi cu putinţă să ĭa scrisóre de la preotul loculuĭ lor, atuncea întâĭ să puneţĭ pre fieşte-carele dintr'ênşiĭ la jurământ, şi de vor primi

---

cununia înaintea a doĭ saŭ a treĭ marturĭ să sĕvêrşesc, după soborniciasca aşăzare, şi după învĕţătura sfinţilor Părinţĭ, nu sînt legiuite; ĭar Păstoriul căruĭa să cade să cunune, şi să blagoslovască pre ceĭ ce vor să se însoţască, ĭaste Preotul întru a căruĭa popor să află mirele, cum şi acel Preot întru a căruĭa popor trăĭaşte mirésa, póte să cunune.

Cu dédinsul să păzască Preotul ca nu îngrabă să cunune pre ceĭ ce nu de mult trăesc în poporul luĭ, şi pre ceĭ veniţĭ de aiurea, şi pre ceĭ ce n'aŭ în popor casa sa temeĭnică, nicĭ pre aceea care maĭ înainte trăĭa însoţiţĭ, precum sînt femeile oştenilor, saŭ a celor robiţĭ, şi a celor călătoriţĭ, şi a bărbaţilor care s'aŭ dus, şi a celor fugiţĭ, ci maĭ întâiŭ trebue să se facă cu amăruntul cercetare pentru toţĭ aceştia şi să se facă ştiut Arhiereuluĭ sĕŭ, şi de la dênsul blagoslovenie să ĭa, ca să cunune şi să blagoslovéscă acéstă nuntă.

Maĭ înainte de logodnă şi de cununie dator ĭaste Preotul de popor de treĭ orĭ duminicile, saŭ în ḑilele de praznice, pentru ceĭ ce vor să se căsătorească, în Biserică după Dumneḑeésca Liturgie, după otpust, să vestéscă noroduluĭ.

Dacă fecĭorul şi fecĭóra nu sînt dintr'un popor, vestire întru amândouă popórĕle să se facă, acésta Preotul de treĭ orĭ făcênd. Dacă nicĭ o împiedecare după pravila spre împreunarea lor nu să va descoperi, să-ĭ cunune pre dânşiĭ ne oprit, ĭară dacă va fi vre-o legiuită înpiedecare, nicĭ decum să nu îndrăznéscă a-ĭ cununa pre dânşiĭ; ĭar dacă să va întâmpla óre când vre-o înpiedecare nunţeĭ, din zavistie, saŭ din pizmă, saŭ din meşteşugurile a vre-unora, de o întâmplare ca acésta să înştiinţeze pre Episcopul, şi să aştepte de la dânsul hotărâre.

Ci şi după sĕvêrşirea vestirilor Preotul nicĭ de-cum să nu cunune, până când deplin să va încredinţa, pentru învoirea cea de bună voe a amândurora celor ce voesc a să căsĕtori, şi pentru acésta însuş pre amândoĭ bine să-ĭ întrebe, şi de la dânşiĭ pentru acésta să se încredinţeze. Dacă peste două lunĭ după sĕvêrşirea vestirilor cununie nu va fi, vestirile de a doŭa orĭ să se maĭ facă, fără numaĭ dacă Episcopul va poronci aminterea. Iar cununia şi blagoslovenia nunţeĭ în Biserică să cade să se sĕvêrşască înaintea ómenilor, nu nóptea, şi nu în vreme de posturĭ".

Exarhul rusesc Gavriil pe când administra ierarhiceşte aceste Principaturi, Moldavia şi Valahia, a publicat în 1808 în Iaşi, o Enciclica, privitóre la ordinea şi disciplina preoţilor. In acéstă Enciclica la pagina a 3-a verso sa cuprind următórele regule privitóre la cununie, care avênd înteres istoric, pentru ca de fapt aşa s'a petrecut la noĭ la Românı cu regulele paḑite de preoţı din seculı îndepartaţı la casetorie, pentru aceea le publicam aci. Iata aceste regule:

jurămêntul, cum că n'aŭ la locul lor nicĭ bărbatul muĭare nicĭ muĭarea bărbat, și cum că n'aŭ luat până acum muĭare, saŭ aŭ luat una și aŭ murit, saŭ două, atuncea îĭ

„Iară întru a treĭa, (tetradie—condică) să se scrie numele celor ce s'aŭ cununat ĭarășĭ cu însemnare de unde sînt eĭ, și cine sînt părinții lor, anul, și luna, și ḑiŭa în carea s'aŭ cununat.

De folos ar fi fost încă să se facă o condică întru carea să scrie pre ceĭ ce să mărturisesc în Postul cel mare, că cu acest feliŭ de chip vor ști cine s'aŭ mărturisit, și s'aŭ împărtășit sfintelor taĭne.

Ca pre ceĭ veniți dintr'alte locurĭ nicĭ de-cum să nu-ĭ cunune, că pot întru neștiință a cununa vre-o rudenie, saŭ pe vre unul, încă trăind muerea, saŭ pre vre-una încă trăind bărbatul, și cu însușĭ acésta să vor face părtașĭ pĕcatelor strĕine. Ci déca preot cunoscut va ruga pre alt preot, ca să cunune în poporul sĕŭ și încă cu scrisóre va încredința, cum că nicĭ o înpiedecare nu ĭaste a să lua eĭ, póte să cunune, însă cela ce aŭ cununat scrisórea aceluĭ ce l'aŭ rugat trebuĭaște să o poprésçă la sine, și să o păzască întru întregime pentru îndreptare, când s'ar întâmpla vre-o jalobă. Ca maĭ înainte de cununie în popórĕle sale cu dédinsul să se cerceteze nu cum-va ceĭ ce vor să se cunune, aŭ între sine vre-o rudenie de aprópe saŭ cumătrie, carea împreunare să poprésçe, și dacă ĭaste, saŭ măcar să îndoesc eĭ nu cum-va ĭaste oprită înpreunarea în trépte ca aceste, nicĭ de-cum să nu îndrăznéscă să-ĭ cunune, ci să ne înștiințeze pre noĭ.

Macar și însușĭ preoțiĭ nu ar găsi înpiedecare spre a-ĭ cununa pre vre-uniĭ ca aceștia, însă și la o întâmplare ca acésta, nu pot îndată să se apropie către cununie. Ci maĭ înainte în biserică în ḑi de sĕrbătóre saŭ în ḑi de duminecă, dupĕ liturghie să spue la poporenĭ, cum că cutare, ḑicênd pre nume, vra să-șĭ ĭa muere fiĭca, ḑicênd pe numele eĭ, cutare, a cutăruĭa poporan, ĭar pe nume ḑicêndu-ĭ, saŭ vĕduvă fiind ḑicênd pe nume, și dupĕ acésta să întrebe óre nu știe cine-va, către aceea între dânșiĭ niscareva înpiedecărĭ de rudenie saŭ cumătrie, și acéstă întrebare să se facă de două saŭ de treĭ orĭ, căutând dupĕ adunarea noroduluĭ și dupĕ vestirea féțelor celor ce să ĭaŭ Si când nimenea din poporenĭ nu va spune nicĭ o împiedecare, atuncea să-ĭ cunune. Invĕțătura acésta de maĭ sus nu ĭaste de la noĭ, ci luată de la sfințiĭ părinți, cariĭ așa aŭ poruncit. In scurt, dacă mirele și mirésa sînt știuțĭ prea bine preotuluĭ cum că nu aŭ înpiedecărĭ, póte să'ĭ cunune și ne vestind noroduluĭ, că aceea numaĭ pentru ceĭ ce sînt puțin știuțĭ și cu îndoire, ĭaste trebuință. Ca în tóte posturile nicĭ de-cum să nu cunune și în tótă sĕptămâna Brânziĭ, fiind-că aceea ĭaste începătura postuluĭ. Acéstă poruncă așijderea nu ĭaste a nóstră, ci a sfinților Părințĭ".

In fine Mitropolitul Veniamin dă în 1834 urmatórea Enciclica privitóre numaĭ la căsetorie. Pentru însemnatatea și pentru conservarea eĭ, o dau în tóta cuprinderea acésta Enciclică:

vețĭ cununa, aŭ întaĭa nunta va fi, aŭ a doŭa, aŭ a treĭa, precum vor mărturisi după jurământul ce le vețĭ da, ĭar cariĭ vor fi a patra nuntă, nicĭ cum să nu îndrăznițĭ aĭ cununa.

Cu mila luĭ Dumneḑeŭ, Veniamin Mitropolit Suceveĭ și Moldoveĭ.

„Fiind-că în însoțirile ce să fac prin taĭna sfinteĭ cununiĭ să întâmplă a să face multe nunțĭ nelegiuite înprotiva sfintelor canóne beserieceștĭ.

La unele uneltind vicleșugurĭ înseșĭ fețele ce să însoțăsc, ĭar la altele și preoțiĭ, saŭ ne cercetând după cuviință tóte înprejurările ce opresc a să face nunțele, saŭ lăcomindu-să a lua vre o dare făgăduită, saŭ silințĭ pentru hatârurĭ a orĭ-ce feliŭ de persóne, scoțind peciurĭ pe supt cumpăt, cunună fețe oprite de pravele a să însoți. Decĭ spre a să curma cu totul niște aseminea obraznice cutezărĭ, măcar că și maĭ nainte de multe orĭ am poruncit prin particularnice poruncĭ, și canónele Beserieceștĭ depururea învață a să feri. Dară și acum cu tărie poruncim tuturor preoților slujitorĭ a fieștecăria Beserieĭ din Prințipatul Moldavieĭ, ca la tóte cununiile să urméze maĭ nainte după povățuirea ponturilor următóre: 1) Pe fețele ce vor voi a să cununa, să le vadă și să le cunóscă în persónă. 2) Să-ĭ cerceteze de sînt amândoă fețele adevărațĭ hristianĭ, botezațĭ în botezul sfinteĭ Besericiĭ nóstre a Răsărituluĭ, de știŭ rugăciunele de închinăciune, și măcar rugăciunea Domnéscă, Tatăl nostru și simbolul credințiĭ, Crez întru unul Dumneḑeŭ, negreșit. 3) Să-ĭ cerceteze fórte cu amăruntul de nu cum-va sînt rudeniĭ trupeștĭ saŭ duhovniceștĭ din sfântul botez, de care opresc canónele, și la acestea de va avea ceva neștiință, să cee cu lămurită scrisóre dezlegare de la Protoĭereul ținutuluĭ, carele de nu să va dumeri, va raportui acea scrisóre adeverită și de Cucernicia sa la Decasterie saŭ Consistoria Eparhieĭ, de unde să va da dezlegare să cunune saŭ să nu cunune. 4) Să cerceteze de nu cum-va bărbatul este cununat în alt loc cu altă femee saŭ femeea cununată cu alt bărbat, de care nu sînt despărțițĭ beserieceşte. 5) Dacă vre-o persónă va înfățoșa carte Arhieréscă adeveritóre că este despărțit beseriecește de persóna cu carea aŭ fost cununat, atuncea spre a să încredința de nu este vicléna acea carte, și că este slobodă acea persónă a să cununa cu altă față, o va raportui la Protoĭereul ținutuluĭ, saŭ și la Decasterie saŭ Consistoria Eparhieĭ Arhiereuluĭ ce va fi iscălit în acea carte, ca să se încredințeză de este adevĕrată, și de are voe a să cununa saŭ nu. 6) Fiind-că fețele despărțite prin judecata beseriecéscă, nu aŭ voe amândouă a trece către altă însoțire. Ci numaĭ o față carea pravelnicește are dreptate a să despărți, căria și carte i să dă de la Arhiereŭ adeveritóre, pentru carea în pontul al cinceĭea să însămnéză în ce chip să se cerceteze, ĭar cea-l-altă față despărțită, carea nu are carte de la Arhiereŭ, măcar de va fi

4) Încăşĭ vĕ poruncesc şi acésta nimenĭ din voĭ din preoţĭ să nu îndrăzniţĭ a despărţi bărbat de muĭare, saŭ muĭare de bărbat, nicĭ să vĕ uniţĭ la un gând cu aceea

---

şi trecut la altă însoţire faţa cea-l-altă, acésta însă să înţĕlege că este oprită a să cununa, ca una ce aŭ dat pricină despărţiriĭ de cea-l-altă, şi pentru aceea nicĭ întru'n chip să nu îndrăznéscă vre-un preot a o cununa, fără a lua voe înscris de la Arhiereul ce îĭ va fi despărţit. 7) Pe feţele ce vor voi a să cununa, să le publicarisască în treĭ rândurĭ prin enorie, şi în beserică, după otpustul sfinteĭ liturghiĭ, înaintea a tot norodul ce va fi adunat ca dacă va şti cine-va vre o pricină oprit6re între dânşiĭ să o arete, şi de nu să va arăta întru acéstă vreme nicĭ o pricină, atuncea, să le slobódă mărturie pentru scóterea peciuluĭ, în carea mărturie prin târgurĭ să iscălească înpreună cu preotul şi treĭ neguţitorĭ enoritenĭ fruntaşĭ, ĭar prin sate să iscălească paclniciĭ şi vornicul satuluĭ, şi când vor sta la cununie să se întrebe pe amândouĕ feţele să mărturisască eĭ sîngurĭ înaintea nuntaşilor că nu sînt săliţĭ, ci de voia lor să cunună. 8) Pe feţele strĕine ce nu vor avea marturĭ vrednicĭ de credinţă, cariĭ să dea înscris chizĕşiĭ pentru dânşiĭ că nu aŭ nicĭ o pricină oprit6re, şi că ivindu-se în urmă vre-o pricină, eĭ vor fi rĕspunzătorĭ, să nu cuteze nicĭ într'un chip a-ĭ cununa. 9) Să fie cu luare aminte să nu cunune feţe ne potrivite, saŭ în vârstă, precum tĕnêr cu bĕtrână, orĭ tĕnêră cu bĕtrân saŭ în cinste, precum boerĭu cu neguţitoriţă orĭ ţărancă, orĭ neguţitorĭu cu fiică saŭ ce aŭ fost soţie de boer, fără ştirea şi voia nóstră. 10) Fieşte-carele preot să dea mărturie pentru scótorea peciuluĭ numaĭ enoritenilor din enoria sa, pre cariĭ cercetându-ĭ îĭ va şti fără nicĭ o pricină oprit6re, cărora el să le cetéscă şi cununia, ĭară celor ce nu vor fi din enoria sa, să nu îndrăznéscă a le da aseminea mărturiĭ, nicĭ să cetéscă cununia celor ce vor fi luat peciŭ cu mărturia altuĭ preot. 11) Osăbit de aceste, dacă între óre-cariĭ casnicĭ însoţiţĭ prin taĭna sfinteĭ cununiĭ, să vor întâmpla neînvoirĭ, care să le pricinuĭască osăbire şi depărtare unuĭa de altul, preoţiĭ sînt datorĭ în tot chipul a să sili şi a-ĭ sfătui ca să se înpace, şi să petrécă în unire, precum legiuit s'aŭ însoţit, ĭară a-ĭ răzleţi, saŭ ale face înscris cărţĭ de despărţire, saŭ a iscăli în aseminea cărţĭ ce ş'ar face eĭ, nicĭ de cum să nu îndrăznéscă.

Aceste ponturĭ lipindu-se pe părete în sfântul oltariŭ în fieştecarea beserică din tot Prinţipatul, poruncim tuturor slujitorilor bisericeştĭ, ĭară maĭ vârtos preoţilor, ca să le cetéscă adese orĭ cu luare aminte şi să urmeză întocma, căcĭ carele nu va urma, şi va greşi înprotiva acestora, să ştie cu hotărâre că va fi fără ertare canonisit cu luarea daruluĭ, şi dat în bir cu lŏcuitoriĭ ţăriĭ, ca un neascultătoriŭ poruncilor Arhiereştĭ şi călcătoriŭ de canónele bisericeştĭ.

Poruncim şi tuturor protoĭereilor de pe la ţinuturĭ, să fie cu

ce îndrăznesc a face acéstă fără de lége, pentru că am înţeles că se face acest lucru ne cuvios în multe părţi, că numaĭ de să întâmplă să aibă bărbatul cu muĭarea

---

luare aminte, ca acestea la tóte bisericile să se afle în fiinţă, şi să cerceteză adese orĭ pe fieşte-carele preot din protopopiatul sĕŭ de le ceteşte şi de le ştie cuprinderea lor, şi de urméză precum să porunceşte, şi dacă vor afla pre óre-cariĭ din preoţĭ nebăgătorĭ de samă, că nu le urméză, şi greşăsc în protiva lor, îndată să-ĭ raportuiască la noĭ pentru a să înfrâna, căcĭ ne urmând aşa protoereiĭ, vor fi şi eĭ canonisiţĭ înpreună cu aceĭ ce sĕ vor greşi şi nu-ĭ vor rapotui".

Cât pentru abuzurile sociale privitóre la căsetoriile silite, oprite şi neregulate să se consulte Pravila luĭ Mateiu Basarab—Indreptarea Legeĭ, Glava 252—272). Să se consulte şi Pravila luĭ Vasilie Lupu (ediţia din 1875 a reposatuluĭ G. I. Sion, pag. 95—116), pentru că acesta-ĭ originalul din care s'aŭ reimprimat acest material de casetorie şi în Pravila luĭ Mateiu Basarab. Acestea în cât priveşte partea istorică a casetorieĭ la noĭ la Românĭ. Cu acéstă ocasiune declar, ca din tótă vechimea nóstră, pănă la introducerea Codiciluĭ actual, actele stăreĭ civile de nascerĭ, cununiĭ şi morţĭ au fost păstrate de preoţĭ şi numaĭ de eĭ. Dupe introducerea Codiciluĭ nou, la 1865, cestiunea căsĕtorieĭ, în respectul formelor sale legale, cade în sarcina Oficeruluĭ stăreĭ civile şi sînt cuprinse în Codicile nostru civil, în capitolul *„Despre căsĕtorie"* art. 127—208. De aseminea şi cestiunea despărţeniilor, care în vechime la noĭ la Românĭ sa sevêrşa la Consistoriĭ orĭ Dicasteriĭ, acum sînt de competinţa Tribunalelor civile, conform capituluĭ VII, art. 209, a capituluĭ VIII. Art. 210, privitor la a doua căsĕtorie, a capituluĭ IX Art. 211—248, privitóre la despărţire. In fine măsurĭ legale privitóre tot la dispărţenie în cazurĭ esceptionale Art. 249—286. Preotul Român este obligat acum a se comforma la sevêrşirea căsĕtorieĭ Codiciluĭ civil, de alt-fel va fi espus pedepselor prevĕḑute în el. Fiind-că în Biserica nóstră Orthodoxă este oprită căsĕtoria în linie dreapta pănă în al VII-le grad inclusiv, ĭar în linia colaterală pană la IV-a esclusiv, şi fiind-că preoţiĭ noştri pot fi espuşĭ la epitimiĭ spirituale canonice din partea Ierarhieĭ nóstre, daca n'ar păḑi cu sfinţenie gradele de înrudire, în comformitate cu canónele, dau aicea în întregimea lor tóte Articulile din Codicile nostru publicitaţeĭ, spre ale cunóşte preoţiĭ şi a evita desplăcerile şi procesele la care s'ar espune întâmplător. Iată aceste articule:

Art. 143. In linie directă este oprită căsĕtoria cu desĕvêrşire între ascendenţĭ şi descendenţĭ şi între afiniĭ (cuscriĭ) de aceĭaşĭ linie, fără deosebire a înrudireĭ de legĭuita saŭ nelegĭuita însoţire (Civ. 166, 172, 313, 660, ur.) (Civ. Fr. 161).

Art. 144. In linie colaterală, căsĕtoria este oprită până la a patra spiţă inclusiv, fără osebirea înrudireĭ de legĭuită saŭ nelegĭuită

vrajbă între dênșiĭ, îndatăș să duc la pârcălabĭ, saŭ la altă căpetenie, și la preotul satuluĭ, și la megiĭașĭ de să

însoțire, și între afiniĭ (cuscriĭ) de aceĭrșĭ spiță (Civ. 150, 166, 172, 313, 660, ur.) (Civ. Fr. 162)

Art. 145. La rudenia din St. Boteḑ se oprește căsĕtoria între nașiŭ și fină, precum și între nașă și fin.

Art. 146. Tatăl adoptiv nu póte să se căsătoréscă cu adoptata sa, nicĭ cu fiĭca aceștia, nicĭ cu femeĭa fiuluĭ sĕŭ adoptiv (Civ. 147, 309, ur.; 313).

Art. 147. Adoptatul fiŭ nu se póte căsĕtori cu aceea ce a fost femeĭa înfiitoruluĭ tată, nicĭ cu fiĭca luĭ, nicĭ cu muma luĭ, nicĭ cu sora mumiĭ luĭ saŭ a tatăluĭ sĕŭ (Civ. 146, 309, ur.).

Art. 148. Nu este slobod a se căsĕtori cine-va cu adoptata soră a tatăluĭ sĕŭ, a mumeĭ, a bunuluĭ saŭ a buneĭ sale (Civ. 309, ur.)

Art. 140. Tutorele saŭ curatorele nu se póte căsĕtori cu nevêrsnica ce se află sub tutela sa.

Aseminea nicĭ tatăl tutoreluĭ, nicĭ fratele acestuĭa care încă se află sub părintésca putere, nicĭ fiul tutoreluĭ nu póte lua în căsĕtorie pe pupilă (epitropisită), fără de primirea și înscrisa adeverință a tribunaluluĭ cuprinḑĕtóre că acest tutore a dat pentru tóte socotélă lămurită, și că însoțirea minoreĭ cu el, saŭ cu altul din numitele persóne, va fi spre folosul eĭ (Civ. 349, ur.; 355, ur.; 390, 415, ur.).

Cât pentru gradele de rudenie recunoscute în Biserica nóstră și pastrate în vechime, să se consulte tratatul Preasf. Silvestru, Episcop de Hușĭ, despre Gradele de rudenie și publicată în Biserica Orthodoxă No.... din anul .... Pană când Statul și Biserica vor elabora de conseus un regulament asupra cestiuneĭ casetorieĭ, și maĭ ales a gradelor de înrudire, pentru că asta-ḑĭ exist antinomiĭ orĭ neconcordante între Codicile civil și cel canonic, păna atuncĭ preotul nostru Român trebue de rigóre să ceara deslegare orĭ dispensă de la Episcopul seu respectiv, pentru a putea sĕvêrși o casetorie, la care gradele de înrudire, ce nu sînt un impediment după Codicile civil, dar sînt însa dupĕ canóne. Maĭ ales să fie atent la sîngele direct, la casetoriile de a doua și a treia óră, dacă nu se presintă împedimente. A patra căsetorie să n'o sevêrșască fară dispensa Episcopuluĭ respectiv, pentru ca-ĭ oprită de canóne. Sa speram ca nu va trece mult timp și ómeniĭ noștri politicĭ cum și Ierarhia nóstră sa vor ocupa de acésta cestiune cât maĭ curând, și ast-fel vor suspenda aceste antinomiĭ din legislațiunele nóstre, punênd în concordanță legile civile cu canónele, în acésta cestiune vitala socială. Cu acésta se va ușura și pe Preotul nostru de atâtea încurcaturĭ desplăcute.

In Grecia, care-ĭ Stat Orthodox și Constituțional, s'a regulat încă de mult acest acord între legĭ. Statul are mare înteres moral de a exista acest acord, pentru a promova cât maĭ mult moralitatea în constituirea familieĭ și a împedica maĭ de timpuriu concubinatul între locuitoriĭ țereĭ, care adese provine și se înmulțește din aceste antinomiĭ.

despart și-șĭ fac carte, care lucru nu creștinii, ce nicĭ păgânii nu-l fac, că unde Dumnedeŭ aŭ înpreunat, (dice) omul să nu despartă, ce de va fi de despărțit să se trimiță aicĭ la Scaun, pentru ca să se facă despărțéla pe Pravilă.

5) Nicĭ un preot carele nu va avea voe de la Arhiereŭ, să nu cutéze a ispovedui (fără numaĭ la nevoe de mórte) precum am înțeles că fac mulțĭ ca să câștige darurĭ.

6) Așijderea și ceĭ ce vor avea voe, când ispoveduesc, saŭ isprăvesc verĭ-ce taĭnă care li să cade din céle șapte taĭne ale sĕvêrși, să nu ĭa plată vîndênd sfintele, că se asémănă Iudeĭ, precum ĭarăș când îĭ chĭamă cine-va să priceștuĭască bolnavĭ, aŭ să botéze prunci în grabă, nu vor să mérgă, ce să lenevesc, și cer plată multă, puind pricinĭ, aŭ depărtarea loculuĭ, aŭ a vremiĭ.

7) Așijderea fieș te carele în noria sa să dea poruncă poporanilor câțĭ sînt supt ascultarea luĭ, Duminecile peste tot anul și sĕrbătorile céle marĭ domneștĭ și ale Maĭcăĭ Précisteĭ, și a sfinților celor marĭ să le dațĭ învĕțătură să păzéscă la Besérică, séra la vecernie, diminéța la utrăne, și maĭ vârtos la sfânta Liturghie, căcĭ acéĭa ĭaste maĭ folositóre de cât tóte slujbele și de cât tóte rugăcĭunile, și într'acéle dile nicĭ să lucréze nicĭ să vêndă, nicĭ să cumpere nimic, afară din bucate de mâncare, că ce să lucréză într'acéle dile oprite, lucrul acela ĭaste afurisit, și în posturĭ să se ispoveduĭască și să se cuminece dupĕ obiceiŭ, și cine ar avea bolnav în casa luĭ să nu aștépte să-ĭ cuminece la ciasul morțiĭ, când le piare graĭul, ce de cu vréme până sînt în fire să chĭame pre preot ca să-ĭ ispoveduĭască și să-ĭ cuminece, că verĭ cariĭ din voĭ nu vețĭ purta grijă să facețĭ așa, ce vețĭ cumineca vre-un bolnav de aceștea, carele nu să póte ispovedui, afară de-l va grăbi mórte fără véste, precum să întâmplă la uniĭ, vețĭ cădea în osândă înpreună cu el și vĕ vețĭ lipsi și de darul preoțieĭ.

8) Nicĭ unul din preoțĭ să nu cutéze a să muta din enoria luĭ într'alta, fără de voĭa și știrea Arhiereuluĭ locu-

luĭ, că verĭ-ce slujbă ar face, fără de cale (este) şi cade în osândă.

9) Verĭ cariĭ din voĭ, şi maĭ vârtos Protopopiĭ să cercetaţĭ că vin preoţĭ şi călugărĭ mincinoşĭ dintr'alte ţĕrĭ de slujăsc ale preoţieĭ, înşălând creştiniĭ, ce pre uniĭ ca aceştea să-ĭ trimiteţĭ la noĭ ca să le luăm séma de sînt adevĕraţĭ preoţĭ, şi maĭ în scurt preot strĕin nimenĭ nicĭ de cum să nu-l priméscă fără de cartea nóstră.

Pricinile pentru care fieşte-ce preot are voe să slujască în noria altuĭa.

1) De se va întâmpla cuĭ-va nevoe de mórte, şi preotul aceluĭ sat nu sĕ va afla acolea, ce va fi lipsind unde-va departe, saŭ va fi cum-va şi el bolnav, atuncea pentru nevoĭa morţiĭ, preotul, din enoria care va fi maĭ aprópe, să aĭbă voe să-l ispoveduĭască şi să-l cuminece, şi de va muri să-l şi îngrópe, pentru ca nu cum-va să móră negrijit cu légea ce să cade creştinuluĭ, aşijderea şi la botez.

2) Aşijdirea pentru întâmplarea morţiĭ să cade preoţilor cariĭ aŭ enoriile lor aprópe să dea unul altuĭa înştiinţare, când vor vrea să mérgă unde-va, şi va lipsi vre-unul din enoria luĭ, şi într'acea norie va veni cuĭ-va cĭasul morţiĭ să vie preotul aceea-l-alte enoriĭ să-l ispoveduĭască şi să-l cuminece.

3) Incă şi de va lipsi preotul vre-uniĭ enoriĭ, întru care s'ar afla omul în cumpăna morţiĭ, şi preotul aceia-l-alte enoriĭ fiind chĭemat de ómeniĭ bolnavuluĭ pentru ca să-l ispoveduĭască şi să-l cuminece, şi el nu va vrea să mérgă, ce va pune pricinĭ la mijloc cum că are trébă, saŭ vrajbă cu preotul enorieĭ aceĭa, şi de s'ar întâmpla ca să móră acel om ne grijit, să ştie că-l vom lipsi de tot de preoţie, de vréme ce aŭ lăsat un suflet şi aŭ perit, pentru care Dumneḑeŭ s'aŭ făcut om şi aŭ primit mórte pentru mântuirea luĭ.

4) Iarăşĭ vĕ poruncim şi acésta, că se întâmplă de fug uniĭ de prin judeţile şi satele lor, pentru nevoĭ, şi vin

într'alte județe și sate, ce pentru aceștea dăm voe ca unde s'ar afla și de s'ar întâmpla nevoe de mórte, saŭ și fără de nevoĭa morțiĭ, de vor vrea să se ispovedulască șĭ să se cuminece, până se vor întórce ĭar la locurile lor, să-ĭ ispoveduițĭ și să-ĭ cuminecațĭ pentru că acéste două sînt trebuincióse la creștinĭ. Iar nunta de s'ar întâmpla să facă aceștĭ fugițĭ, să nu-ĭ cununațĭ până nu să va face cercare, ca nu carea cum-va să fie rudenie de sînge, saŭ alte întâmplărĭ de care s'aŭ ḑis maĭ sus, că fără ispovedanie și fără de cuminecatură nu să póte mântui omul, ĭar fără de înpreunarea nunțiĭ se póte mântui.

5) Așijderea vĕ poruncim frațĭ de cruce nicĭ cu un mijloc să nu lăsațĭ să se facă, pentru căcĭ să fac multe lucrurĭ necuvióse prin mijlocul aceĭ frățiĭ, ĭar de va îndrăzni cine-va din preoțĭ se va pedepsi și el și aceĭ ce s'aŭ făcut frațĭ de cruce, după cum scrie la sfânta Pravilă cap. 31, list, 198. (Indreptarea Legeĭ imprimată la Târgoviște).

6) Așijderea vĕ facem în știre și pentru țiganĭ, ca de acum înainte să purtațĭ de grijă să nu lăsațĭ să se maĭ facă între dânșiĭ céle ce s'aŭ făcut până acum, adecă de va veni țigan cu țigancă să se cunune, până nu-ĭ vețĭ iscodi cu tot denadinsul, fórte cu amăruntul pentru tóte céle ce opréște pravila, ca și la toțĭ creștiniĭ, să nu-ĭ cununațĭ, ĭar maĭ vârtos de va fi țiganul a unuĭa și țiganca a altuĭa, până nu vor aduce scrisóre fiește-carele de la stĕpânul sĕŭ, cum că ĭaste cu voĭa lor, și cum că vor îngădui unul pe altul până se vor înpăca amêndouĕ părțile, aŭ cu schimbul după obicéiul țĕriĭ, suflet pentru suflet, aŭ cu banĭ, să rĕscumpere unul de la altul acel suflet, să nu-ĭ cununațĭ, și nicĭ cu un mijloc, măcar de v'ar face ver-ce sile aŭ înfricoșare, și acea scrisóre să o ținețĭ fórte cu sémă bună la voĭ, ver la carele s'ar întâmpla, ca de va vrea cine-va din stĕpâniĭ acelor țiganĭ ce s'aŭ înpreunat cu voĭa lor să nu se ție de cuvênt, aŭ în pizmă să facă să-ĭ despartă, să avețĭ cu ce vĕ da séma, căcĭ apoĭ vețĭ cădea în osândă și în pedépsă, pentru căcĭ, că țiganiĭ încă sînt creștinĭ bote-

zațĭ în numele sfinteĭ Troițe, și avem datorie în tot chipul, ver cu ce mijloc s'ar putea, să-ĭ punem la calea cea creștinéscă, că vom vrea să dăm sémă înaintea înfricoșatuluĭ judecător pentru sufletul lor, și noĭ, dacă nu vom înveța pentru dânșiĭ céle ce se cuvin, și voĭ déca nu vețĭ face céle ce vě poruncim, și stěpâniĭ lor déca nu se vor supune dreptățiĭ și ascultăriĭ Besericeștĭ.

7) Să știțĭ și acésta că de sě va întâmpla unul să botéze pre cine-va, la vrémea căsětorieĭ celuĭ botezat, póte să-l cunune altul, că besérica nu opréște, ce pentru acésta să nu se facă turburare și gâlcĭavă, precum s'aŭ întâmplat la mulțĭ de-aŭ venit înaintea nóstră de s'aŭ judecat.

8) Așijderea vě facem în știre, ca nimenea din voĭ să nu îndrăznească să facă Besérică unde-va până nu vețĭ lua blagoslovenie de la Arhiereul loculuĭ, nicĭ să lăsațĭ pě alțiĭ se facă până nu se va face știre, ca să li se dea voe cu blagoslovenie, dupě porunca pravilii, că și pentru acésta se fac multe gâlcevĭ și multe vătămărĭ de suflete și trebue să se păzéscă.

9) Iată dar că v'am făcut înștiințare de câte am socotit că sînt trebuincĭóse și de folos, ca să vě luminațĭ și voĭ, și sě învěțațĭ și pre alțiĭ, și de câte aŭ venit și s'aŭ judecat înaintea nóstră, de câte am înțeles prin ómenĭ cinstițĭ și credincĭoșĭ că se fac între voĭ, și vě le trimitem tuturor tipărite ca să știțĭ carele se facețĭ, și carele să învěțațĭ, și de carile să vě ferițĭ. Iar cine dintru voĭ va face înpotriva vre unuĭ lucru dintru acéstea ce scriem, saŭ se va lenevi și nu le va învěța acéstia tóte câte se cuprind într'acéstă carticea, ca să știe în ce chip sě le sěvârșască, pentru ca să pótă îndrepta pre creștinĭ și sě le foloséscă la céle sufleteștĭ, pre unul ca acela bine să știe că l vom caterisi desěvârșit precum sfintele canóne a le sfinților Apostolĭ și a le Săbórělor poruncesc, și deacia numaĭ ĭaste cu putință a i sě ĭerta să fie preot, pentru ca să nu-șĭ maĭ răpue sufletul cu neștiința luĭ și să pue în osândă și pre alțiĭ. Iar de vețĭ păḑi acéstea ce vě poruncim, atuncea cu

adevĕrat veţĭ fi preoţĭ adevĕraţĭ aĭ luĭ Dumneḑeŭ celuĭ adevĕrat, şi vĕ va dărui pentru paza poruncilor luĭ, şi într'acéstă lume bunătăţile luĭ şi în viaţa cea viitóre Impĕrăţia luĭ cea cerésca. Aşa faceţĭ precum vĕ scriem, ca şi darul Domnuluĭ nostru Iisus Christos, cu rugăciunele şi cu blagoslovenia smerenieĭ nóstre, să fie cu voĭ cu toţĭ [3]).

[3]) Enciclica învĕţatuluĭ şi îmbunătăţituluĭ în viaţă Mitropolit Anthim, din Iviria de origină, cuprinde VIII capitule orĭ regule de învĕţătură. Dupĕ aceste urmează deslegărĭ la pricinele pentru care fieş-ce preot póte să slujască în enoria altuia. Observ însă că nu tóte aceste pricinĭ sînt strict în cestiune, şi unele se referă tot la regule generale de exemplu: pricina a IV-a, cuprinde cestiunea strămutărilor şi fugirilor locuitorilor dintr'un sat orĭ judeţ în alt sat orĭ judeţ lucru ce adese se întâmpla în acele vremĭ grele, în care teritorul de astăḑĭ al Românieĭ era terenul de arme între Ruşĭ, Turcĭ şi Nemţĭ. Li dă dar Mitropolitul martir Anthim poveţe preoţilor cum să se pórte cu aseminea locuitorĭ fugiţĭ şi strămutaţĭ de la vetrele lor strĕbune. In pricina V opreşte facerea de fraţĭ de cruce. Mulţĭ aŭ tratat acéstă cestiune, pentru aceea eŭ nu am ce adaugi, ci ḑic numaĭ că acest obiceiŭ forte vechĭ întru ómenĭ a provenit din nevoea de ajutor mutual la împrejurărĭ grele şi maĭ ales la rĕsbóe şi la emigrărĭ. Fraţiĭ de cruce să socoteaŭ ca rude şi dar pentru a se evita lovirea conştiinţeĭ în casurĭ de căsĕtorie Anthim Mitropolitul opreşte pe preoţĭ a participa la sĕvêrşirea acestuĭ act, spre a nu angaja Biserica luĭ Christos la aseminea lucru venit din păgânism.

La pricina VI espune modul sĕvêrşireĭ nunţiĭ între Românĭ şi ţiganĭ şi maĭ ales între ţiganĭ. Documentele ca şi legile ţĕreĭ interḑiceaŭ căsĕtoriile între Românĭ—liberĭ şi ţiganĭ—robĭ, conform Dreptuluĭ Roman şi Legilor Bizantine, de unde s'a introdus şi la Românĭ acest princip de drept. Maĭ ales între ţiganĭ preotul trebuea să aĭbă învoirea înscrisă a proprietaruluĭ ţiganilor ce voĭaŭ să intre în căsĕtorie. Era o procedură fórte grea de a căsĕtori un ţigan a unuĭ stĕpân cu o ţigancă a altuĭ stĕpân, pentru că se cereaŭ multe formalităţĭ. In Documentele ţĕreĭ se face multă vorbă de jumĕtate de ţigan şi maĭ ales de *prăsilă* (fiiĭ) născuţĭ din o căsĕtorie, care căsĕtoriĭ aparţinea la doĭ proprietarĭ aĭ acelor suflete. Şi aicĭ Mitropolitul Anthim dă deslegare preoţilor şi le spune printre liniĭ, că şi ţiganiĭ sînt egalĭ cu ceĭ-l-alţĭ ómenĭ şi că numaĭ situaţia arbitrară socială îĭ ţine în aseminea condiţie ruşinósă pentru creştinĭ. Astă-ḑĭ am spălat ruşinea de pe faţa creştinismuluĭ, prin desrobirea lor.

Am reprodus cu scop acéstă celebră Enciclică şi am însoţit'o de note, spre a se vedea şi de orbĭ şi a se şti şi de ignoranţĭ, că în Biserica Românilor, din vechile Principate Moldova şi Valahia, a existat o administraţie naţională bisericească, şi o judecată canonică în Dicasteriile orĭ Consistoriile Eparhiale. Tot aseminea am făcut

și cu Enciclica Episcopului de Rîmnic, Filaret. Ambele aceste Enciclice, fiind un bogat material pentru istoria administrațieĭ bisericeștĭ Române, de acum le are la îndămâne orĭ-ce cleric. Voiŭ urma a publica tot ast-fel și alte Enciclice vechĭ româneștĭ.

C. Erbiceanu.

O TRADIȚIE DESPRE SFÂNTUL NICHITA ROMANUL

Din Νεολόγου Ἑβδομαδιαία Ἐπιθεώρησις No. 28. Tomul II, 2 Maĭ 1893, pagina 547, am tradus acéstă relație dată de Dimitrie Caleme ca tradițiune, într'un articol al sĕŭ intitulat: Despre Aghiazme ca resturĭ a templilor vechĭ. In acéstă pericopă se vorbește de resturile unor Goțĭ veniți acolo din timpurile vechĭ de aicea din România și stabilițĭ în Cafa. Acéstă tradiție ni póte întări maĭ mult argumentul, că pe timpul Goților eraŭ Coloniștĭ rĕmașĭ Creștinĭ, și că și dintre Goțĭ s'aŭ creștinat mulțĭ și dintre care sînt și aceștia ce s'aŭ stabilit la Chefelichĭoĭ și conservă încă cinstirea Sfântuluĭ *Nichita Romanul* (pe care Mitropolitul Moldaveĭ Veniamin în Leturgia sa l'a numit Nichita Românul), și că aŭ dus cu eĭ acolo și o icoană cu chipul sfântuluĭ.

In Cartierul Chefelichĭoĭ, la vârful luĭ, și în improfunditatea văeĭ munteluĭ, se află Aghizma (apa sfințită) Sfântuluĭ Nichita, care, până cu treĭ-ḑecĭ de anĭ înainte în interiorul unuĭ desiș de arborĭ de dafinĭ, comarĭ și alțĭ copacĭ, situată și adumbrită de o desime de nucĭ, se compunea din un mic acoperămênt, ce putea să adăpostéscă de plóe aprópe ḑece ómenĭ; iar rădicarea la ea de la litoral se făcea cu greutate, fiind-că se interpuneaŭ mărăcinĭ și bălăriĭ sĕlbatice cum și râpele formate de munte; acum însă s'a transformat într'un paraclis bine construit, la care se duc fórte mulțĭ în special ceĭ ce sufer de frigurĭ. Aicea admit neîndoibil că a ecsistat o bisericuță pe numele Sfântuluĭ Nichita, pentru că se conservă încă o icónă fórte veche a cestuĭ Sfânt, *adusă de puținiĭ locuitorĭ Goțĭ din Cafa, harabagiĭ (care fac transporturĭ), dintre, ceĭ de peste fluviul Dunăreĭ, într'o epocă necunoscută și cariĭ cinsteaŭ pe Sfânt, pentru că și acesta era de origină de acolo ș'a suferit martirul sub Athanaric, șeful Goților, în anul 330, în timpurile Mareluĭ Constantin.*

C. E.

Lecţiune inaugurală la studiul Istoriei Bisericeşti.

Până la apariţiunea luminei evangelice omenirea trecuse prin tóte fasele religióse posibile. De la monoteismul cel maĭ simplu ajunsese până la cel maĭ josnic panteism, divinisând nu numaĭ fiinţe însufleţite, dar chiar lemne şi pietre. In timpurile luĭ Iisus Christos, ea se afla într'o ast-fel de confusiune religiósă, în cât ideile religióse conduceaŭ de o potrivă, atât pe bigot şi fanatic, cât şi pe sceptic şi raţionalist, ca să nu ḑic atheŭ, la aceeaşĭ decadenţă morala. Nu insufla şi nicĭ nu putea să insufle cuĭ-va vre un respect, aşa în cât nimenĭ prin religiune nu se putea edifica moralminte. Cu tóte acestea chiar în acéstă stare de decadenţă în care se afla ea (religiunea), îşĭ găseşte apărătorĭ.

Doĭ marĭ dascalĭ aĭ lumeĭ antice, *Plutarch* (născut la an. 50 d. Ch. + 120) şi *Cicerone* (născut la 3 Ian. 106 a Ch. şi + la 43 a. Ch.), profunḑĭ cunoscĕtorĭ aĭ istorieĭ omenireĭ, apără religiunea, căcĭ în universalitatea eĭ, eĭ vĕd simţul religios înăscut în om d'aşĭ îndrepta privirile sale către divinitate, tot-d'auna, orĭ unde, şi în orĭ ce tréptă socială s'ar afla.

Plutarch ne ḑice: „poţĭ afla ómenĭ carĭ să aibă cetăţĭ „fără ziduri, inculţĭ (ἀγραμμάτους), fără regĭ şi administra-„ţie, fără a întrebuinţa monede şi fără să aibă ideĭe de „teatru şi gimnastică; dar societate athee şi fără altare, „societate care să nu întrebuinţeze, rugăcĭunĭ, jurăminte, „oraculĭ, nu există şi nu a vĕḑut nimenĭ nicĭ odată“ [1]); iar celebrul Cicerone, în faĭmosul sĕŭ tratat De legibus,

[1]). Comp. Plutarch catre Colote 31.

ne spune, că: „dintre fiinţe numaĭ omul are cunoscinţa „de Dumnedeŭ, iar între ómenĭ, nu există naţiune, or cât „ar fi de barbară şi necivilisată, care, să nu recunóscă „că trebue să aibă Dumnedeŭ“ [2]).

Aceste cuvinte ale luĭ Cicerone şi Plutarch, ca expresiune a vastelor lor cunoscinţĭ despre istoria omenireĭ, despre starea socială, moravurile şi instituţiunele tuturor popórelor, conchid la existenţa luĭ Dumnedeŭ. Prin ea, eĭ ne dic: „*Universalitatea existenţeĭ altaruluĭ, ne probéză existenţa luĭ Dumnedeŭ* [3]). Căcĭ cum ast-fel se póte explică năsuinţa naturală a omuluĭ că în or ce stare socială s'ar afla, să se róge, să ridice altare şi să se închine uneĭ divinităţĭ, aducêndu-ĭ sacrificiĭ, dacă el n'are ferma credinţă şi convingere despre existenţa fiinţeĭ căria se rógă, pe care o adoră şi îĭ aduce sacrificiŭ?

Raţiunea logică nu póte admite ca cine-va să se róge cuĭ va, fără ca maĭ întâĭ cel ce se rógă să fie convins despre existenţa fiinţeĭ către care se rógă, şi cu atât maĭ maĭ mult să se róge să'l ajute, ba chiar să'l scape de nevoĭ şi să'l mântuéscă, fără ca să fie convins şi tare în credinţa sa, că acela către care să rógă, *póte să'l ajute şi să'ĭ satisfacă cererea.* Dar la acésta póte se va obiecta cu istoria idololatrieĭ. Se va obiecta póte că omenirea sedusă fiind, s'a rugat şi a credut în idolĭ că o va ajuta în nevoile sale, *fără ca eĭ să póta ceva şi fără ca eĭ să existe ca divinităţĭ.* In adevĕr mărturisim faptul. Este aşa. Dar nu este óre Creştinismul cel întâĭ carele a demascat falsitatea şi amarnica înşelăcĭune în care se afla omul *adorând creatura în locul Creatoruluĭ?* In tótă istoria idololatrieĭ, aceea ce ţinem a remarca este năsuinţa naturală a omuluĭ către divinitate şi credinţa că, *divinitatea în sine există şi póte să ajute pe om.* Acesta a fost şi este singurul adevĕr în tótă istoria idololatrieĭ şi acest adevĕr, acéstă credinţă şi aşteptare a omuluĭ, nu s'a desminţit, căcĭ venind adevĕratul Dumnedeŭ al omuluĭ a satisfăcut tóte aşteptările sale religióse.

Dar dacă existenţa altaruluĭ dovedeşte existenţa luĭ Dumnedeŭ şi presupune existenţa religiuneĭ, existenţa bisericeĭ

---

[2]). Cicero, De legibus I, 8.

[3]). Ideea luĭ Plutarch este că: „Τογενικὸν τῆς ὑπάρξεως τοῦ θεσμοῦ τήν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ ἀποδεικνύει“.

creştine, prin însăşĭ istoria sa, dovedeşte că este singura biserică, care predică omuluĭ pe adevěratul Dumneḑeŭ. Ea dovedeşte că este singura religiune care póte să pună pe om în o legătură demnă cu Dumneḑeŭ, ființa supremă, unindu-l cu Dumneḑeŭ duhovniceşte prin o legătură harică, plină de har şi adevěr.

Decĭ fiind-că adevěrata idee despre Dumneḑeŭ, nu o putem avea de cât de la *Biserica creştină*, şi cu acest nume astăḑĭ se presintă maĭ multe bisericĭ, voiŭ arăta fasele prin care ea a trecut, ca ast fel să viŭ la adevěrata biserică a luĭ Iisus Christos, la aceea care predică în puritatea eĭ religiunea pe care el a revelat o omuluĭ. Căcĭ existența acésta a maĭ multor bisericĭ creştine, diferite între ele prin modul de a concepe şi predica evangeliul şi învěțătura cea mântuitóre a credințeĭ, constată că acéstă biserică a trecut prin diferite fase, şi că nu tóte bisericile pot fi adevěrate.

Spre acest sfîrşit trebue să recurgem la însăşĭ origina eĭ; trebue să vedem cum a înțeles'o Iisus Christos şi sfințiĭ sěĭ apostolĭ, ca în urmă *cu acéstă biserică tip, divină şi apostolică*, să comparăm şi să verificăm pe tóte, spre a afla pe cea adevărată.

Biserica creştină este Biserica luĭ Iisus Christos, aşezěmêntul divin şi etern pe care el l a dat ómenilor ca eĭ, în societate, prin acest aşeḑěmênt să fie d'a pururea în legătură harică cu Dumneḑeŭ pentru a putea duce adevěrată viață morală şi a se învrednici de mântuire.

De la el (Iisus Christos), dar să învěțăm care, şi cum este eternul sěŭ aşeḑěmênt.

Iisus Christos, nu ne vorbeşte despre biserica sa (ecclesia) în evangeliĭ de cât de treĭ orĭ [4]), şi anume: în evangeliul de la Matheĭ XV, 18; XVIII, 17 bis şi XVI, 18, dar locul clasic, în care el ne denotă biserica sa, este cel de la Matheĭ XVI, 18 [5]).

Din drépta înțelegere a acestor locurĭ vom avea norma şi canonul despre drépta şi adevěrata biserică a luĭ Iisus Christos.

---

[4]) Comp. Math. XVI. 14; XXI, 11 etc.

[5]) Locurile din cele-l-alte scrierĭ ale Nouluĭ Testament în care apostoliĭ vorbesc despre Biserică în aceéşĭ însemnare în care a înțeles'o Christos, sunt fórte multe. Comp. Galat. I, 13; I Corint. X, 32; XII, 28 etc.

Imprejurarea şi momentul în care Iisus Christos ne vorbeşte în locul clasic despre Biserica sa, sunt din cele maĭ solemne. Despre Iisus circulaŭ în Israil diferite veştĭ şi ideĭ. Uniĭ îl credeaŭ de Ilie profetul, alţiĭ de Ieremia, alţiĭ de Ioan Botezătorul, alţiĭ îl socoteaŭ drept un profet din Nazaret. Iisus ştia tóte acestea şi că poporul neputându-şĭ esplica faptele şi minunele luĭ, aveaŭ despre el diferite credinţe. Faţă cu tóte acestea el voeşte a întări pe apostoliĭ şi prin eĭ pre toţĭ următoriĭ săĭ, în adevĕrata credinţă ce trebue să o aĭbă despre el; voesce a le spune cum trebue să'l creadă şi să'l mărturiséscă. Spre acest sfîrşit, el întrébă pe apostoliĭ săĭ: „dar voĭ cine ḑiceţĭ că sunt? In numele tuturor apostolilor respunde Petru: „*Tu eştĭ Christos Fiĭul luĭ Dumneḑeŭ cel viŭ*"; şi la acéstă mărturisire revelată a luĭ Petru, Iisus face acea frumósă paranomasie şi respunde prin memorabilele cuvinte: *Tu eştĭ Petru şi pe acésta piatră voiŭ zidi Biserica mea* [6]).

Acestea sunt împrejurările în care Iisus ne vorbeşte despre Biserica sa.

Că aci nu este vorba nicĭ de sinagoga Vechiuluĭ Testament, nicĭ de însemnarea restrânsă a cuvêntuluĭ spre a înţelege zidirea materială, ce coprindea ecclesia, se învederéză de la sine. Istoria evangelică şi întréga istorie a creştinismuluĭ ne constată că nimenĭ nicĭ odată n'a înţeles acésta. De altmintrelea o ast-fel de însemnare este respinsă de context şi de însăşĭ cuvintele luĭ Christos. Istoria Nouluĭ Testament ne constată că Iisus Christos a înţeles *Biserica sa proprie*, viitórea sa Biserică, care va consta din aceia cari îl vor mărturisi şi crede ca şi Petru: *de Christos Fiĭul luĭ Dumneḑeŭ*, şi uniţĭ prin acéstă credinţă şi mărturisire, *vor compune societatea aleşilor luĭ Dumneḑeŭ, purtând numele luĭ Iisus Christos şi formând Biserica sa.*

Subiectiv dar Biserica luĭ Iisus Christos este el Insuşĭ, şi mărturisirea cea dréptă despre el, iar obiectiv sunt ceĭ ce îĭ urméză luĭ, ceĭ care aŭ şi profeséză acéstă dréptă credinţă şi mărturisire despre el.

Ast-fel înţelésă biserica luĭ Iisus Christos, elementele eĭ constitutive sunt: „Dumneḑeŭ, descoperit nouĕ prin Iisus „Christos, Fiĭul şi cuvêntul luĭ Dumneḑeŭ, Dumneḑeŭ a-

[6]). Comp. Math. XVI, 13 sep.

„devĕrat, întrupat pentru a mântui pe om, ca subiect al „credinţeĭ nóstre; şi credinţa acésta, ce trebue să o avem „noĭ ómeniĭ despre el. Ea dar cuprinde: „*pe Dumnedeŭ, drépta credinţă despre el şi pe credincioşĭ*“.

Unde dar este Dumnedeŭ, drépta credinţă despre El descoperită ómenilor prin însuşĭ Fiĭul sĕŭ, Domnul nostru Iisus-Christos, şi ceĭ ce sunt uniţĭ între eĭ pe basa acesteĭ drepte credinţe şi mărturisirĭ, acolo, şi aceea *este adevĕrata sa biserică.*

Aceasta este şi trebue a înţelege prin biserica luĭ Iisus Christos. Dar pentru a nu se părea că numaĭ prin o simplă teorie am ajuns la acéstă idee despre adevĕrata biserică a luĭ Iisus să venim la fapte.

Cine însă ar putea să ne dea adevĕrata idee, şi să ne povĕţuéscă maĭ bine şi maĭ sigur cum trebue a înţelege şi a judeca despre biserica luĭ Iisus Christos? Socot că apostoliĭ sĕĭ, aceia carĭ aŭ primit de la El puterea ca orĭ câte vor lega şi vor deslega aci pe pămênt în biserica sa, vor fi legate şi deslegate şi în cerurĭ [7]. Iisus confiind acestora evangeliul sĕŭ, eĭ sunt singuriĭ ceĭ maĭ în stare şi ceĭ maĭ în drept a ne povăţui, iar prin cuvintele: „*Precum m'a trimis pre mine Tatăl, aşa vĕ trimit şi eŭ pe voĭ*“ [8], dându-le în modul cel maĭ solemn tótă puterea asupra consolidăreĭ şi lăţireĭ bisericeĭ sale, aceştia, cred, sunt singuriĭ carĭ ne pot da adevĕrata imagine a bisericeĭ sale. De la apostolĭ dar să învĕţăm adevĕrata biserică.

Aicĭ însă, fiind că trecem de la Iisus Christos la apostoliĭ sĕĭ, ţin a face următórea notă.

De la început am numit Biserica Creştină, Biserica luĭ Iisus Christos, şi continuŭ am afirmat: *biserica sa, biserica întemeĭată de El.* Dar la acésta teologiĭ protestanţĭ cu toţiĭ mĕ combat în cor, chiar şi mulţĭ dintre teologiĭ rom-catolicĭ, ba încă póte şi uniĭ teologĭ ortodoxĭ, seduşĭ de ceĭ întâĭ. Aceştia, origina bisericeĭ creştine o vĕd în epoca apostolică; eĭ o consideră ca fruct al activităţeĭ apostolice, ca instituţie a lor. La aceştĭ teologĭ despre o biserică, înţeleg ecclesie, a luĭ Iisus Christos, întemeiată de el, nicĭ vorbă nu este. Christos, după eĭ, s'a mărginit numaĭ a predica şi instrui pe apostoliĭ sĕĭ; iar ideea *d'a constitui*

---

7) Comp. Ioan, XX, 21.
8) Comp. Ioan, XX, 23.

o societate saŭ adunare deosebită, din ceĭ ce vor crede în Christos, acésta, ḑic eĭ, este a apostolilor.

Intrégă acéstă teorie este diametral opusă celor conţinute în istoria Evangelică; iar consecinţele ce aŭ decurs şi decurg încă până în ḑiua de astăḑĭ din ea, sunt, pe ḑi ce merge, maĭ funeste pentru bisericile acelor ce o profesézā. Căcĭ ea, separând biserica de Christos, acésta rĕmâne ca instituţiune umană, cu care, precum chiar se şi întâmplă, face orĭ cine ce voeşte.

Dar nu este aci nicĭ timpul, nicĭ locul pentru a intra în o examinare specială a acesteĭ funeste teoriĭ. Ţinem numaĭ a constata că ea este contrară istorieĭ Evangelice. In Evangeliĭ vedem pe Iisus că alege pe apostoliĭ sĕĭ, şi ĭĭ consideră ca *aleşĭ* din lume; [9]) şi în lume fiind, sunt deosebiţĭ de lume. Evangelistul Luca ne spune chiar ceva maĭ mult. El ne învaţă că Iisus, pe lângă ceĭ 12, a maĭ avut şi alţĭ şapte ḑecĭ de discipulĭ. Ce dar eraŭ aceştia toţĭ pe lângă Iisus pe care îl urmau pretutindenĭ, dacă nu Biserica sa, despre care ne vorbeşte şi la care chiamă pe toţĭ ómeniĭ?

Dar să nu se crédă că n'aŭ dreptate şi teologiĭ protestanţĭ precum şi adoratoriĭ lor. Iisus nu este *fundatorul uneĭ Societăţĭ*, dar Stifler einer gemeinschaft, dupĕ norma societăţilor şi a corporaţiunilor lumeştĭ, care separate de ceĭ l-alţĭ ómenĭ să trăéscă după statutele lor numaĭ pentru membriĭ lor, precum acestora le place a vedea în biserica creştină şi bisericile apostolice.

Convin perfectamente cu marele istoric al universităţeĭ din Berlin, D-l Dr. Adolf Harnack şi cu toţĭ adepţiĭ seĭ, că ast-fel de societate, Iisus Christos, n'a înfiinţat. Acest merit îmĭ place să-l refus chiar şi apostolilor. Dupĕ credinţa nóstră a creştinilor ortodocşĭ, *Fiĭul luĭ Dumneḑeŭ, întrupat pentru mântuirea genuluĭ uman, chiamă pe toţĭ fiiĭ luĭ Adam spre a forma biserica sa, iar meritul instituireĭ uneĭ societăţĭ în genul şi categoria corporaţiunilor şi El şi apostoliĭ sĕĭ l'aŭ lăsat reformatorilor.*

Biserica creştină dar, nu'şĭ are origina sa de la om; ea este Biserica luĭ Dumneḑeŭ şi a luĭ Iisus Christos [10]) şi

---

[9]) Comp. Ioan VI, 70; XIII, 18; XV, 16, 19.
[10]) Comp. Math. XVI, 18. Acta XX, 28. Rom. XVI, 1; I Corint. I, 2, etc.

apostolică este întru atât numaĭ, întru cât ea s'a lăţit şi consolidat prin predica şi activitatea apostolilor luĭ Iisus, carĭ după ordinul ce li s'a dat de învĕţătorul lor [11]) aŭ chemat pe toţĭ ómeniĭ spre a forma biserica sa.

Pe basa tradiţiuneĭ orale a luĭ Iisus despre Biserica sa, apostoliĭ predicând tuturor ómenilor evangeliul mântuireĭ, aŭ înfiinţat în diferite locurĭ bisericĭ. Era natural ca ceĭ ce credéŭ în lumina evangelică, să se deosebéscă de aceia carĭ cu ideile lor religióse se aflaŭ în întuneric şi în umbra morţeĭ. Dar aceste bisericĭ apostoliĭ nu le privéŭ ca isprava şi opera lor, ci *ca împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ pe pământ, ca trupul luĭ Iisus Christos, ale căruia membre considerau pe toţĭ ceĭ ce credeaŭ în El* [12]).

Acéstă apreciare apostolică este de mare însemnătate şi ne denotă fórte mult. Ea ne resumă tot conţinutul prediceĭ lor, despre Dumneḑeŭ, Iisus Christos, mântuirea ómenilor etc., şi ne învaţă, că tóte acestea sunt şi se află numaĭ în biserică şi prin ea se comunică ómenilor, ca prin semnul vĕḑut ce légă pe credincioşĭ cu Iisus Christos.

Dar practica apostolilor ne constată că eĭ n'aŭ înţeles că predica evangeliuluĭ trebuea să fie ceva numaĭ subiectiv, d'a confia adică credincioşilor evangeliul ca simple ideĭ religióse pe care eĭ trebuia să le aibă, ci aŭ înţeles'o obiectiv. Spre acest sfârşit eĭ constituesc biserica luĭ Iisus Christos în societate vĕḑută, organisată, de aĭ căria membri să se practice voia cea sfântă a luĭ Dumneḑeŭ, că eĭ prin credinţa lor şi prin faptele isvorâte din acéstă credinţă să aspire de a fi perfecţĭ ca şi Dumneḑeŭ cel din cerurĭ — Tatăl lor.

Ast-fel apostoliĭ presintă biserica luĭ Iisus ca societatea (κοινωνία) care oferă ómenilor mântuirea; şi atât din istoria evangelică, cât şi din tóte cuvintele apostolilor, referitóre la ea, se constată că adevĕrata biserică n'o constituesc de cât *drept credincioşiĭ*, aceia care sunt unițĭ prin aceéşĭ *dréptă credinţă şi mărturisire evangelică şi apostolică* despre Dumneḑeŭ, Iisus Christos, întruparea sa, viaţa şi faptele sale, mórtea, învierea, înălţarea sa la cerurĭ şi trimiterea mângâitoruluĭ, Duhul adevĕruluĭ, carele de la Tatăl să purcede, *spre*

[11]) Comp. Mat. XXVIII, 20.
[12]) Comp. I, Corint. VI, 15. Efes V, 30.

a fi pururea în Biserică, pentru a o conduce și a renaște pre credincioșĭ prin harul sĕŭ.

Apostoliĭ dar chiamă pe toțĭ ómeniĭ la evangeliŭ și predică tuturor ceea ce aŭ învĕțat de la Iisus Christos despre mântuirea ómenilor. Eĭ le predică drépta credință, și mărturisirea prin care se pot mântui, și pe basa prediceĭ lor, se întemeéză biserica luĭ Iisus Christos, singura *care unește pe credincioșĭ cu Dumnedeŭ și în afară de care nu există mântuire, căcĭ ea este singurul mijloc prin care primim adevĕrata descoperire a treipostaticuluĭ Dumnedeŭ, viața harică și posibilitatea dobândireĭ viețeĭ eterne.*

Acésta este rațiunea pentru care apostoliĭ consideră Biserica ca corpul luĭ Iisus Christos, și pe credincioșĭ ca membrele acestuĭ corp. Și din descrierea ce-ĭ face apostolul Paul, în special, în prima epistolă către Corintenĭ cap. 12 și 14, avem tipul adevĕrateĭ bisericĭ a luĭ Iisus Christos.

Din istoria apostolică dar, vedem că biserica s'a consolidat prin predica apostolilor. Eĭ aŭ întemeiat'o pe basa drepteĭ credințe primită de la învĕțătorul lor și aŭ organisat'o ca societate vĕdută, în care, prin predică și sfintele mistere se întreține legătura harică și Christos este în mijlocul credincioșilor, revărsând asupra lor harul sĕŭ [13]).

Dar predica apostolilor de la început a avut vrajmașĭ, și Biserica întemeiată pe cuvêntul evangeliuluĭ predicat de eĭ a avut a lupta, atât în contra inimicilor internĭ, carĭ se aflaŭ în însășĭ sânul bisericeĭ, cât și contra celor ce nu credeaŭ în Christos. Apostoliĭ însă o apără, atât cu cuvêntul cât și prin scrierile lor, sfătuesc pre credincioșĭ, să se păzéscă de usurpatorĭ, *și să remână statornicĭ în adevĕrata credință ce li s'a încredințat,* ascultătorĭ și supușĭ întru tóte povățuitorilor lor, *episcopilor și preoților instituițĭ de apostolĭ a-ĭ conduce, povățui și păstori.*

Ast-fel în timpurile apostolilor drépta credință și biserica cea adevĕrată s'a apărat contra tuturor atacurilor interne și externe prin însășĭ activitatea și supravegherea apostolilor; ĭar dupĕ mórtea lor, acéstă sarcină aŭ avut'o următoriĭ lor, Episcopiĭ și Presbiteriĭ cu ajutórele lor Diaconiĭ, aceia pe care eĭ ĭ-aŭ constituit în locul lor conducĕtorĭ aĭ bisericeĭ luĭ Christos, și povățuitorĭ aĭ credincio-

[13]) Comp. Math. XVIII, 20, XXVIII 20 și Efesenĭ I, 22 seg.

şilor. Aceştia aŭ apărat drépta credinţă a bisericeĭ şi adevĕrata învĕţătură primită de la eĭ prin cuvêntul scris şi prin tradiţiunea orală. Eĭ prin Sinódele ce aŭ ţinut, aŭ respins din sînul bisericeĭ pe toţĭ aceia cari voiaŭ a înjosi şi a mistui evangeliul în judaismul Vechiuluĭ Testament, în filosofiile orientale saŭ în elenismul clasic.

Cu modul acesta în decursul timpuluĭ multor secule *drépta credinţă* este una, una fiind şi biserica cea adevĕrată a luĭ Christos cunoscută şi recunoscută de toţĭ sub numele de Biserica *una*, *sântă, catolică* şi *apostolică a luĭ Christos* în antitesă şi spre deosebire de Sinagogele şi „parasinagogele eresiarchilor şi ale ereticilor, cărora li se contestă chiar şi numele de biserică (ἐκκλησία).

Dar lăsând la o parte pe toţĭ aceĭa pe care Biserica cea adevĕrată în decurs de aprópe 10 secole continuŭ ĭ-a esclus din sînul sĕŭ, ca decăduţĭ şi deviaţĭ de la drépta credinţă şi adevĕrata tradiţiune divină şi apostolică, astădĭ vedem acésta una, sântă şi mare biserică a luĭ Christos divisată în treĭ marĭ bisericĭ, fie care din ele cu pretenţia de a fi şi d'a representa adevĕrata biserică a luĭ Christos, acea biserică care s'a consolidat prin predica apostolilor sĕĭ.

Acestea sunt: *Biserica creştină catolică şi apostolică ortodoxă de resărit*, *biserica apusuluĭ şi biserica protestantă.*

Nu voiŭ intra în examinarea detaliată a faptelor carĭ aŭ provocat scisiunea, dar pentru a verifica pe fie care din acestea voiŭ stabili norma pe care biserica a urmat'o de la început pentru a salva *drépta credinţă* şi pentru a se deosebi de ceĭ ce voiaŭ a o usurpa.

Elementele constitutive ale bisericeĭ luĭ Christos în basa tradiţiuneĭ apostolice, fiind: *Doctrina*, *cultul şi organele canonice prin care se întreţine legătura harică*, aceia dintre credincioşiĭ luĭ Iisus Christos care faţă de acestea aŭ *adevĕrata tradiţiune evangelică şi apostolică* şi o mărturisesc, aşa precum li s'aŭ trădat de apostolĭ, aceia compun *adevĕrata biserică apostolică.*

Deci biserica pe basa acesteĭ norme. De îndată ce cineva se abătea de la adevĕrata învĕţătură despre Dumnedeŭ cel prea mărit în Treime, propoveduit de apostolĭ, saŭ contesta organisaţiunea bisericeĭ, fie că acela ar fi fost un singur individ saŭ o întrégă biserică, eraŭ declaraţĭ de abătuţĭ, schismaticĭ şi hereticĭ, adică despărţiţĭ şi deo-

sebiți de adevĕrara Biserică. Ear ea, Biserica cea adevĕrată, pentru a nu părea staționară și pentru a nu lăsa nicĭ cea maĭ mică umbră de bănuélă în spiritele credincĭoșilor, determină și explică pe basa evangeliuluĭ și a tradițiuneĭ apostolice păstrată de la început în biserica, tóte cestiunele ce se agitaŭ și aceste hotărârĭ ale eĭ, devin în urmă ca *normă a credințeĭ* stabitite sub egida apostolică, ἔδοξεν ἡμῖν καὶ πνεύματι ἁγίῳ [14]) de unanimitatea celor ce eraŭ însărcinațĭ cu conducerea bisericeĭ, devenéŭ dogmele bisericeĭ.

Trebue însă a fi bine constatat că în acéstă procedură a bisericeĭ nu este vorba de o desvoltare a doctrineĭ și a dogmelor bisericeĭ, precum susțin în special teologiĭ protestanțĭ, și înfluențațĭ de eĭ chiar și uniĭ teologĭ ortodoxĭ, ci numaĭ de o explicare și precisare oficială și autentică a lor din partea bisericeĭ universale, *singura în drept d'a hotărî și a stabi doctrina pe basa tradițiuneĭ păstrată de la început.*

Ast-fel a procedat biserica în decursul c lor dintâĭ nouĕ secole față cu toțĭ eresiarhiĭ și cu tóte sectele eretice cari aŭ voit a altera doctrina și învĕțătura cea dréptă, fie prin sfeterisire, fie prin întroducere de novisme, în doctrină, cult, ritual, etc.

In decursul acestor secole, Biserica prin decisiunile sinódelor sale ecumenice și locale șĭ-a luat deplina sa desvoltare doctrinală și latreutecă, și organisându-se în totul pe basa tradițiuneĭ apostolice păstrată de la început, 'șĭ-a fixat și determinat dogmele, cultul, ĭerarhia și tot ce 'ĭ trebuia spre a fi adevĕrata κοινωνία a luĭ Dumnedeŭ cu ómeniĭ; acea κοινωνία în care Dumnedeŭ prin organele ce conduc biserica, prin apostolĭ și următoriĭ acestora, Episcopiĭ și prin presbiterul instituit de aceștia, rechiamă și readuce la sine pe omul cel cădut prin pĕcat, carele ca ființă liberă prin credința sa se justifică, se sânțește și conlucră spre mântuirea sa.

Biserica în tot timpul lupteĭ păstréză în totul drépta credință, doctrina, cultul și organisațiunea sa, și este adevĕrata biserică a luĭ Christos, *una, sântă, catolică și apostolică*, deosebindu-se de tóte sectele eretice prin păstrarea *adevĕrateĭ tradițiunĭ și unitatea credințeĭ.*

---

[14]). Comp. Acta, XV, 28.

Cunoscută fiind acum norma pe care biserica a avut'o şi a practicat'o pentru a'şĭ salva *unitatea credinţeĭ şi a organisaţiuneĭ sa'e*, aşa precum le primise de la apostolĭ şi precum le stabilise pe basa tradiţiuneĭ orale pastrate de la eĭ, astăḑĭ când vedem că treĭ marĭ Bisericĭ, *Biserica de rĕsărit*, *Biserica Romeĭ* şi *Biserica protestantă*, acéstă din urmă cu maĭ multe afiliate şi maĭ a'es ultima cu nenumărate, vin şi fie care din ele se pretind a fi adevĕrata biserică a luĭ Christos, cred că înainte de a intra în examinarea şi expunerea fie-căria din ele, putem a priori spune care din ele este Biserica cea adevĕrată a luĭ Christos. De sigur nu póte fi alta de cât aceea care a rĕmas *stabil neclintită pe basa tradiţiuneĭ păstrată de la început de biserica cea adevĕrată a celor 9 dintâĭ secole.* Maĭ precis aceea care ne represintă pe acea biserică, care, în cele 9 secole de luptă s'a distins prin *unitatea credinţeĭ* şi era privită de toţĭ *ca adevĕrata biserica a luĭ Christos.*—Or care din cele treĭ marĭ bisericĭ creştine astăḑĭ existente, care s'a depărtat şi diferă de aceea biserică, prin întroducere de novisme saŭ în doctrină, dogme şi cult, saŭ prin sfeterisire în acestea, se înţelege de la sine, şi este indiscutabil, că acea biserică a deviat de la tipul şi imaginea adevĕrateĭ bisericĭ a luĭ Christos.

Dar cred că nu este destul a rĕmânea la acéstă specificare generică. In interesul Sf. Bisericĭ creştine catolice şi apostolice de rĕsărit este d'a intra în o examinare maĭ de aprópe a celor l-alte două bisericĭ spre a se vedea şi constata adevĕrata biserică.

Nouĕ secole împlinite Biserica luĭ Christos a fost una, păstrând, pot ḑice, în totul unitatea credinţeĭ.

In unele bisericĭ ale apusuluĭ existaŭ micĭ diferinţe, pot ḑice, fără importanţă privitóre maĭ ales pe cult şi ritual. De la secolul al VI încep a se arăta şi óre carĭ inovaţiunĭ dogmatice.—Apare chiar Filioque şi în secolele următóre (VI, VII şi al VIII) îl vedem admis de multe din bisericile creştine din apus. La începutul seculuĭ al IX (anul 809), însăşĭ biserica Romeĭ este silită a'l întroduce în simbolul Niceno-Constantinopolitan, dar protestul luĭ Papa Leon al III (755—816), care a ordonat să se scrie pe două table de aramă simbolul credinţeĭ fără adaos, şi însoţit de memorabilile cuvinte: Haec Leo posui amore et cautela ortodoxae fidei, să se pună şi să se păstreḑe în

biserica sf. Petru din Roma, va fi d'a pururea cea maĭ sdrobitóre probă contra bisericeĭ Romane, că ea a întrodus novisme şi a falşificat credinţa.

Tot în secolul al IX biserica rĕsăritului prin celebrul Patriarh Foţie face atentă biserica Romeĭ asupra acestuĭ adaos la Simbolul credinţeĭ, care alteréză doctrina adevĕrată a bisericeĭ şi duce la un dualism, precum şi asupra altor practice religióse ne recunoscute de biserică; însă şefiĭ bisericeĭ Romane, cariĭ încă de pe atuncĭ îşĭ pregăteaŭ calea pentru a se decreta de vicarĭ aĭ luĭ Petru şi aĭ luĭ Christos, de capĭ vĕḑuţĭ şi infailibilĭ aĭ bisericeĭ aci pe pământ, nicĭ n'aŭ voit să auḑă de sfătuirile amicale ale luĭ Fotie şi urmatorilor sĕĭ. Încordarea relaţiunilor merge până la anul 1054, când delegaţiĭ Papeĭ (Leon al IX) în ḑiua de 16 Iulie se întroduc în templul sf. Sofiĭ din Constantinopol pe când se oficia sf. Liturgie şi depun pe sf. Masă, separaţiunea lor de biserica de Constantinopol şi de tóte bisericile orientuluĭ.

Odată emancipată de legătura unireĭ Biserica Romeĭ, liberă d'a lucra pe calea novismelor, concepu cu totul altfel noţiunea despre biserică. Christos şi apostoliĭ remaseră ideĭ abstracte. Lor li se substitui Papa ca vicar al luĭ Christos şi Petru, cap vĕḑut al bisericeĭ, cu autoritate absolută a o conduce, administra şi hotărî. Evangeliul, tradiţiunea apostolică şi învĕţătura bisericeĭ. sunt la disposiţiunea Papeĭ. El ca locoţiitor al luĭ Christos şi al luĭ Petru, hotărăşte şi decide în numele luĭ Dumneḑeŭ, totul în biserică; cum că ast-fel a devenit biserica luĭ Christos şi a apostolilor în mânele Papilor, voiŭ cita înseşĭ cuvintele lor şi profesiunea lor de credinţă relativ de acest articol.

Iată ce ne spune cathechismul Roman despre biserică. Ea este; „Populus fidelium esse per universum orbem dis„persus, cujus unus est rector et gubernator invisibilis „quidem Christus, visibiles autem is qui Romanam cathe„dram Petri apostolorum principis legitimus succesor, te„net, de quo fuit illa omnium Patrum ratio et sententia „consentiens, hoc visibile caput ad unitatem ecclesiae con„stituendam et conservandam necesarium fuise" (Cath. Rom. I, 10, 2) [15]). Conciliuluĭ Tridentin părându-i-se a-

[15]) Comp. şi II, 7, 24, Paler ac moderator universalis ecclesiae ut Petri succesor Christique domini verus et legitimus vicarius praesidet.

cestea ca prea puţine maĭ adăogă: „ipsius dei in terris vi-„carius.... pro suprema potestate sibi in ecclesia universa „tradita... et cujus auctoritate et prudentia, quod univer-„salis ecclesiae expediat statuatur (comp. Concil. Trid. 6, 1; 14, 7, indulg. 25).

Ast-fel privind era o necesitate ca să'l declare de infailibil [16]).

Şi când Biserica Romană condusă de capul papilor ajunse a transforma biserica luĭ Iisus Christos în instrument de inquisiţiune, din cultul eĭ a face o reeditare, sub altă formă a idololatrieĭ, şi din ertarea pĕcatelor, prin indulgenţă, mijlocul de specula cea maĭ josnică şi maĭ degradată, atuncĭ spiritele sătule de o ast-fel de biserică se declară contra *capuluĭ eĭ veḑut, contra locoţiitoruluĭ* luĭ Petru şi al luĭ Dumneḑeŭ pe pământ, protestară contra uneĭ ast-fel de bisericĭ şi rupseră legăturile lor cu ea.

Iată apariţiunea bisericeĭ creştine protestante.

Dar şi aceştia în lupta lor disperată contra tiranieĭ bisericeĭ Romane, voind a rupe cu novismele introduse de ea în biserică, voind a rupe cu diferitele tradiţiunĭ cărora biserica Romeĭ le atribuia origina în adevĕrata Biserică, *caḑură în altă extremitate.* Aceştia cu escluderea novismelor, a tradiţiilor false şi conrupte, atacară şi esenţialul bisericeĭ: doctrina, organisaţiunea şi cultul. Eĭ cu ideea că reduc biserica luĭ Christos la adevĕrata eĭ formă şi natură, că o curăţesc de tóte tradiţiunele umane şi cu credinţa că revin la adevĕrata biserica apostolică, aŭ atacat tradiţiunea şi prin ea elementele constitutive ale Bisericeĭ: doctrina, cultul, şi tot ce se referă la tradiţiunea autentică a Bisericeĭ.

Odată alunecaţĭ pe panta d'a ataca şi desfiinţa, eĭ sunt un factor diametral opus următorilor bisericeĭ Romane şi tot aşa de periculos ca şi ceĭ ce voiaŭ a tot adăoga la doctrină, cult şi organisaţiunea bisericeĭ. Uniĭ aŭ introdus tot ce a plăcut şi convenit Papeĭ, aleşilor luĭ şi intereselor lor, ceĭ d'al doilea aŭ desfiinţat chiar şi ceea ce a compus biserica, de la Christos şi apostolĭ şi până la schismă. Pre-

---

[16]). Comp. Can. din vatican de la 8 Dec. 1869—10 Oct. 1870 socotit ca al XX Conc. ecumenic fu visitat de 767 prelaţi. In a 4 şi ultima şedinţa plenara infailibilitatea fu admisa cu 633 glasurĭ contra 2. de şi în şedinţa din 13 Iulie erau pentru infailibilitate numaĭ 451 glasurĭ.

cum aceĭ dintâiŭ aŭ substituit luĭ Christos, apostolilor și adevĕrateĭ bisericĭ, pe Papa și biserica condusă dupĕ dictamentul intereselor sale; d'asemenea acești din urmă aŭ făcut din Christos, apostoliĭ și biserica cea adevĕrată, noțiunĭ abstracte, rĕmânênd ca fie care credincĭos, care se consideră de la început ca *sânt*, să crédă ce va voi și cum va voi și să se conducă de rațiunea sa, fără a fi ținut să respecte și să se supună uneĭ norme stabilite, relativ de biserică, doctrina, cultul și organisațiunea eĭ.

Cum că ast-fel aŭ înțeles și înțeleg protestanțĭ noțiunea despre biserică, ne învederézà *mărturisirea lor de credință*. Și să nu ne pară curios, afirm, mărturisirea lor de credință, căcĭ de și resping mărturisirea bisericeĭ *una*, *sântă*, *catolică* și *apostolică,* aŭ însă o alta cu care aŭ înlocuit'o. Aŭ confesiunea lor, cunoscută sub numele de Confesio Augustana, care în art. 6 și 7 iată cum definește biserica : „*Congregationem sanctorum* in qua evangelium „recte docetur et recte administrantur sacramenta".

In adevĕr ast-fel concepută ideea despre biserică de șefiĭ reformațiuneĭ, următorilor lor le-a fost fórte lesne se desfiinţeze *ĭerarhia și sacerdoțiul*, căcĭ cum se póte face deosebire între sfințĭ și ce nevoe aŭ eĭ de organele bisericeĭ, prin care să se comunice harul luĭ Dumnedeŭ și sânțenia? Le-a fost lesne *să atace și să reducă misteriile*, căcĭ sfințĭ fiind, n'aŭ nevoe de ele. Ceva maĭ mult, s'aŭ credut pe sine fórte capabilĭ pot dice singurĭ capabilĭ, și liberĭ a înțelege fie-care cum va voi doctrina și dogmele credințeĭ; acésta era de altmintrelea o consecință maĭ mult saŭ maĭ puțin logică ce resulta din ideea ce o aveaŭ despre eĭ; *căcĭ dacă sânțiĭ nu vor ști cum să crédă și să mărésca pre Dumnedeu, cine altul va putea a'l cunóște?*

Cu modul acesta opera începută de reformatorĭ a fost condusă și complectată cu succes de următoriĭ și adepțiĭ lor. In zadar unele spirite maĭ calme și pacifice ca Winer, Hofman și alțiĭ aŭ voit a pune stăvilar curentuluĭ. Biserica reformată s'a divisat în atâtea congregațiunĭ câte sunt politiile pe unde eĭ se află, și fie, că fie-care din ele crede și pretinde că recte docet evangelium, et recte administrat sacramenta; dar nicĭ una nu se cunóște pe alta, *nicĭ prin Christosul pe care îl profesézà, nicĭ prin misteriile de cari n'aŭ nicĭ o idee în tótă viața lor.*

Cu ideile doctrinale despre Christos și Biserica sa, aŭ

mers până acolo, în cât pre Fiïul luï Dumneḑeŭ l'aŭ pus în rândurile reformatorilor, și un Luter, Melanchton și alțiï aŭ maï mult drept și merit la constituirea bicericeï de cât *Insușĭ acela ce a suferit mórtea pe cruce pentru mântuirea întreg genuluĭ uman.* In fața chiar a ortodoxilor lor și a celor maï fanaticĭ protestanțĭ, *Iisus Christos nu este de cât omul istoric și providențial, al caruia evangeliu*, dar numaĭ așa cum îl înțeleg eĭ, — *trebue admirat*, căcĭ el însușĭ l'a aplicat în faptele și viața sa, devotându-se cu ĭubirea sa către Dumneḑeŭ până la mórte, pentru care se póte cu dreptul numi Fiïul luĭ Dumneḑeŭ [17]).

„Acestea sunt cuvintele cu cari Teologiï protestanțĭ „înalță pe Christos după catedrele lor și tot cam aceste „sunt și acelea cu carı pastoriĭ lor îl proslăvesc în bisericile lor“!

Din acéstă privire generică asupra celor două bisericĭ a Romeĭ și a protestantismuluĭ, fie cine vede și se convinge, că ele au deviat și aŭ desbrăcat adevĕrata biserică a luĭ Christos de caracterul eĭ *evangelic și apostolic, de caracterul eĭ divin.* Fie cine vede că ambele se edifică pe doctrıne, tradițiunĭ și organisațiunĭ, cu caracter *absolut și eminaminte uman.* Pe carĭ uniĭ, așa de mult le-a înmulțit și înflorit, în cât aŭ ajuns la credința de a susține că mântuirea lucréză ca *ex opere operato;* iar pentru ceĭ-l-alțĭ tot ce aparține bisericeĭ externe, cult, ritual, biserica vĕḑută însășĭ *sunt tipurĭ* fără nicĭ o importanță și valóre religiósă, de și în realitate eĭ înșușĭ nu lipsesc d'a avea multe, fórte multe tipurĭ.

Nu voesc a abusa de paciența D-vóstră spre a vĕ arăta modul cum se privesc și se califică uniĭ pe alțiĭ următoriĭ luĭ Papa și următoriĭ luĭ Luter. Totul este concentrat în aceste două numenĭ, carĭ s'aŭ substituit luĭ Christos, spre a ĭ sfeterisi *Biserica, pe care el a rescumpărat'o cu scump sângele sĕŭ.*

Dar pe când ambele aceste bisericĭ se gratifică una pe alta, în modul cel maĭ nedemn, în tot ce privește articolul de credință privitor pe biserică, dogme, cult, ĭerarhie, organisațiune, moravurĭ, etc. acusându-se reciproc, că aŭ usurpat și falșificat totul; și uniĭ și alțiĭ, bisericeĭ creștine ortodoxe de rĕsărit, de consens, nu-ĭ găsesc alt defect de

[17]). Comp. vederile și aprecierile luĭ Weiss, Beischlag Luthard etc. *în viața luĭ Iisus Christos.*

cât acela că *în ce privește dogmele, cultul și biserica*, ea **a rĕmas staționară pe basa tradițiunilor păstrate și consfințite de la început prin decisiunile sinódelor ecumenice și locale din cele dintâiŭ 9 secole.**

Față cu acéstă acusațiune ce se aduce bisericeĭ creștine ortodoxe de orient, o mărturisesc că, ca teolog al acesteĭ sf. Bisericĭ orĭ de câte orĭ o întimpin prin cărțile teologilor catolicĭ și protestanțĭ, nu pot a-mĭ stĕpâni bucuria ce simt; căcĭ eĭ, în mânia lor, spun și imprimă acesteĭ bisericĭ, tocmaĭ norma care convine și constitue caracterul adevĕrateĭ bisericĭ. Și tóte acestea le atribue bisericeĭ nóstre.

Nu numaĭ atât, dar eĭ imprimă acesteĭ bisericĭ adevĕratul caracter al bisericeĭ luĭ Iisus Christos, consolidată prin predica apostolilor sĕĭ. Față cu acéstă gravă(!!) acusațiune ce ni se aduce, putem mândrĭ respunde: Da, am remas staționarĭ pe basa dogmelor, a cultuluĭ și tot ce privește pe biserică, și am păstrat adevĕrata tradițiune așa cum am primit'o de la Christos și apostoliĭ sĕĭ, și acela pe cari aceștia ĭ-a pus și constituit în următorĭ al lor, supraveghetorĭ pentru păstrarea și propoveduirea drepteĭ credințe.

Și dacă aceste este singurul pĕcat pe care îl are Biserica creștină ortodoxă de orient, noĭ ne felicităm că am putut și putem a'l purta. Il vom păstra în tot-d'auna, căcĭ avêndu-l, el ne servește de semn distinctiv că suntem adevĕrațĭ următorĭ aĭ aceluia care, Dumnedeŭ fiind, a venit în lume și a suferit mórtea pentru pĕcatele nóstre și a căruia învĕțătură despre El și biserica sa am păstrat'o și n'am alterat'o.

Acest adevĕr istoric despre adevĕrata biserică a luĭ Christos, mărturisit de altmintrelea în modul cel maĭ oficial în unanimitate, maĭ ales de teologiĭ protestanțĭ, se clarifică prin studiul istorieĭ bisericeștĭ, însă prin studiul eĭ, *critic, drept* și *imparțial.*

In acest sens și avênd d'a pururea în vedere aceste condițiunĭ indispensabile adevĕrateĭ istoriĭ, mĕ voiŭ sili prin acest curs de istoria bisericéscă a arăta fasele prin care a trecut Biserica Mântuitoruluĭ nostru de la întemeerea eĭ și până astădĭ.

D.

ETICA EVOLUŢIONISTA ŞI ETICA CREŞTINA.

(Urmare. Veḑĭ Biserica Ortodoxă, anul XVII, No. 2).

Trăim în timpul surogatelor. Oamenii aŭ descoperit surogate pentru orĭ-ce, chĭar pentru mijlócele de treĭ cele maĭ neaparate. Acesta este caracterul timpuluĭ nostru. Se jertfeşte fondul spre a se păstra forma. Englesul practic al nostru cunóşte semnele timpuluĭ şi nu vrea să rĕmână maĭ pre jos de progresul general. El desfiinţază datoria şi ne oferă ca surogat al eĭ *plăcerea*. De aci înainte plăcerea se va sui pe tronul, pe care a domnit până acum datoria. Implinirea statornică a datorieĭ va face la urmă pentru noĭ, dupĕ Spencer, din datorie o plăcere, aşa că dupĕ ce adaptarea va fi durat şi va fi prosperat în destul, toţĭ ómenii *vor face de plăcere ceea ce fac în general astă-ḑĭ din sentimentul datorieĭ.* Incă de pe acum, afirmă Spencer, sentimentul obligaţiuneĭ faţă cu diferite datoriĭ altruiste de căpitenie a *ajuns la unit cu totul latent în spirit.* Aşa se întâmplă că un om de afacerĭ, stăruind cu sirguinţă la ocupaţiile sale, ajunge să aĭbă atâta plăcere de ele, că numaĭ cu greŭ să decide la repaus. Bărbatul întreţine şi ocroteşte pre soţia sa fără să cugete la o datorie „Conştiinţa multor ómenĭ, ḑice Spencer, a ĭeşit acum din stadiul în care sentimentul despre o putere ce comandă e unit cu judecata despre onestitatea fapteĭ. Omul în adevĕr onest, cum se

póte *întâlni când şi când (!)* nu numaĭ nu visaze vre-o constrîngere politică, religiósă s'aŭ socială când îşĭ împlineşte o datorie, ci nu se gândeşte nicĭ chĭar la o obligaţie ce şi-ar impune-o singur. El face binele din un simplu sentiment de plăcere pentru conduita sa şi chĭar devine nerăbdător dacă l'ar împedica ceva să-şĭ facă acéstă plăcere" [1]).

Dar aicĭ o întrebare. Este óre *morală* orĭ-ce faptă săvêrşită din plăcere? Plăcerea ce ne face alinarea fómeĭ e de-ajuns ca să dea mâncăreĭ caracterul de faptă morală? Mâncarea în sine este o faptă moral-indeferentă. Ea devine bună dacă se face cu gând orĭ intenţie bună şi într'un mod cuviincĭos pentru o fiinţă cuvêntătóre. Cine mănâncă numaĭ de plăcere nu lucră ca un om cu judecată, ci ca un animal, şi modul seŭ de a mânca va vădi regulat acest caracter animal. Tot aşa este şi cu lucrările unuĭ om de afacerĭ. Dacă el îşĭ face treburile numaĭ de plăcere—*de se póte închipui vre-o dată un atare om*, atuncĭ conduita sa este legală, saŭ el face în mod *material* şi esterior ceea ce ordinea morală pretinde, dar acéstă conduită nu este morală, pentru că partea integrantă a conduiteĭ în adevĕr morale este *disposiţia morală din lăuntru*. Aceĭaşĭ faptă esternă d. e. împărţirea de milostenie póte fi o faptă bună saŭ rea, *după intenţia saŭ disposiţia interióră* a făptuitoruluĭ. Cine dă milostenie spre a'şĭ sătura deşărtăcĭunea sa, saŭ spre a seduce pe un sĕrac la fapte rĕle, lucrézâ moral-reŭ. Iar cine dă milostenie spre a veni aprópeluĭ în ajutor la nevoe, lucrézâ moral-bine. Dar tóte acestea sunt distincţiunĭ netrebnice pentru o etică ce ar voi să creeze şi animalelor drepturĭ de cetăţenie pe terenul moral, şi de aceea consideră binele ca tot ce face plăcere *în general.*

Dar să ne întórcem gândirea din acéstă parte neplăcută spre a ne desfăta cu frumosul tabloŭ ce Spencer înfăţişază privirilor nóstre. Da, o adevĕrată mângăĭere! Toţĭ ómeniĭ vor fi odinióră adaptaţĭ aşa de perfect la mediul lor, că

[1]) Les Bases ect. p. 110. 111.

plăcerea va da înlăturĭ sentimentul datorieĭ. Pentru noĭ virtutea va fi plăcere, viciul îngreţoşare! „Faptele de ordine înaltă, necesare pentru desvoltarea armoniósă a vieţeĭ vor fi (în stare de adaptare desĕvêrşită) tot aşa de ordinare şi de lesnicióse, ca şi faptele inferióre care pornesc din simple dorinţĭ. *Sentimentele morale în timpul, locul şi proporţia ce li e proprie, vor povăţui pe ómenĭ tot aşa de spontan şi de exact, cum ĭĭ povăţuesc acum sensaţiile trupuluĭ*" [1]). Aşa dar în acea stare fericită nu vom avea de cât a ne lăsa în voia inclinărilor şi pornirelor nóstre imediate, momentane, şi ordinea morală a universuluĭ va fi restabilită. Ce ar maĭ lipsi aicĭ ca să se înrórcă vârsta de aur a luĭ Saturn? Da, atuncĭ pe colini pururea verzi resuna-vor armoniĭ dulcĭ. Ce bine va fi atuncĭ la lumina cea neînserată a sórelui! Tóte lacrimele se vor usca şi vom fi toţĭ ca Dumneḑeŭ (Fac. III, 5).

Ne temem însă, că intrarea în acest paradis va fi încuiată. Ceea ce va fi acolo, nu póte fi nicĭ când aicĭ,—în acéstă lume. Evoluţia este, cum am vĕḑut, un călăuz fórte nedestoĭnic. Negreşit Spencer întru una repetă, că *esercitarea continuă va face la urmă din împlinirea fie-căreĭ datoriĭ o plăcere*. Dar cu acéstă espresie amestică la o-laltă lucrurĭ adevĕrate şi falşe.

Este netăgăduit ca prin eserciţiŭ o acţiune póte deveni uşóră şi *până la un grad* plăcută. Deprinderea, ḑice proverbul, uşurează povóra. Tocmaĭ din acest adevĕr aŭ dedus filosofiĭ şi teologiĭ de de-mult, dupĕ esemplul luĭ Aristotel, necesitatea virtuţeĭ. Până când n'avem nicĭ o desteritate la bine, esercitarea luĭ este ostenitóre şi impovorătóre pentru noĭ, ca cântarea din clavir pentru musicantul începĕtor. Iar dacă prin esercitare am câştigat o mare desteritate, atuncĭ binele ni este uşor şi plăcut *în óre-carĭ limite*.

Am ḑis „în óre-carĭ limite". Căcĭ despre ivirea unor aptitudinĭ şi organe cu totul noĭ prin adaptare nu póte

1) Les Bases p. 111

fi absolut vorbă. Aptitudinele şi organele pot ajunge la o însemnătate practică în lupta pentru existenţă *numaĭ dacă sunt capibile de lucrare* şi servesc în óre-care chip celuĭ ce le posedă ca un mijloc de luptă. Insă cum puteaŭ nişte rudimente să devină aptitudinĭ şi să se desvolte gradat în decursul unuĭ period fórte lung, când eraŭ absolut incapabile de lucrare şi prin urmare nefolositóre, ba chĭar vătămătóre în lupta pentru existenţă? Cu ce se va fi început *întâĭul esercițiu*, ce a produs o aptitudine nouă? [1]).

Am ḑis apoĭ „până la un grad". Căcĭ ar fi pe dos a crede, că puterile existente sunt capabile de o desvoltare fără de marginĭ. Experienţa ne arată în destul că puterile nóstre legate de organe nu sunt capabile de o desvoltare ilimitată. Orĭ cât ne-am esercita a merge saŭ a alerga, nime nu va putea trece peste o limită óre-care. Tot ast-fel este şi cu munca. De sigur ţĕraniĭ noştri se esercită de veacurĭ, din moşĭ strămoşĭ cu munca cea grea a câmpuluĭ. Nu cum-va urméză de aicĭ că munca de diminéţă până séra a ajuns pentru dênşiĭ o plăcere în sine fără a considera că'şĭ ţin viaţa cu ea? Dacă legea de adaptare a luĭ Spencer ar fi adevĕrată, săteniĭ noştri în fie-care diminéţă ar trebui să se veselească şi să salte de bucurie, că a sosit pentru eĭ ciasul plăcereĭ şi al mulţumireĭ. De aseminea meseriaşiĭ noştri ar trebui să se pună la lucru cu aceĭaşĭ bucurie ca şi la masă. Dupĕ o esercitare de miĭ de anĭ în mâncare şi bĕutură, stomahul nostru trebue să fi progresat fórte mult în funcţionarea sa şi în plăcerea ce resultă din acésta. Totuşĭ putem afirma, că plăcerea ce a simţit Isac mâncând lintea sa, n'a fost maĭ mică de cât plăcerea ce simt astă-ḑĭ ceĭ ce umblă dupĕ mâncărĭ delicate pe la mese bogate. Decĭ e mare greşală a trage din capabilitatea de disvoltare, ce este mărginită, nişte conclusiĭ aşa de esagerate cum face Spencer.

Dar chĭar fiind dat că puterile nóstre ar fi capabile

[1]) Comp. despre acésta T. Pesch, Die grosseu Weltrătsel II, 261.

de desvoltare nemărginită, de ce folos ar fi acésta pentru desĕvêrșirea morală a omuluĭ? De nicĭ un folos. Căcĭ, cu cât o aptitudine e maĭ desvoltată, cu atât urmăreşte maĭ mult obiectul eĭ, de óre-ce în el află mulţumirea sa. Cum însă omul are aptitudinĭ fórte feliurite, urméză că cu cât aceste aptitudinĭ tind maĭ mult la plăcerea lor—adică sunt centrifugale, cu atât maĭ tare trebue să fie şi puterea centripetală—voea, ca să le ţină în frâŭ ca pe nişte caĭ aprigĭ şi să le siléscă a conlucra în armonie. Prin urmare cu desvoltarea aptitudinelor omuluĭ trebue să créscă în paralel şi necesitatea şi *dificultatea stĕpânireĭ de sine.*

Negreşit, dacă pornirele nóstre inferióre ar admite de sine judecată şi ar fi aşa de bune să ĭa în consideraţie inclinările superióre ale omuluĭ, atuncĭ póte s'ar întemeĭa de sine în om ordinea. Dar inclinările inferióre sunt órbe, ele nu vĕd şi nu aud altă nimic afară de plăcerile trupuluĭ, cibum et venerem. Acesta este cerul lor. Spencer va aştepta mult şi bine ca stomahul seŭ să simţă plăcere de virtute şi ordine. Omul decĭ va trebui să supună tot-dé-una cu putere instinctele inferióre celor superióre şi să restabilească ast-fel în sine ordinea morală. Şi de acéstă lucrare trebue să se apuce fie-care om în persónă. *Moralitatea este afacerea cea maĭ proprie a inimeĭ omuluĭ.* Ea nu îngădue a fi îngrijită de alţiĭ. In acest sens, însă numaĭ în acesta, adoptăm cuvêntul luĭ Hartmann, că precum omul nu se póte îngrăşa când alţiĭ mănâncă, aşa nu se póte face bun când alţiĭ sunt moralĭ.

Acéstă ordine morală şi armonie din om nu e decĭ un element, ce se póte *eredita.* Fie-care om trebue să o căştige şi să o întărească prin luptă. Esperienţa ne învaţă, că omul n'aduce cu sine în lume virtutea. Negreşit, unul póte să aĭbă din naştere un temperament maĭ favorabil, un naturel maĭ bun de cât altul, dar acésta este numaĭ o *condiţie* favorabilă. Ea singură nu e suficientă a stabili ordinea şi armonia în aptitudinele omuluĭ. Pentru acésta fie care om trebue a se educa în moralitate, fiind-că fie-

care om, orĭ-care ar fi aptitudinele sale ereditare, are în sine stofă pentru un sfânt ca și pentru un nelegĭuit. El din cea maĭ fragedă vrîstă trebue condus a se înfrâna, a supune rațiuneĭ instinctele firescĭ ale trupuluĭ. In acésta consistă educația morală. Omul trebue să continue tótă viața acéstă educație ce începe din copilăria sa. Dacă o negligeză, ea este perdută și rĕlele porniri ajung ĭarășĭ a precumpăni. Pe calea acésta a ajuns din un apostol al Domnuluĭ un Iuda, și din regele cel maĭ înțelept un Solomon desfrânat.

V. *Impĕcarea Egoismuluĭ cu Atruismul.*

Póte s'ar imagina, că *egoismul* saŭ *plăcerea* este destul de tare spre a hotărî pre om la un mod de traiŭ epicureic, în care grija sa cea maĭ mare va fi binele seŭ personal pe pămênt. Insă ast-fel de ordine nu e de-ajuns pentru *societate*, chĭar dacă o privim curat lumeșce. Omul nu viețuește singur, ci se vede încunjurat de alțĭ ómenĭ, care și eĭ voesc a trăi și a prospera. Decĭ cum va ajunge *egoismul* a uni în o totalitate plină de unitate și de ordine miĭ de tendințĭ centrifugale și contradictoriĭ? *Lupta pentru existență, supravețuirea ființeĭ celĭ maĭ adaptate* sunt formulele magice ale dascaluluĭ evoluțiuneĭ. Cel ce este maĭ bine adaptat în acéstă luptă, cel ce are armele cele maĭ bune, și pumnul cel maĭ vânjos, în fine cel ce este maĭ priceput a se folosi de însușirele sale superióre (*digestie sănĕtósă și sînge rece*),—acela ajunge stĕpân pe situație. Motorul principal a acesteĭ lupte generale este fără îndoĭală egoismul crud, aversiv și rece, ce'ĭ gata să'șĭ țină ḑilele chĭar cu prețul sângeluĭ semenilor seĭ.

Decĭ, cum va resulta fericirea generală din acéstă luptă sĕlbatică și egoistă? Cum va putea evoluția *să nege la urmă caracterul seŭ original*, ba chĭar să se transforme în estremul seŭ și ca prin farmec să facă o armonie curată din

încurcătura celor maĭ marĭ estreme? Iată problema ce Spencer s'apucă să deslege. Asupra eĭ vom îndrepta acum luarea aminte.

*

Filosoful nostru ne duce maĭ întâĭ în *familie* spre a scóte aicĭ de faţă cu noĭ din pĭatra cea virtósă a egoismuluĭ isvorul saltător al fericireĭ familiare. Ideĭa fundamentală a sa, pe care negrişit o esprimă fórte confus şi acoperit, şi care trebue aprópe smulsă din espunerile sale întinse şi pline de repetiţiĭ, se póte resuma în modul următor:

Egoismul priceput în combinaţiĭ este fiul cel întâĭ născut al evoluţiuneĭ. El la început tratéză ca pe un rob, ba chĭar calcă în picĭóre pe Altruism, fratele sĕŭ maĭ mic. Insă cu cât egoismul înaintează în vîrstă, cu atât înţĕlege maĭ bine, că fără altruism n'o póte scóte la capăt; acesta'ĭ este indispensabil spre a se îndulci deplin de plăcere. De aceea începe a se apropia de altruism, îl dă la învĕţătură şi'l cultivă, aşa că acesta ajunge un fecĭor de casă destoĭnic, un armaş iscusit, un bucătar escelent, ĭar la urmă intră în intimitate cu stĕpânul seŭ şi'ĭ ajută a da vieţiĭ o formă desĕvêrşită.

Iată pe scurt istoria împăcăreĭ de tot secrete a egoismuluĭ cu altruismul. Iată-ne în miezul, aşĭ putea ḑice, în focularul teorieĭ luĭ Spencer ce este *proprie* luĭ în opunere cu teoriile altor filosofĭ. *In fond Spencer n'a făcut de cât o compilare din Bentham şi Epicur.* Morala sa samănă cu capul luĭ Ianus ce avea două feţe. Pe o faţă se vede Bentham cu deviza sa despre fericirea generală (Altruismul), ĭar pe cea-l-altă Epicur cu devisa sa despre cea maĭ mare plăcere posibilă în viaţă (Egoismul). Spencer se aşază aşa ḑicênd în mijloc, între ambiĭ filosofĭ şi ḑice: Tu Bentham aĭ drept să cerĭ fericirea generală ca resultatul vieţiĭ morale; dar doreştĭ ca ómeniĭ să facă acéstă fericire ţelul *direct* şi *imediat* al conduiteĭ lor, şi aicĭ eştĭ în eróre. Iar tu, Epicur,

aĭ drept, dacă cerĭ de la fie-care individ să-şĭ satisfacă deplin plăcerea; vreĭ însă, că *chĭar adĭ*, în *evoluţia încă defectuósă* a genuluĭ nostru, fie-care să ajungă la cel maĭ înalt grad de plăcere, fără amestec de durere, şi aicĭ cadĭ în eróre. Dar aveţĭ răbdare amêndoĭ. Incredițī-vě în *procesul meŭ de adaptare*. Dacă evoluţia va fi progresat în destul, atuncĭ fie-care om urmărind în chipul luĭ Epicur satisfacerea deplină a plăcereĭ sale, tocmaĭ prin acésta se va înfăţişa de sine ca resultat fericirea generală, cum o doreşte Bentham.

Dar dovezile pentru împĕcarea minunată, ce se aşteaptă între Bentham şi Epicur, altruism şi egoism? Filosoful nostru ĭa de basă espunerilor sale un principiŭ desvoltat în partea a treĭa a Sociologieĭ sale, pe care aicĭ îl repetă şi voeşte a'l motiva. Acest principiŭ dice: „In cursul evoluţiuneĭ a avut loc constant o împĕcare între interesele specieĭ, întersele născĕtorilor şi interesele descendenţilor". Cu cât ne urcăm de la organismele inferióre la cele maĭ superióre, cu atât maĭ mult se va asigura scopul conservăreĭ specieĭ *„cu maĭ puţine jertfe de vĭaţă* a indivizilor tinerĭ şi adulţĭ precum şi cu maĭ puţine jertfe a vieţeĭ părinţilor pentru viaţa descendenţilor" [1]).

Spencer înţĕlege prin *jertfă* tot feliul de devotare, chĭar inconşcientă şi fără voe a vieţiĭ propriĭ în favórea vieţiĭ altuĭa. Firesce de aicĭ urméză imediat, că orĭ-ce naştere este o jertfă şi că pe treptele cele maĭ inferióre de existenţă domneşte maĭ multă jertfire,—era cât pe ce să dicem—maĭ mult spirit de jertfire. Pe treptele cele maĭ inferióre ale vieţiĭ propagarea are loc une orĭ prin perderea născĕtoruluĭ. Dacă ne urcăm pe treptele maĭ superióre espunerea vieţiĭ propriĭ la naştere diminuazĕ din ce în ce şi maĭ nicĭ de cum nu maĭ este însoţită de conştiinţa jertfireĭ. Pe aceste trepte superióre, *lucrările altruiste în fa-*

1) Les Bases etc. 207.

vórea indivizilor tinerĭ servesc în acelaşĭ timp a satisface innstinctele părintescĭ. Dacă urmărim aceste relaţiĭ în sus pe treptele diverse ale omenireĭ şi dacă observăm cu cât maĭ adese ne dă impulsiune de a îngriji de copiĭ ĭubirea de cât datoria, *vedem interesele împăcêndu-se până la punctul, că părinţiĭ sunt fericiţĭ în realitate numaĭ dacă fericirea copiilor e asigurată.* Dorinţa multor soţĭ sterpĭ ca să aĭbă copiĭ şi adoptarea de copiĭ în unele casurĭ arată cât sunt de necesare aceste lucrări altruiste, spre *a produce orĭ-care plăceri egoiste.* Se póte aştepta chĭar, ca un noŭ progres al evoluţieĭ, producênd în pararel cu desvăluirea natureĭ umane *o dimniuare a fecondaţieĭ* şi prin urmare a sarcinilor părinteştĭ, să aducă o stare în care cu mult maĭ mult de cât astă-ḑĭ plăcerile vieţiĭ adulte să consiste în a perfecţiona generaţia nouă şi în a asigura totodată fericirea sa imediată“ [1]).

Diminuarea fecondaţieĭ pe treptele maĭ de sus ale vieţiĭ! Da, se înţĕlege că Spencer are nevoe de acéstă diminuare spre a ne putea arăta cum sarcinele părintescĭ vor descreşte din ce în ce maĭ mult. Numaĭ aşa póte face plausibilă asertiunea, că egoismul părinţilor singur va fi de ajuns a asigura fericirea familieĭ. *Dar cum se împacă acéstă aserţiune cu principiile sale?* Evoluţiunea cată să urmărescă pe tótă linia *prelungirea vieţiĭ.* Decĭ cum póte descreşte fecondaţia pe treptele maĭ de sus ale vieţiĭ, saŭ, ceea ce e tot una, *cum póte sta pe loc prelungirea vieţiĭ aşa ḑicênd în simburele eĭ?* Nu cum-va evoluţiunea din rîvna de a servi filosofuluĭ nostru va renunţa pe treptele maĭ de sus la problema sa de căpitenie şi se va deda numaĭ la nimicurĭ? De la început (Partea II) am dovedit cât e de contradicĕtóre acéstă presupunere.

Să privim apoĭ şi altruismul ce Spencer face să rĕsară din pămêntul sec al egoismuluĭ. El în tóte privirele e

---

[1]) Les Bases etc. p. 208.

vrednic de *jertfa* caracterisată aicĭ maĭ sus. Sub altruism adică filosoful nostru înțelege orĭ ce faptă, ce *în cursul normal al lucrurilor aduce folos altora în loc de a folosi faptuitoruluĭ însușĭ*[1]) De aceia Specer întâlnește altruismul de când s'a ivit viața pe pămênt. Cea maĭ infimă vietate, care cedând instintelor sale órbe, naște urmașĭ, lucrează în adever *altruist* și folositor. Fără îndoială că stimulentul subiectiv la acéstă lucrare este satisfacția egoismuluĭ adică—plăcerea. Dar prin ea se aduce folos altora deci este în adevĕr altruistă. De sigur ar fi neertat a aștepta un altruism maĭ superior de la o etică, ce singură mărturisește că împrumută principiile sale din fisică și biologie.

Și apoĭ cât e de idilică împĕcarea egoismuluĭ cu altrnismul! Negreșit pe hârtie îĭ șéde fórte bine acesteĭ împăcărĭ. Dar ia să aruncăm o privire în viața practică. Până astă-dĭ trebue să fi înaintat mult în familie împecarea interesel or ostile. Când a fost însă viața familiară maĭ destrămată și maĭ sguduită de cât astă-dĭ? Ar trebui să ne întórcem la timpurile decadențeĭ împĕrățieĭ Romane spre a afla o situație analógă cu cea din timpul nostru. Spencer se face că nu știe de numerul cel mare al divorsurilor în tabăra cultureĭ moderne. In Francia abuzurele strigătóre a provocat acum câțĭ va anĭ o lege nouĕ asupra divorsuluĭ, ce este fórte indulgentă cu *partea slabă* a ómenilor, ajunșĭ pe treapta de sus a evoluțiuneĭ. Ce adeveresc însă divorsurele? Oare că familia a ajuns un paradis, în care singură plăcerea și mulțumirea instintelor egoiste aduce fericirea generală?

Dar să ne gândim la *sarcinele* viețiĭ conjugale de care vorbesce însușĭ Spencer. Puținĭ soțĭ sunt scutițĭ de necazurile trupeștĭ, la care face alusie Apostolul Pavel (1 Corint. VII, 28). Cât de adesea se întâmplă că în căsătorie

---

[1]) Les Bases etc. p. 173.

plăcerea durézá o zi iar căința tótă viața. Căcĭ căsĕtoria este și trebue a fi o legatură pe viață. Și apoĭ grija cea mare pentru mersul înainte al familieĭ, pentru buna creștere sufletéscă și trupéscă a copiilor! De aceea avem tot dreptul a afirma că de o viață familioră fericită pot avea parte numaĭ soțiĭ în care virtutea și temerea de Dumneḑeŭ a prins rădăcină.

Negreșit la animal unicul motiv al conduiteĭ este a'șĭ satisface plăcerea egoistă saŭ necesitatea instinctivă. La om însă slavă Domnuluĭ, nu este tot așa. Nu dór că viața familiară n'ar fi unită cu nici un fel de plăcere. Acéstă presupunere ar fi o lovire în înțelepciunea luĭ Dumneḑeŭ. Cine ar voi a se maĭ căsători dacă viața familiară ar aduce numaĭ osteneli și jertfe? In casul acesta Dumneḑeŭ n'ar fi îngrijit de ajuns pentru conservarea societățeĭ ceĭ dintâiŭ și maĭ necesare, ce este temelia tuturor celor l-alte. Din contra. Spre a da ómenilor o impulsiune eficace pentru conservarea proprie și a specieĭ, Dumneḑeŭ a unit cu viața familiară în căsătorie mulțumirĭ fireștĭ. Dar aceste mulțumirĭ nu sunt de ajuns spre a întemeia o familie în ordine, cum e cuviincios pentru ómenĭ raționalĭ, care viețuesc unițĭ pre pământ, spre a ținti la destinația lor cea vecĭnică. In o ast-fel de viață familiară rĕmâne încă loc destul pentru stĕpânirea de sine morală, pentru dragoste credință și jertfire în sensul maĭ nobil al cuvêntuluĭ (nu cum o ia Spencer). Decĭ, spre a întemeia o familie nu e de ajuns a căuta numaĭ trup frumos, ochĭ fermecatorĭ talie sveltă, mâinĭ albe și delicate și alțĭ nurĭ trupeștĭ, saŭ numaĭ zestre mare și alte folóse materiale ci trebue a căuta maĭ ales un caracter bun, modestie, devotament, înțelegere, virtute [1]. Departe de noĭ a vedea idealul vieței morale a familieĭ în o stare, în care părințiĭ întemeiază

---

[1]) Chrisostom, Quales ducendae uxores.—In Genesim, 48. Comp. Clim. Alexandr. Pedag. III, 1.

fericirea familieĭ pe satisfacerea necurmată a instinctelor lor egoiste, pe vânarea constantă a plăcereĭ trupeştĭ!

*

Dacă acum este o greutate maĭ mult de cât penibilă a a înfiinţa o viaţă morală demnă de om în familie numaĭ *pe tendinţĭ egoiste la plăcere*, greutatea se măreşte fireşte însutit când se tratéză despre relaţiile din afară de familie, din *societate*. Spencer însă plin de încredere în evoluţiune nu se sfieşte nicĭ de acéstă cutezare. Să vedem deci cu ce meşteşug voeşte el a face cu putinţă lucrurĭ ce sunt cu neputinţă.

Spencer face bucuros următórea concesie:

Până când societatea e încă puţin desvăluită, egoismul şi altruismul staŭ faţă'n faţă încruntaţĭ şi înarmaţĭ până în dinţĭ. Numaĭ din o necesitate neînduplicată se încheĭă armistiţiĭ şi tocmelĭ; necesitatea conservăreĭ propriĭ impune individuluĭ a subordina bineluĭ general o parte din interesele sale propriĭ. Dar cu ast-fel de compromise fireşte nu se póte înfiinţa o etică absolut cerectă şi o conduită absolut bună moral. De aceea astă-dĭ chĭar de am face tot ce ne stă prin putinţă, nu vom ajunge la o moralitate absolută, fiind-că genul ominesc este fórte imperfect adaptat, cu alte cuvinte: fiind-că astă-dĭ binele comun încă nu se póte asigura fără a jertfi în totul saŭ în parte viaţa individuală şi plăcerile individuale.

Totuşĭ aceste compromise cu jertfele lor sunt transitoriĭ. Ele atârnă de existenţa societăţilor ce sunt în luptă. Indată ce cu progresul evoluţiuneĭ resbóĭele şi duşmăniile interne vor inceta, *industrialismul* va deprinde pe toţĭ a respecta cum se cuvine drepturile altora [1]). Omul atuncĭ nu va maĭ face altuĭa daune, va da fie-căruĭa ce este al seŭ şi va păzi punctual tocmelile făcute. Evoluţiunea nu

[1]) Les Bases etc. p. 117.

se va opri aicĭ. Dreptatea generală va da mâna cu binefacerea, aşa că ómeniĭ fără vre-o tocmeală vor face uniĭ altora serviciĭ gratuite.

Tóte aceste sună de minune. De sigur, *dacă* odată nu vor maĭ sbucni rĕsbóie, dacă lupta generală pentru existenţă se va preface în armonie generală, atuncĭ, *da*, atuncĭ se pot întâmpla cele ḍise de Spencer maĭ sus. Ar putea fi vre-o îndoĭală despre acésta? Dar e cestiunea, cum am putea scăpa de acest fatal *dacă?* Rĭdice Spencer vĕlul ce zace asupra acesteĭ transformărĭ de tot taĭnice.

Respunsul ce ne dă el este în fond acesta:

„*Simpatia este radăcina dreptăţeĭ precum şi a bine-facereĭ*“ [1]. Ea va face la urmă din ambele virtuţĭ o plăcere pentru noĭ. Dar acest respuns e dat maĭ întâĭ numaĭ în treacăt, aşa că rĕmâne aprópe nebăgat în samă. Par'că Spencer se teme a rosti acéstă teză din capul loculuĭ pe faţă şi în tótă însemnătatea sa, ca să nu sperie pe cetitor. De aceea ne duce cu mare încunjur şi cu multe paralogiĭ întunecóse până la locul unde ni'ĭ dat a vedea cum din rădăcina simpatieĭ odrasleşte dreptatea şi dragostea.

Simpatia rădăcina dreptăţeĭ! Ce nu se póte în lumea acésta! Cine ar fi gândit că judecătoriĭ noştri osîndesc pe făcătoriĭ de rĕle la munca silnică pe viaţă din simpatie? Şi dacă ne'mplinim datoriile, şi plătim dările publice, facem acésta din simpatie! Acum se esplică de ce Spencer o ĭa pe departe ca să ne facă a înţĕlege acéstă observaţie revoltătóre

Cum am auḍit maĭ sus, *fericirea generală* este resultatul final a evoluţiuneĭ; dar ea nu póte fi *ţelul nostru direct şi imediat*, cum voea Bentham. Din contra *ţelul cel maĭ apropiat* trebue a fi împlinirea *condiţiilor* de care atârnă binele general în orĭ-ce societate şi din care resultă acesta de sine la urmă [2]. Condiţiile însă nu sunt altele,

[1] Les Bases etc. p. 127.

[2] Les Bases etc. p. 189.

de cât a observa drep/atea negativă şi positivă şi binefacerea.

Dar care va fi motivul eficace de a păzi aceste condiţii? *Plăcerea.* Aici Spencer repetă din noŭ ceea ce afirmase mai nainte. Evoluţiunea cată să aibă proprietatea minunată *de a face plăcute tóte acţiunele necesare din viaţa socială.* Deci apucând pe drumul lui Epicur, ajungem la fericirea generală a lui Bentham. Nu trebue a ne'nchipui că plăcerile şi durerile, cum ele se'nţeleg în teoria evoluţiunei, sunt ceva *obiectiv* şi *invariabil.* Ele variaze după structura şi starea subiectivă a celui ce le simte [1]). Pentru unul e plăcut ceva ce pentru altul póte fi neplăcut şi vice-versa. Acésta se afirmă nu numai despre plăcerile inferióre, de sentiment, de gust ect. ci şi despre plăcerile mai înalte de emoţiune. Un animal ce trăieşte singuratic, cu o organisaţie adaptată acestei stări nu trădează nici o nevoe de presenţa semenilor sĕi. Pe când animalile ce trăiesc în cârduri, daŭ semne de nemulţemire dacă s'a despărţit de cârd. „In cazul întai nu esista o structură nervósă, ce ar afla în societate sfera sa de activitate. In cazul al doilea acéstă structură esistă“ [2]).

Tot aseminea lege cată se domnească şi în rasele umane. Căci de şi ele se deosebesc între sine mai puţin de cât speciile de animale, totuşi deosebirile visibile staŭ în legătură şi cu deosebiri *invisibile*, iar acestea—cu o predilecţie pentru diferite moduri de trai. Tribul Mantras d. e. are atâta dragoste de libertate şi dispreţ de ori-ce asociaţie că la cea mai mică ceartă indivizii se despărţesc spre a trăi apoi cu totul împrăştieţi. Din contra tribul Damaras e fórte puţin dispus la luptă, dar în schimb are multă admiraţie pentru cel ce întreprinde să'l supună puterei sale. Idealul vieţii popórelor nomade diferă de al popórelor res-

---

[1]) Les Bases p. 154 şi m. d.

[2]) Tot acolo etc. p. 155.

boinice *după diferiţna structureĭ nervóse.* Aceste fapte demonstră, că neplacerea de o acţiune óre-care nu se razimă pe vr' un caracter al natureĭ acţiunelor ci pe esistenţa facultăţilor, ce esercită acţiunele respective [1]).

Urméză apoĭ o sfătuire pătrundĕtóre de a lepăda credinţa veche, că natura fie-căreĭ fiinţĭ s'a creat special pentru ea şi că natura omuluĭ ar fi imutabilă, sau că unele acţiunĭ sunt neplăcute din natura lor. S'avem *încredere* în succesele continue ale adaptăreĭ [2]).

Dar acéstă *încredere*, cu tóte asigurările luĭ Spencer a remas pentru noĭ la *zero.* Am vĕḑut maĭ sus la ce se reduce pretinsa capabilitate a omuluĭ de adaptare fără maĭgenĭ. Aŭ genul omenesc nu s'a esercitat de veacurĭ în datoriile necesare făr'a simţi până azĭ că aceste datoriĭ ar fi ajuns pentru el o plăcere? Bólele şi suferinţele de tot feliul n'aŭ dininuat; lacrimile nu s'aŭ imputinat. Şi dacă tóte înclinările şi acţiunile animalelor aŭ a fi reduse la organisaţia şi instinctele lor, ce lucréză cu necesitate, resultă ceva de aicĭ pentru omul raţional şi liber?

Noĭ tocmaĭ am avisat la istorie. Dar filosoful nostru crede că chiar acest avis îĭ servesce pentru ideile sale. Diferinţa de caracter între *sĕlbaticĭ* şi *cilivisaţĭ* cată să fie în tocmaĭ cum se aştéptă după adaptare. Aşa d. e. sĕlbaticul are o plăcere continuă de vânat, iar omul civilisat n'are atâta plăcere. Din contră *omul primitiv* este maĭ puţin capabil de deligenţa continuă de cât cel civilisat. Sĕlbaticul se caracterisază prin cruzime pe când ómeniĭ civilisaţĭ *n'aŭ toţĭ plăcere de a pricinui altora durere*, de şi sunt între eĭ uniĭ la care încă persistă acest caracter sĕlbatic [3]).

Dar acest avis nu e favorabil teorieĭ evoluţiuneĭ, cum am vĕḑut maĭ sus. *Tocmaĭ pentru că la om se observă un*

---

[1]) Les Bases p. 156 şi m. d.
[2]). Les Bases etc. p. 160.
[3]) Les Bases etc, pag. 159.

progres iar la animal nu, vom conchide că în amêndoĭ lucrézä puterĭ, ce diferă esenţial. Progresul genuluĭ omenesc, despre care am vorbit maĭ sus este apoĭ de aşa fel, că nu se póte esplica cu ajutorul adaptăreĭ mecanice şi al eredităţeĭ. Spencer însuşĭ concede, că diferitele rase umane se deosebesc între sine fórte puţin. El îşĭ ĭa refugiu la deosebirĭ *invisibile*. Dar cu ce drept afirmă esactul nostru cercetător lucrurĭ, pe care nu le-a vĕḑut, pentru că sunt invisibile? Aceste deosebirĭ fisice nu există nicĭ de cum. Pentru acésta n'avem nevoe a invoca cercetărĭ anatomice. E de-tul faptul, că nu numaĭ indivizi sĕlbaticĭ ci *seminţiĭ întregĭ se pot ridica în scurt timp pe o tréptă înaltă de moralitate şi civilisaţie*. Misionariĭ din America de Nord şi Sud, în special din Paraguay aŭ isbutit a aduna seminţiĭ rătăcitóre prin pădurĭ şi a le obicĭnui în scurt timp a fi morale, muncitóre şi virtuoase. Ast-fel misionariĭ puteaŭ relata că viaţa creştină şi virtuósă a neofiţilor lor se póte compara cu viaţa celor maĭ bunĭ creştinĭ din Europa. Óre schimbarea *structureĭ nervóse*, s'aŭ a ţesăturelor neuro-musculare va esplica acest fapt? Apoĭ cum se va esplica prin procesul progresiv *faptul*, că multe seminţiĭ sĕlbatice sunt blânde şi inofensive, pe când civilisaţiĭ ajung adesea la un grad înalt de cruzime? E destul a ne aminti în acéstă privire numerósele góne sîngeróse asupra creştinilor.

Cu tóte acestea filosoful nostru nu lasă dovada sa istorică despre adaptarea progresivă. O ochire în istoria omenireĭ cată să dovidéscă adaptarea continuŭ crescêndă. Nu putem trece peste un pasaj strĕlucit a luĭ, căcĭ acesta ne arată la ce afirmărĭ de necreḑut a târît pe Spencer nălucirea adaptăreĭ sale, şi cât de bine este croită adaptarea sa pe trupul industrialismuluĭ liberal.

Compromisul între egoism şi altruism cată să se fi restabilit *de sine gradat*. Evoluţiunea socială a adus o stare, în care drepturile individuluĭ la productele munceĭ sale şi la plăcerile ce decurg din ele, se afirmă positiv din ce

în ce maĭ mult. In acelaş timp recunóscerea drepturelor altuia şi deprinderea de a respecta aceste drepturĭ aŭ făcut progrese însemnate [1]. La sĕlbaticĭ interesele personale se deosebesc încă puţin de interesele altora. De asemenea în primele fase ale civilisaţieĭ nu sunt încă recunoscute drepturele fie căruia, cum dovedeşte sclavia şi servagĭul. Dar cu înaintarea civilisaţieĭ lucrul stă din ce în ce maĭ bine, în special ce priveşte relaţia între munca depusă şi folosul corespundĕtor. „Sistemul industrial păstréză prin oferte şi comande o adaptare justă a munceĭ la folos. Acest progres al cooperăreĭ voluntare după învoeală e însoţit necesar de o scădere a conflictelor individuale şi de o creştere a simpatieĭ. In urmă ajungem la un schimb de serviciĭ independent de orĭ ce învoială. Cu alte cuvinte drepturile individuale se afirmă maĭ distinct, ĭar plăcerile sunt maĭ biue repartisate proporţional cu sforţările făcute în măsura în care se disvoltă altruismul negativ, ce se manifestă în o conduită echitabilă, şi altruismul positiv, ce se manifestă în o asi-tenţă desinteresată“ [2].

„In fine *în timpul actual* se observă o fază maĭ înaltă a acesteĭ schimbărı duple. Dacă deoparte luăm în privire luptele pentru libertatea politică, conflictele între muncă şi capital, reformele în justiţie... vedem că predomină *constant tendinţa de a asigura pe fie-care să se bucure de avantajele ce i se cuvin* şi prin urmare a esclude pe concetăţeniĭ sĕĭ de la aceste avantaje. De altă parte dacă luăm aminte ce însemnătate póte avea transmiterea uneĭ puterĭ aşa de considerabile la masele poporuluĭ, abolirea claselor privilegiate, sforţările pentru respândirea instrucşiuneĭ, agitaţiile în favórea temperanţeĭ, înfiinţarea de numeróse societăţı filantropice.., va fi lămurit că grija pentru binele altuia creşte *pari passu* cu grija pentru binele personal şi măsurele luate spre asigurarea luĭ“.

---

1) Les Bases etc. p. 204, şi m. d.

2) Les Bases etc. p. 205 ş. n. d.

Spencer vede tot acelaşĭ împĕcare a egoismuluĭ cu altuismul şi *în relaţiile internaţionale*. Aicĭ tot ar maĭ fi ceva de dorit, ba chĭar par'că legea vechĭuluĭ Testament: *dinte pentru dinte* la noĭ s'ar fi schimbat în legea: *multe vieţĭ pentru una*. Dar de altă parte e un adevĕr recunoscut, că noĭ nu maĭ infligem prisonierilor nicĭ torturĭ nicĭ cĭuntirĭ. Să reflectăm apoĭ la *arbitriĭ internaţionalĭ* şi să ne amintim că esistă o *societate pentru protecţia aborigenilor*, că în unele coloniĭ sunt instituiţĭ comisarĭ spre a ocroti pe aborigenĭ etc. Tóte acestea sunt pentru Spencer o dovadă, că în relaţiile internaţionale s'a făcut „*întâĭul pas*" spre a împĕca egoismul cu altruismul, aceştĭ doĭ fraţĭ duşmanĭ [1].

Citind aceste rapsodiĭ ne'ntrebăm cu de-adinsul: Oare Spencer trăieşte în adevĕr pe planeta nóstră? Nu cum-va cartea sa a cădut ca un meteor din alt corp ceresc maĭ fericit pe acest miser pămênt? Aşa dar, Istoria cată să ne înveţe, că genul ominesc a păşit statornic din virtute în virtute, că dreptatea şi dragostea aŭ sporit ne'ntrerupt! Da, pomul măreţ al virtuţeĭ îşĭ va fi înălţat astă-dĭ peste tóte popórele vîrful seŭ impunĕtor şi'şĭ va fi întins ramurele sale încărcate de bine-cuvêntărĭ peste familia cea mare a popórelor!

Insă óre nu este un fapt invederat că o dată cu cultura fórte adesea moralitatea şi religiositatea aŭ dat înapoĭ şi aŭ ajuns în decadenţă? Economistul *A. Schäffle*, care este cât se póte de prevenitor cu teoria evoluţiuneĭ, concede fără încunjur lucrul următor: „Esperienţa dovedeşte în realitate, că cultura fie-căruĭ popor nu propăşeşte neîntrerupt. Vin perióde de stagnare ba chĭar de înapoĭere. Aşa la Romanĭ, Grecĭ, Egiptenĭ, Asirienĭ etc. [2]). Spencer însuşĭ concede în Sociologie, că decadenţa a urmat fórte probabil tot aşa de adesea ca şi progresul. Iar Max Müller ob-

---

[1]) Les Bases etc. p. 206.

[2]) Dr. A. Schäffle, Bau und Leben des socialen Körpers Tübingen 1878, Bd. II, S. 447.

servă despre Hinduşĭ, că în privinţa religiósă eĭ aŭ fost o dată pe culmea cea maĭ de sus a filosofieĭ, dar astă-ḑı aŭ decăḑut aşa, că se'nchină la vacĭ şi maĭmuţĭ [1]). Iar cu religiositatea cade în regulă şi moralitatea.

Esperienţa ne învaţă, că astă ḑı moralitatea în multe locurĭ este fórte în decadenţă. Din nefericire, ḑice *Roscher*, în fórte multe state creşte astă-ḑĭ cifra relativă a naşterilor nelegitime [2]). Apoĭ ce'nsemnéză plângerile din ḑi în ḑi maĭ pronunţate despre înmulţirea ómenilor neconsciinţioşĭ [3])? Plângerile despre sălbătăcirea morală ce se observă d. e. în numerósele omorurĭ de plăcere, făr' a maĭ aminti desele cazurĭ de bătae; plângerile despre statisticele de crime ce se tot măresc, despre numĕrul crescênd al deţinuţilor în penitenciare, despre atentatele anarhiste şi nihiliste, despre numĕrul îngrozitor al sinuciderilor, prin care ómeniĭ voiesc a fugi de paradisul luĭ Spencer? [4]).

---

[1]) Ursprung u. Entwickelung der Religion S. 74.

[2]) Grundlage der Nationalökonomie I. S. 597. La noĭ prima încercare de a dovedi acest adever trist a făcut'o, nu fără succes, D. D. Stanescu, licenţiat în teologie şi profesor, în maĭ multe articule de statistică morală publicate în ziarele bisericeştĭ din anul 1892 şi urm.

[3]) „Wenn etwas bedenklich ist und für die Zukunft sorglich machen kann so ist es die Abnahme des Gewisseus in weiten Kreisen. Denn wo dieses schwindet: wiesoll der Bau der sittlichen Gesellschaft bestehen? Darum ist est vor allem nöthig das Gewissen rege zu machen und. zu stärken. Wo aber dieses lebendig ist, da ist es der Führer zu Christus. Denn wie es vom Gesetz des Alten Bun des Galt, dass es der Pädagog, der Zuchtmeister auf Christum war, so ist dem natürlichen Menchen hierzu das Gewissen vonGott gegeben dass es diesen Beruf übe. Gott gebe dass unser Volk ein Volk des Gewissens werde u. s. w. Luthardt, Zur Ethic, S. 16. Subscriu cu tóta inima cuvintele renumituluĭ teolog protestant, cacı ele se pot aplica fórte bine şi la poporul nostru Român Orthodox.

[4]) Dupe constatarı *oficiale* sinuciderile *sporesc* maĭ în tóte ţĕrile. Ca probâ serveasca urmatórele date statistice împrumutate din un ziar strein. In *Bavaria* d. e. media sinuciderilor a fost în aniĭ 1866—70 de 447, iar în anii 1876—80 de 656. In prima perióda veneaŭ decı la un milion din populaţie 80 de sinuciderĭ, iar în a doua 127 de sinuciderı In aceliaşı perióde media sinuciderilor s'a

Sistemul industrial cu oferte şi comande va asigura din ce în ce maĭ mult drepturele fie-căruĭ om, ĭar concurenţa generală va spori simţul de dreptate! O, Dómne! Se vede că Spencer n'a auḑit încă nimic despre nedreptăţirea strigătóre la cer a săracilor, constatată d. e. în propria luĭ patrie de maĭ multe orĭ prin anchete parlamentare. Se vede, că el încă n'a auḑit nicĭ o-dată ceva despre şicanele en gros în industrie, despre laţirea preponderantă a uzureĭ, despre manoperile criminale de bursă, despre falimentele fraudulóse şi despre alte aseminea florĭ ale industrialismuluĭ. Ce se maĭ ḑicem apoĭ despre conflictul între muncă şi capital? Aŭ nu se agită din ce în ce maĭ adesea păturele de jos ale poporuluĭ? N'ameninţă ele să'şĭ facă dreptate cu mâna armată? Şi în mijlocul acestuĭ vîrtej de lupte, rapsodul nostru cânta imnul seŭ pe armonia întereselor industrialismuluĭ!

(Va urma).

---

urcat în *Saxonia* de la 246 la 384 din un miliou de locuitorĭ; în *Francia* de la 139 la 169; în *Austria* de la 71 la 169. In Saxonia numerul sinucişilor se urcă în 1880 la 1205 sau 391 la un milion de locuitorĭ. Saxonia este fórte *industrială*, decĭ se desvalue cu totul în sensul luĭ Spencer. Si *Sviţera* c-a fórte industrială avu în 1883 nu maĭ puţin de cât 682 sinucişĭ. Ca şi la noĭ în *România* numerul sinuciderilor a crescut însemnat în present—relativ cu trecutul, se póte dovedi tot cu statistica.

UNIREA PLĂNUITĂ IN ROMA

A

BISERICEI ORIENTALE ȘI OCCIDENTALE.

De Anast. Diomed. Chiriacos, profesor de Istoria bisericească la Universitatea din Athena—1893.

I.

Papiĭ urmăriră pururea supunerea Orientalilor.

De un timp încóce circulă svonurĭ atât în presa externă cât și în cea internă că, Papa Leon al XIII-lea prepară o circulară către popórele orientale orthodoxe, prin care le va invita, ca lăsând schisma în care adecă se află, să se întórne în sînurile Bisericeĭ catolice, să se unéscă cu ea și să se supună Papeĭ comunuluĭ, adecă cap al bisericeĭ creștine, și că se va ținea congres spre acest scop în Ierusalim. Că unele ca acestea cugetă în Roma, nicĭ-cum nu se pare neprobabil celuĭ ce cunóște, pre de-o parte cât de mult ignoréză în Roma adevĕrata cugetare a popórelor orthodoxe ale Orientuluĭ și adevĕrata lor opiniune despre Biserica papală, ĭar pe de alta tendințele ḑilnice ale papismuluĭ spre aservirea spirituală a Orientuluĭ, pe carĭ le probă de la începutul papalitățeĭ sale și actualul papă Leon

al XIII-lea, bărbat maĭ politic într'adevĕr şi maĭ diplomatic de cât ceĭ maĭ mulţĭ dintre predecesoriĭ sĕĭ, şi arătându-se óre-cum, că maĭ bine înţelege epoca modernă şi maĭ voĭos a se împăca cu necesităţile actuale ale popórelor moderne, dar în fond îmbrăcat cu aceleaşĭ cugetărĭ şi tendinţe, ca şi papiĭ ceĭ maĭ înainte de el, şi urmărind aceleaşĭ scopurĭ ambiţióse despre omnipotenţa papală în lume, şi aceleaşĭ pretenţiunĭ rădicând în faţa celor-l-alte bisericĭ, în faţa statelor şi a legislaţiunilor lor şi în faţa ştiinţeĭ şi a progresuluĭ societăţilor moderne şi a representanţilor lor. Leon şi altă dată îşĭ manifestă dorinţa să vadă Biserica Orientală supusă supt autoritatea sa, atât în anul 1880, când dete circulara sa despre apostoliĭ slavilor Metodiu şi Chiril, în carea presentând pre monahiĭ aceştia din Tesalonic lucrând la convertirea Bulgarilor, Hazarilor, Moravilor şi Boemilor din ordinul şi prin îngrijirea curţeĭ bizantine ca misionarĭ, adecă papalĭ, recomanda tuturor catolicilor ca să sĕrbătoréscă oficial în fie-care an sĕrbătórea lor, cât şi când în 1885 ordonă să se serbeze mileniul acelorașĭ apostolĭ aĭ slavilor fórte solemn, ca să deştepte simpatia popórelor slavice şi sa le atragă la unirea cu Roma; precum şi când scria cunoscuta luĭ epistolă către Cardinalul Rampolla, în carea anume îşĭ exprima dorinţa ca să vadă supuse în fine supt bastonul luĭ pastoral tóte bisericele Orientuluĭ. Sunt cunoscute câte, de acolea luând prilej, scrise altă dată Monitorul Romeĭ, care este organul cel maĭ principal al curţeĭ papale şi căruĭa se pare că'ĭ este fórte ĭubită tema acésta a probabileĭ, pentru el, supunerĭ a orientalilor. Noĭ am respuns atuncĭ în „'Εθνική (1891) precum trebuĭa la aceste pretenţiunĭ fanfaróne şi deşerte speranţe ale celor din Roma.

A manifesta papiĭ fórte des dorinţa lor de a vedea pe popórele Orthodoxe Orientale apropiindu-se şi manifestându-şĭ către eĭ supunerea lor, şi a le invita prin circularile lor ca să facă pasul acesta şi să facă tot posibilul pentru reeşirea scopuluĭ acestuĭa dorit este fórte natural, dacă va socoti cine-va, că papa se consideră pre sine ca cap al bisericeĭ rânduit de însuşĭ Iisus Christos şi de apostolĭ, ca căpetenia canonică a eĭ, căruĭa datoresc ascultare toţĭ creştiniĭ din tótă lumea, şi pentru acésta socoteşte pe toţĭ carĭ nu'ĭ sunt supuşĭ, ca ipso facto, fiind afară din Biserică.

Popórele nepapiste pentru ceĭ din Roma sunt eşite din calea cea dréptă, sunt rebele şi revoltate contra arhipăstoruluĭ plinireĭ creştine, sunt schismatice şi membre tăĭate de la corpul bisericeĭ, membre putrede, predestinate şi condemnate la corupţiunea şi perḑarea eternă. Papiĭ consideră pentru acestea ca datorie a lor, ca să îngrijéscă despre înturnarea tuturor popórelor necatolice, orthodoxe, protestante, armene şi cele-l alte la turma papismuluĭ, şi câţĭ papĭ nu arată atare grije sunt pentru catolicĭ nedemnĭ de a şedea pre scaunul Papal.

In realitate istoria mărturiseşte, că de la începutul schismeĭ, adecă din secolul al IX-lea şi din ḑilele mareluĭ Foţiu (867), papiĭ nu trecură cu vederea nicĭ o ocasiune şi nu neglijară nicĭ o acţiune, pentru ca să reuşască să supună bisericele orthodoxe ale Orientuluĭ. Atarĭ acţiunĭ se întreprinseră în particular în timpurile cruciatelor, când sperară papiĭ, că cu ajutorul marilor armate cruciate, carĭ mergeaŭ la Pământul Sânt ar putea să se impună maĭ facil slabilor Bizantinĭ, şi să'ĭ forţeze ca să se supună voinţeĭ lor, fiind atuncia fórte tarĭ, precum este cunoscut în Occident. Timpurile acelea eraŭ epoca celeĭ maĭ marĭ puterĭ a papil r, epoca luĭ Grigorie al VII le, care pretinḑênd, că autoritatea papală este cea maĭ înaltă în lume şi că însăşĭ autoritatea principilor decurge dintr'énsa, dupre cum lumina luneĭ se primeşte de la sóre, excomunica pre Enric al IV-lea, împĕratul Germanieĭ, şi îl forţa să se umiléscă înaintea luĭ în Canosa; epoca luĭ Innocenţiu al III-lea, care urca şi detrona în Germania pe împĕraţĭ ca pe ceĭ maĭ neînsemnaţĭ funcţionarĭ, principe arbitrar, domnia pretutindenea în Occident şi guverna statele prin representanţiĭ seĭ arbitrar şi ca un domn absolut, şi aducea pe principiĭ Francieĭ, Anglieĭ, Leoneĭ în Spania, Aragonieĭ şi pe ceĭ-l-alţĭ atuncea domnitorĭ aĭ diferitelor ţĕrĭ la cea maĭ dupĕ urmă înjosire; epoca, în care papismul prin tribunalele sacre şi ordinile monachalĭ persecuta cu asprime şi fórte neomenos pe orĭ-cine se opunea dogmelor Bisericeĭ romane, aruncându-l în foc, saŭ înmormêntându-l pe viaţă în cele maĭ teribile închisorĭ ale timpurilor acelora; epoca în care vocea Papeĭ scula în resbele sacre întrégă Europa. In timpurile acelea ale omnipotenţeĭ papilor, numaĭ popórele ellenice orthodoxe ale Orientuluĭ eraŭ carĭ nu re-

cunoşteaŭ suprematia acésta a lor, şi carĭ păstraŭ independenţa şi de sine-şĭ administraţiunea lor transmisă de la strămoşĭ. Pentru acésta în acele lungĭ resbele cruciate ale popórelor Occidentale contra necredincĭoşilor în Palestina se încércă şi speră papiĭ să aservéscă popórele Orthodoxe ale Orientuluĭ. Afară de acestea în deşert şi în timpul luĭ Ioan Duca Batace care s'a refugiat în Nicea, când cruciaţiĭ ocupară Constantinopolul (1204), încercară prin trimişiĭ lor să convingă (forţeze) pre aĭ noştri ca să se plece supt jugul lor. Cruciatele înăsprise relaţiunile dintre orientalĭ şi occidentalĭ şi lărgise prăpastia care îĭ despărţia din causa vandalismurilor cruciaţilor, carĭ trecênd prin ţĕrile bizantine ca să se transporte în pământul sânt, le jefuĭaŭ şi le trataŭ ca pre nişte ţĕrĭ inimice. Ura orientalilor ajunse la culme, când cruciaţiĭ supt pretextul, că vor readuce la tronul Bizantin pe legalul moştenitor Alexiu al IV-lea se făcură domnĭ peste Bizanţiŭ şi înfiinţară acolo Impĕrăţia latină, pe când în acelaşĭ timp îşĭ împărţiră Statul Bizantin, ocupând cu Veneţianiĭ, Montferat, Villehardouin şi alţĭ nobilĭ francĭ cele maĭ multe ţĕrĭ ale Impĕrăţieĭ Greceştĭ, Macedonia, propria Grecie, Peloponesul, Creta, insulele Ionice, insulele Archipelaguluĭ şi în genere ţĕrmiĭ Orientuluĭ, mărginind pe Bizantinĭ în singură Nicea şi în părţile de prin prejur, şi impunênd pretutindinea cu forţa latinismul. Şi însă cu tóte relele acestea, carĭ decurgeaŭ din papism, ale căruĭ lucrurĭ şi organe eraŭ cruciatele, pretindeaŭ papiĭ şi speraŭ supunerea orientalilor şi recunóşterea din parte-le a suprematieĭ lor! Numaĭ pretindeaŭ şi speraŭ în deşert.

Nereuşirea era efectul orĭ-căreĭ nouĭ încercărĭ din partea papilor de unirea şi supunerea orientalilor. Multe speranţe concepură ceĭ din Roma să'şĭ împlinéscă dorinţa acésta, când Mihail Paleologul alungând pe latinĭ din Constantinopole în 1261 şi re'nfiinţând acolo Impĕrăţia Bizantină; de témă, ca Papa să nu ridice cruciată generala contra sa căută sprijinit de Patriarchul latino-cugetător Ioan Beccu să forţeze pe supuşiĭ sĕĭ la supunerea către Papa, trimiţênd o deputaţiune la Sinodul ecumenic latin ce se ţinea atuncĭ în Lugdun în 1274. Dar şi atuncĭ dorinţele papismuluĭ se zădărniciră de către firmitatea poporuluĭ grec orthodox, care avea în aversiune odiósa tiranie papală şi

ĭubea independenţa luĭ spirituală. Poporul pretutindenea lucra contra planurilor Impĕratuluĭ şi Papeĭ, şi Ioan Beccu deveni obiectul aversiuneĭ tuturor, ĭar ura contra împĕratuluĭ fu atâta de mare, în cât când muri nu îndrăsni fiĭul seŭ Andronic al II-lea să'l înmormênteze cu solemnitate!

Intre acestea nu dupĕ mult timp nouĭ dificultăţĭ politice în Orient daŭ ocasiune nouĕ Papeĭ, ca ĭarăşĭ să spere în apropiata oră a supuhereĭ orientalilor. Otomaniĭ în seculul al XIV-lea, apărând întăĭ pe scena istorieĭ universale desfiinţând Statul Selducilor şi năvălind contra Bizantinilor, devin curând domnĭ aĭ Asieĭ micĭ, ĭar supt Orchad ĭaŭ în stĕpânire Callipolea şi dupĕ puţin Murat I înfiinţéză capitala sa în Adrianopole şi ameninţă să circumstrângă ca un Boa şi să sufóce slabul stat Bizantin cel aprópe distrus acum de către cruciaţiĭ latinĭ şi păstrând o umbră numaĭ a putereĭ luĭ de maĭ înainte. Iată ĭarăşĭ ocasiune bine venită pentru Papa să se impună Bisericeĭ Orientale, promiţênd ajutorul creştinătăţeĭ occidentale sub condiţiunea de a i se recunóşte nemărginita luĭ putere. Impĕratul Andronic al III-lea fórte înspăĭmântat de pericolele iminente intră în tratărĭ cu Papa de atuncĭ care se afla în Avignonul Franciеĭ, trămite acolo pe faĭmosul Varlaam şi îĭ propune ţinerea unuĭ Sinod ecumenic pentru deliberarea în comun despre unirea celor douĕ bisericĭ (1339). Dar ĭarăşĭ noŭ naufragiŭ al speranţelor papalĭ. Poporul Orientuluĭ nu primeşte nicĭ un trafic al conştiinţeĭ luĭ religióse. Varlaam se înapoĭază fără resultat şi ruşinat, şi e forţat de popor să fugă în Italia şi acolo să petrécă restul vieţeĭ sale.

Puţin maĭ înainte de luarea Constantinopoleĭ, când pericolul din partea Turcilor ajunsese la culme, ĭarăşĭ papiĭ Martin al V-lea şi Eugeniu al IV-lea se încercă ca explotând crudele acelea circumstărĭ ale néuluĭ nostru prin coînţelegerea cu Ioan al VII-lea Paleologul se reuşéscă ceea ce din început urmăriaŭ; se ţine decĭ sinod întăiŭ în Ferrara şi apoĭ ca continuare a acestuia şi în Florenţa (1439) şi reuşeşte prin miĭ de presiunĭ şi vexaţiunĭ să tragă pe uniĭ dintr'aĭ noştri la o mincĭnósă unire. Dar pre de o parte ilustrul Mitropolit Marcu al Efesuluĭ care se afla acolo şi alţĭ ca dênsul protestéză contra celor făcute acolo ca acte ale forţeĭ, ĭar pe de alta în

Orient ca un uragan se ridică generală desaprobare contra sinoduluĭ florentic, ĭar arhiereiĭ orientuluĭ—curata cugetare a bisericeĭ ortodoxe—exprimând în două numeróse sinóde în Ierusalim (1443) şi în Constantinopole (1451) declară ca mincĭnos făcută unirea şi supunerea acolo. Şi ĭarăşĭ decĭ şi atuncĭ nu putură papiĭ ca pre o momélă propunênd promisiunea de ajutor din partea principilor europenĭ contra Turcilor să convingă pre ortodoxĭ, ca să sacrifice tradiţiunile lor religióse şi autonomia lor bisericéscă. Iar cât de mincĭnósă era moméla aceea, probară lucrurile îndată după acestea, când supraveni momentul luăreĭ (cădereĭ), în cari ḑile ajutorul cerut de Impĕratul byzantin Constantin Paleologul şi trămis de la papa tot-déuna cu aceleaşĭ speranţe fu precum este ştiut cu totul neînsemnat, nicĭ câtuşĭ de puţin putênd să preîntîmpine fatală supravenită destrucţiune. Epoca omnipotenţeĭ papilor în Occident, epoca luĭ Gregoriŭ al VII-lea şi a luĭ Innocenţiu al III-lea, în care lucrurile se resturnaŭ într'ênsul după semnalurile date din Roma, trecuse. De la Bonifaciu al VIII lea începuse să se păléscă steaua papismuluĭ şi să decline de la amiaḑul eĭ cătrĕ apus. Vocea papilor nu se maĭ impunea popórelor occidentale, ca maĭ înainte. Occidentul începuse deja să se lumineze de către primele raze ale noueĭ instrucţiunĭ europene provenite prin renaşterea studiilor clasice în secolul al XV-lea. Puterea papismuluĭ în evul meḑiŭ se sprijinea pe ignoranţa de atuncĭ, pe prejudiciile şi superstiţiunea popórelor occidentale.

Luarea Constantinopoleĭ (1453), prin care Orientul Orthodox trece supt autoritatea Otomanilor, nu schimbă planurile papilor referitóre la popórele luĭ. Visul lor rĕmêne pururea acelaşĭ. Popórele acestea, tóte popórele orthodoxe în genere, între carĭ cuprinḑêndu-se şi Ruşiĭ, sunt la o sută de milióne, trebuĭa să devină prada papismuluĭ, nu trebuea să rĕmână în afară de turma papală. Şi întâĭ într'adevĕr încercară Papiĭ ceĭ după luarea Constantinopoleĭ să ridice pe principiĭ occidentalĭ cu resbel în contra Turcilor, sperând, că alungându se aceştia şi trecênd Orientul sub autoritatea principilor catolicĭ, lesne catolicismul s'ar întrona într'ênsul. Spre scopul acesta tindeaŭ energiile papilor în secolul al XV-lea şi al XVI-lea fără, se înţĕlege, ca să aducă vre-un efect, pentru-că nicĭ o putere

în Europa nu maĭ da atenţiune asmuţărilor din Roma, şi nicĭ voĭa să devină organul proĭectelor papale. De la finitul secolului al XVI lea desperând de principiĭ occidentalĭ se întorc papiĭ spre alte mijlóce ca să'şĭ câştige dorirea. De atuncĭ adecă încep activitatea lor proselitistică în Orient prin trimiterea şi întreţinerea de misionarĭ catolicĭ, lucrând maĭ ales prin şcólele lor pe lângă popórele Orientuluĭ, cele lipsite pe atuncĭ cu totul de şcóle speciale naţionale din causa supraveniteĭ robiĭ. Prin influenţa asupra tinerimeĭ grece speraŭ Iesuiţiĭ (pentru că aceştia luară asupră'şĭ acţiunea acésta a proselitismuluĭ orientalilor) să tragă pe tinerele generaţiunĭ în partea catolicismuluĭ. Primiĭ Iesuiţĭ apărură în Orient pe la 1600. Pericolul era mare, cu atât maĭ mult, cu cât acţiunile acestea proselitistice ale papismuluĭ, carĭ de la Constantinopole se extindeaŭ spre Smyrna, Chio, Ciclade, Chipru, Syria, Palestina şi în genere peste tot Orientul grec, şi eraŭ sprijinite cu caldură de puterile catolice ale Veneţieĭ, Francieĭ, Spanieĭ şi Austrieĭ şi ale legaţiunilor lor din Constantinopole. Papa Grigoriŭ al XIII-le înfiinţase din 1583 şi şcólă specială în Roma pentru tineriĭ grecĭ carĭ îmbrăţişaŭ latinismul, şcóla sântuluĭ Athanasiŭ, din care mulţĭ grecĭ renegaţĭ eşiră şi serviră atuncĭ cu fanatism proĭectele papismuluĭ în contra Bisericeĭ Orientale. Este destul să aducem ca exemplu pe teribilul Chiot Allatios, care în scrierile sale fórte cu amăricĭune vorbeşte despre Biserica Orientală şi cu turbare combate dogmele şi legĭuirile eĭ. Ear ca sprijinul cel maĭ principal al acestor acţiunĭ proselitistice servi de început şi serveşte până asta-dĭ marea societate misionară propaganda (de propaganda fide) cea înfiinţată în 1622 de Gregoriŭ al XV-lea în Roma, care înavuţită prin cele maĭ avute darurĭ atât ale papilor cât şi ale altor Cresi catolicĭ, dispunea tot-dé una şi dispune sume imense pentru domnirea papismuluĭ în tótă lumea. Biserica grécă şi cu ea poporul grec se aflară atuncĭ, adecă în tot secolul al XVII-lea şi al XVIII-lea în pericolele cele maĭ după urmă şi trecură prin momentele cele maĭ critice ale vieţeĭ nóstre naţionale. Pe de-o parte jugul turcesc fórte greŭ în timpurile de atuncĭ, pentru ca spada turcéscă era încă atuncĭ victoriósă în lume şi inspira terórea şi însăşĭ Europeĭ (Turciĭ împresurând amenință şi însăşĭ Viena în 1683!)

face viaţa alor noştri fórte nesuferită şi expune viaţa, onórea şi averea lor cu totul la discreţiunea cuceritorilor lor, ïar pe de alta dróia acésta a monachilor occidentalï respândită în tóte ţĕrile grecşteï şi dispunênd de abundante mijlóce pentru corumperea conştiinţelor prin şcóle şi cărţile mincinóse folosindu-se de ignoranţa popprulu amenință credinţa lor. Onóre puţinilor acelora bărbaţï, Patriarhï, Arhiereï, clericï şi ceï-l-alţï învĕţaţï, carï în împrejurările acelea grele se luptară contra tuturor inimicilor acestora aï elinismuluï şi aï credinţeï Orthodoxe şi mântuiră din cataclismul acela şi naţionalitatea grécă şi credinţa strămoşéscă! Onóre în particular mareluï Patriarh Chiril Lucari, care maï ales se opuse atuncï Iesuiţilor şi reuşi să nimicéscă mrejile lor şi să zădărnicéscă planurile lor omorîtóre, devenind în fine victima persecuţiunilor şi a vicleniilor lor!

(Va urma).

DONAȚIUNI.

Domnul Profesor din Iașĭ, Anton Naum, proprietarul moșieĭ Vădurelele din comuna Socea, acest județ, bine-voind a oferi gratis acesteĭ biserici noué prajini loc la cimitirul unde este a se construi o noue biserică; Epitropia Bisericei Sf. Nicolae, din com. Cândeștı, plasa Bistrița, jud. Neamț, îĭ aduce mulțumiri cu recunoștința, dorind ca ast-fel de frumóse fapte să fie imitate și de alțĭ creștini.

Locuitorul Nicolae Săcelénu a bine-voit, ca prin propiile sale spese sa facă ofranda Bisericei din com. Grop, jud. Brăila următórele cărți cu caractere strebune: Un Arhieraticon, un Aghiasmatar, un Prohod și sânta Evangelie în douĕ-spre-ḑece limbı, ce se citește la Vesperină în Sânta și Marea Duminica a Paștelor; pentru care donațiune, Epitropia respectiva 'ı aduce viĭ și calduróse mulțumirĭ.

Parohul comunei Oltenĭ, plasa Teleajen, jud. Prahova Nicolae Stîlpénu, a dăruit pe séma sfinteĭ bisericĭ de Știubeu și Valea-Stîlpuluĭ: Un Penticostar nou, tipărit cu litere strabune, în tipografia „Carților Bisericeștı", cumperat și legat cu spesele sale. Dl. Nicolae G. Stanciŭ, comersant din comună, a dăruit numitei biserici urmatórele obiecte: doue portițe mici la tinda bisericeĭ afară în dreptul ușei de intrare, o candela cu tocul eĭ de metal simplu și cu giamurĭ pentru masa sfântului altar, o pĕreche cununiĭ de metal simplu, îmbracate cu hârtie poleită și o brósca nouĕ la ușa bisericeĭ, unde până acum era veriga cu lacat, din vechime, pentru care li se aduce caldurόse mulțumirĭ.

Se aduce mulțumiri publice persónelor maĭ jos notate, cari aŭ contribuit la cumpararea cărților de ritual pentru Biserica cu hramul Sântul Nicolae din comuna Jălcaiu, plasa Ocolul, județul Romanațı, și anume: Ganea I. Titiriga, pentru Triod 24 leĭ. Nicolae Dorobanțul pentru Orologiu mic 5 l. 30 banĭ. Matheiu Ivanuș p. Penticostar 10 leĭ 50 banı. Nicolae Toader p. Psaltire 7 leĭ 50 banĭ. G. Constantinescu p. Apostol 12 leı. Ilin Nicu p. Evanghelie și Octoih mic 19 leĭ. Paun Mitrache p. Liturgie 9 leĭ. Gh. Popa p.

Evhologiŭ 10 leĭ 50 b. Nicolae I. Drăgan p. Octoihul cel mare 24 leĭ. Nae Piţa p. Prohod 1 leu. Tot Nicolae I. Drăgan a contribuit la schimbarea clopotuluĭ bisericeĭ cu leĭ 340. Preotul Nicolae Truţescu, idem cu leĭ 40. Matheiu Ivanuş, idem cu leĭ 20. Costache Petrişor, idem cu leĭ 20. Decedatul Manda D. Radu un rând de vestminte în valóre de 120 leĭ.

—

Epitropia Bisericeĭ cu hramul Sf. Vinerĭ, din urba Alexandria, plasa Marginea, Jud. Teleorman, aduce mulţumirĭ publice Preotuluĭ Alexandru Ghelican Sachelarie, care a contribuit la înfrumuseţarea acesteĭ Bisericĭ. S. sa la 1886 ĭ-a făcut o reparaţie radicală, construind şi un antre cu giamlăc costând peste 4509 leĭ. La 1887, tot din îndemnul seu s'a închis curtea bisericeĭ cu uluca, costând 400 leĭ şi cu concursul cântareţuluĭ Constantin I. Epurescu, Ancu Bălan şi D. M. Zlaténu. La 1888, S. sa a făcut din nou apel la enoriaşĭ zugrăvind hramul şi cumperând încă un clopot costând peste 300 leĭ. La 1890, a reparat şi văpsit maĭ multe obiecte spre a contribui ast-fel la înălţarea sentimentuluĭ Religios al poporenilor, costând 120 leĭ. Tot din îndemnul seu, enoriaşul M. Tóder a dăruit un policandru în valóre de 150 leĭ. Iar Pr. Ivan, Ioan M. Zlăténu şi Ioan Frâncu aŭ făcut doue stégurĭ în valóre de 120 leĭ. Dimitrie M. Zlaténu şi Florea M. Tóder au daruit perdele albe în valóre de 24 leĭ. La 1891, a reparat clopotniţa costând 120 leĭ aducênd şi douĕ sobe. Tot în acest an a făcut o fôntana la cimitir, costând 80 leĭ fiind fórte necesară şi din punctul de vedere al obiceĭurilor religióse. La 1892 a maĭ făcut o fôntană în curtea Bisericeĭ şi alta maĭ mică pentru turnarea apeĭ de la Botezul pruncilor. Iar în acest an 1893, a dotat biserica cu carţĭ de ritual ediţia Sf. Sinod tóte legate cu pĭele marochin în valóre de 150 leĭ, precum şi contractarea pentru construirea uneĭ case necesara pentru botezat pruncĭ în timpul erneĭ, în valóre de 1500 leĭ şi văpsirea feruluĭ pe biserică cu 160 leĭ. Tóte aceste cheltuelĭ trec peste 8000 leĭ, pe când Biserica nu posedă ca fond de cât 23 leĭ.